

Universitetet
i Stavanger

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP OG HUMANIORA

MASTEROPPGAVE

Studieprogram: Master i utdanningsvitenskap - spesialpedagogikk	vårsemesteret, 2018 Åpen
Forfatter: Heidi Pedersen Skåtøy (signatur forfatter)
Veileder: Stein Erik Ohna	
Tittel på masteroppgaven: Fellesskap i barnehagen, helsefremmende arbeid. En undersøkelse av barnehagers søknader om lavterskeltilbud Engelsk tittel: Community in kindergarten, health promotion. A survey of kindergartens applications regarding early intervention	
Emneord: Praksisfellesskap Helsefremmende arbeid Lavterskeltilbud Psykisk helse Tidlig innsats	Antall ord: 26078 + vedlegg/annet: 1500 Stavanger, dato/år

Forord

Jeg vil starte med å takke Universitet i Stavanger, for å organisere et studietilbud som gjør det mulig å delta på et fulltids masterstudium reisende fra Bergen. Samtidig vil jeg takke inspirerende forelesere og medstudenter for 2 fine år ved UiS. Det inkluderer min veileder, Stein Erik Ohna. Uten din veiledning hadde det ikke blitt noen masteravhandling. Tusen takk for at du har vært tilgjengelig gjennom hele prosessen, og for alle gode råd jeg har fått på veien.

Videre må jeg takke min fantastiske arbeidsplass for tilrettelegging av arbeidsforhold og arbeidstid, som har muliggjort ukentlig pendling til Stavanger, samtidig som jeg har kunne jobbet ved siden av. Det er jeg enormt takknemlig for. Og tusen takk for at dere tok så godt i mot prosjektet mitt, og har bidratt med tilgang til datamateriale. Og alle mine gode kolleger, takk for all oppmuntring på veien.

Så er jeg så heldig som har gode venner rundt meg, som har engasjert seg i prosjektet, heiet på meg, og på ulike måter bidratt til at dette prosjektet er blitt en realitet. Tusen takk, dere vet hvem dere er.

Pappa og Eldbjørg, tusen takk for at jeg har fått disponere leiligheten deres når jeg har trengt et rolig sted å skrive. Nå gleder jeg meg til å komme på besøk uten bøker og pc.

Mamma, du har trodd på meg hele veien, kommet med oppmuntrende ord, og på så uendelig mange måter bidratt til at jeg nå står her med en ferdig avhandling.

Kjære Jakob. Hadde det ikke vært for deg så hadde det ikke blitt noe masterstudie. Der jeg har vært fraværende grunnet reising, lesing og skriving, der har du vært. En familie på fem, tre små barn, minstemann kun 2 år da jeg startet. Vi har jammen meg jobbet begge to for at dette skulle bli en realitet. Tusen hjertelig takk for at du har gitt meg rom til denne muligheten.

Kjære Amelie, Kevin og Matias. Tusen takk for tålmodigheten. Jeg gleder meg enormt mye til å være tilstede i hver eneste hverdag med dere, og det vet jeg dere gjør også.

Heidi

Innholdsfortegnelse

FELLESKAP I BARNEHAGEN, HELSEFREMMEDE ARBEID	1
EN UNDERSØKELSE AV BARNEHAGERS SØKNADER OM LAVTERSKELTILBUD	1
COMMUNITY IN KINDERGARTEN, HEALTH PROMOTION. A SURVEY OF KINDERGARTENS APPLICATIONS REGARDING EARLY INTERVENTION	1
FORORD	2
INNHOLDSFORTEGNELSE	3
SAMMENDRAG	5
1. INNLEDNING	6
2. TEORI	9
2.1 Barnehagens formål	9
2.2 PPS – organisering og tilbud, herunder lavterskeltilbud - barnehager	10
2.3 Perspektiver på fellesskap	12
2.3.1 Praksisfellesskap	12
2.3.2 Lek	13
2.3.3 Barns sårbarheter i møte med praksisfellesskapet	14
2.3.4 Fellesskap som rommer alle	15
2.4 Kriterier for tilrettelegging av gode fellesskap	18
2.4.1 Tilknytningsteori	18
2.4.2 Trygg tilknytning – en forutsetning for å skape gode fellesskap	19
2.4.3 Organisering	20
2.4.4 Personalets forståelser av sine roller og oppgaver	22
2.5 Barnehagen som arena for helsefremmende arbeid	23
2.5.1 God psykisk helse og livskvalitet	24
Oppsummering	26
3. METODE OG ANALYSE	28
3.1 Metodologi	28
3.2 Prosjektets design	29
3.3 Presentasjon av kommunens lavterskelsøknad	31
3.4 Innsamling av data	31
3.5 Utvikling av analyseskjema	32
3.6 Analyse	34
3.6.1 Gruppering av søknader	34
3.6.2 Analyseprosessen – vanske/problemstilling (del 1)	35
3.6.4 Analyseprosessen – gjennomførte tiltak i barnehagen (del 3)	37
3.7 Forskningsetiske spørsmål og vurderinger	38
3.8 Validitet og reliabilitet	40
4. RESULTATER	43
4.1 Utvalg	43
4.2 Søknadenes beskrivelser av vanske/problemstilling (del 1)	44
4.2.1 Søknader som fokuserer på vanske/problemstilling på individnivå	45
4.2.2 Søknader som fokuserer på vanske/problemstilling på gruppenivå	50
4.2.3 Sammensetning av kategorier	51
4.2.4 Mestring og interesser	52
Oppsummering	52
4.3 Søknadenes beskrivelser av ønsket hjelp (del 2)	53
4.3.1 Antall ønsket hjelpetiltak	53
4.3.2 Innhold av ønsket hjelp – samsvar vanske/problemstilling	54
Oppsummering - samsvar mellom vanske/problemstilling og ønsket hjelp	59
4.3.3 Veiledning, kartlegging, observasjon, vurdering	60
4.3.4 Ønsket hjelp som involverer barnehagepersonalet	61

Oppsummering	62
4.4 Søknadenes beskrivelser av gjennomførte tiltak i barnehagen (del 3)	62
4.4.1 Antall gjennomførte tiltak i barnehagen	62
4.4.2 Innhold – gjennomførte tiltak i barnehagen	63
Oppsummering	64
5.4 Oppsummering av resultater	64
5. DISKUSJON	66
5.1 I hvilken grad benytter barnehagene lavterskeltilbudet til å søke praksisutviklende støtte i form av å tilrettelegge for gode fellesskap?.....	66
5.1.1 Praksisutviklende støtte.....	66
5.1.2 Praksisutviklende støtte – tilrettelegging av gode fellesskap	67
5.2 Hvordan kan lavterskeltilbudet være en arena for helsefremmende arbeid i barnehagen?.....	69
5.2.1 Barnehager som benytter lavterskeltilbudet som en arena helsefremmende arbeid.....	69
5.2.2 Hvordan kan PPS bidra til at lavterskeltilbudet er en arena for helsefremmende arbeid?	71
5.3 I hvilken grad fungerer lavterskeltilbudet i tråd med kommunens mål?	71
5.4 Validitet og reliabilitet.....	72
5.5 Aktuelle problemstillinger for videre forskning	74
6. KONKLUSJON	76
6.1 Prosjektet i sin helhet	76
6.2 Konklusjon med utgangspunkt i forskningsspørsmål	76
Forskningsspørsmål 3: I hvilken grad fungerer lavterskeltilbudet i tråd med kommunens mål?.....	77
6.3 Forslag til utvikling av lavterskeltilbudet	78
6.4 Erfaringer fra masterprosjektet	79
Referanser	81
VEDLEGG 1: BERGEN KOMMUNE SIN LAVTERSKELSØKNAD	85

Sammendrag

Tema for masterprosjektet er fellesskap i barnehagen – helsefremmende arbeid.

Perspektiver på fellesskap som vektlegger organisering, trygg tilknytning og personalets forståelse av sine roller og oppgaver, sees i sammenheng med livskvalitetsfremmende faktorer som er av betydning for barns psykiske helse. Et av prosjektets mål er å fremme helsefremmende arbeid gjennom å tilrettelegge for gode fellesskap. Dette ledet til en analyse av lavterskelsøknader. Analysen kan forstås som en dokumentanalyse, med en hermeneutisk tilnærming til analyseprosessen. Kommunens mål for lavterskeltilbudet er å utvikle barnehagene og øke de ansattes kompetanse. Følgende forskningsspørsmål blir diskutert i avhandlingen:

1. I hvilken grad benytter barnehagene lavterskeltilbudet til å søke praksisutviklende støtte i form av å tilrettelegge for gode fellesskap?
2. Hvordan kan lavterskeltilbudet være en arena for helsefremmende arbeid i barnehagen?
3. I hvilken grad fungerer lavterskeltilbudet i tråd med kommunens intensjoner?

Undersøkelsen konkluderer med at barnehager som oppgir at lavterskeloppdraget gjelder veiledning i forhold til grupper, benytter lavterskeltilbudet til å søke praksisutviklende støtte i form av å tilrettelegge for gode fellesskap. Barnehager som oppgir at lavterskeloppdraget gjelder veiledning i forhold til enkeltbarn, benytter lavterskeltilbudet i mindre grad til å søke praksisutviklende støtte i form av å tilrettelegge for gode fellesskap.

Lavterskeltilbudet kan være en arena for helsefremmende arbeid ved å ta imot, og oppmuntre til, henvendelser som gjelder emosjonelle utfordringer. Tiltak i form av sosial støtte og tilrettelegging av gode fellesskap kan inkluderes.

Når det gjelder lavterskelsøknader som fokuserer på grupper, fungerer lavterskeltilbudet i tråd med kommunens mål. Lavterskelsøknader som fokuserer på enkeltbarn fungerer i mindre grad i tråd med kommunens mål.

1. Innledning

I løpet av i overkant 10 år i 5 ulike roller i barnehagen, har jeg gjort meg mange erfaringer og refleksjoner angående barn som av ulike årsaker faller utenfor i leken, planlagte aktiviteter og/eller rutinesituasjoner. Som pedagogisk leder har jeg kjent på utilstrekkelighet når det kommer til å ivareta barns individuelle behov for omsorg og støtte i fellesskapet. Som støttepedagog har jeg observert hvordan barn utover dem som har vedtak om kommunal tilrettelegging, uttrykker behov for en annen form for/større grad av støtte en de har tilgang til, og som hadde profittert på justeringer i forhold til gjennomføring av planlagte aktiviteter og rutinesituasjoner. Justeringer som åpner opp for større muligheter til å oppleve mestring, gjør det tryggere for barna å delta i fellesskapet.

En av barnehagens viktigste oppgaver er å tilrettelegge for deltakelse og tilhørighet for alle barn i barnegruppen. Dette temaet ønsker jeg å løfte frem i mitt masterprosjekt. Jeg brenner for at barnehagen skal være en trygg arena for sunn utvikling for alle barn, og ønsker å bidra til at barnehagepersonell innehar nødvendig kompetanse når det kommer til å observere og dermed tidlig identifisere barns ulike behov for omsorg og støtte. Videre er det av betydning at tiltakene som iverksettes på den ene siden ivaretar barnas individuelle behov, og på den andre siden støtter barnet inn i sosialt samspill med andre barn. Det vil samtidig si at det trengs en kompetanse på å identifisere utfordringer ved fellesskapet som kan være til hinder for barns muligheter for deltakelse.

I den forbindelse oppstod de første tankene rundt det som ble mitt masterprosjekt, å gjøre en analyse av lavterskelsøknader. Bergen kommune tilbyr lavterskelhjelp til barnehager. På kommunens hjemmesiden står det følgende om tilbudet:

Et lavterskeltilbud innebærer at barnehager skal få rask og relevant hjelp til små og store spørsmål som gjelder barns utvikling. Tilbudet skal være lett tilgjengelig ved at en kan henvende seg uten henvisning og lang saksbehandling. Denne form for hjelp og veiledning har som mål å utvikle barnehagene og øke kompetansen til de ansatte. (Bergen kommune, 2017).

Det vil si at lavterskeltilbudet kan tilby praksisutviklende støtte i form av å tilrettelegge for gode fellesskap. Håndbok spesialpedagogisk arbeid i Bergen kommune (2018) definerer

lavterskeltilbudet som et “tidlig-innsats tilbud”. (Håndbok spesialpedagogisk arbeid i Bergen, 2018, s.25). Da er det naturlig å trekke inn Meld. St. 21 Lærelyst, tidlig innsats og kvalitet i skolen, som også inkluderer barnehagen i deler av sitt budskap.

Tidlig innsats innebærer at barnehagene og skolene setter i verk tiltak for barn og elever med en gang det er behov, når som helst i barnehage- og skoleløpet. Det er likevel god grunn til å legge særlig vekt på de første årene fordi tiltak tidlig i opplæringsløpet har høyere effekt på elevenes læring og personlige utvikling enn tiltak senere i opplæringsløpet. Forskning viser samtidig at læring foregår i et samspill mellom kognitive og sosiale og emosjonelle ferdigheter. Sosiale og emosjonelle ferdigheter som utholdenhet, det å håndtere egne følelser, nysgjerrighet og det å takle motgang spiller altså en stor rolle for elevenes læring. (Kunnskapsdepartementet, 2016-2017, s. 42).

Stortingsmeldingen viser at tidlig innsats lønner seg med tanke på barnas fremtidige utvikling. Videre fremheves det hvordan læring skjer i sosiale samspill, altså i fellesskapet. Å håndtere følelser og takle motgang blir også løftet frem som en faktor for elevers læring. Dette gjelder også for barn i barnehagen. Kort summert; tidlig innsats som bidrar til å støtte barn inn i sosialt samspill, og som dermed gir barna mulighet til å takle motgang og håndtere de følelser som oppstår, kan sees på som helsefremmende arbeid. Dette er mitt utgangspunkt for masteroppgaven.

Ved å analysere et utvalg lavterskelsøknader er hensikten med prosjektet å oppnå en bredere forståelse av i hvor stor grad og eventuelt hvordan barnehager pr i dag oppgir å arbeide med, eller ønsker hjelp til, å skape gode fellesskap. Jeg ønsker å argumentere for at helsefremmende arbeid i barnehagen kan sees i sammenheng med barnehagefaglige praksiser som gir rom for at alle barn opplever seg som aktive, fullverdige deltakere i et fellesskap. Det betyr at helsefremmende arbeid ikke kun kan fokusere på det enkelte barnet, men først og fremst er et arbeid rettet mot fellesskapet. Dette utgangspunktet leder til følgende forskningsspørsmål:

1. I hvilken grad benytter barnehagene lavterskeltilbudet til å søke praksisutviklende støtte i form av å tilrettelegge for gode fellesskap?
2. Hvordan kan lavterskeltilbudet være en arena for helsefremmende arbeid i barnehagen?

3. I hvilken grad fungerer lavterskeltilbudet i tråd med kommunens intensjoner?

Et av prosjektets mål er å fremme helsefremmende arbeid via å tilrettelegge for gode fellesskap. Jeg håper prosjektet vil tilføre nyttig kunnskap angående hvordan lavterskeltilbudet fungerer når det gjelder å bidra til helsefremmende arbeid gjennom å legge til rette for deltakelse og tilhørighet til fellesskapet for alle barn i barnehagen. Kanskje kan dette være et bidrag til hvordan skape et best mulig lavterskeltilbud til barnehagene i Bergen kommune. Jeg håper prosjektet kan tilføre kunnskap og engasjement inn i samfunnsdebatten angående tidlig innsats, og arbeid med å skape gode fellesskap.

Ved å se på barnehagen som et praksisfellesskap ønsker jeg å fokusere på hvordan personalet aktivt kan tilrettelegge for et fellesskap hvor alle barn har sin unike plass. Den røde tråden som går igjen gjennom hele oppgaven er utfordringen å mestre den hårfine balansen mellom å ivareta det enkelte barns behov, samt barnegruppen som helhet.

Livsmestring og psykiske helse er begreper vi nå finner i rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver, 2017. Folkehelseinstituttet viser til at barn helt ned i 18 måneders alder har betydelige psykiske plager. (Folkehelseinstituttet, 2014). Derfor ønsker jeg å vise at å etterstreber gode fellesskap i barnehagen som rommer alle, er helsefremmende arbeid. Dette gjør jeg ved å trekke parallell mellom barns opplevelse av å se på seg selv som et fullverdig medlem av fellesskapet, med god livskvalitet. I denne sammenheng trekker jeg frem leken som barnas arena hvor glede skapes og opprettholdes, og hvordan leken i lys av dette kan sees på som en viktig ressursbyggende funksjon både i nåtid og fremtid.

Fra ulike innfallsvinkler vil jeg forsøke å nyansere hvordan fellesskap for alle barn i barnehagen kan sees på som en livskvalitetsfremmende faktor. Alle barn har rett til å oppleve barnehagen som en trygg arena for sunn utvikling.

2. Teori

Barnehagehageloven og rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver legger føringer for barnehagens innhold. Av den grunn vil jeg starte med å trekke frem barnehagens formål i lys av et inkluderende fellesskap. Videre vil jeg redegjøre for Bergen kommune sin organisering av PP-tjenesten, herunder lavterskeltilbudet til barnehagene. Dette prosjektet er opptatt av barnehagens arbeid med å tilrettelegge og skape gode fellesskap. I den sammenheng trekker jeg frem ulike perspektiver på fellesskap, og kriterier for å skape gode fellesskap. Prosjektet har også til hensikt å argumentere for at å tilrettelegge for og skape gode fellesskap som gir rom for felles opplevelser og mestring som inkluderer hele mangfoldet i barnegruppen, er helsefremmende arbeid. Derfor trekker jeg frem barnehagen som arena for helsefremmende arbeid, og psykisk helse og livskvalitet. Til slutt vil jeg kort oppsummere, og redegjøre for hvordan mine forskningsspørsmål kan sees i lys av de teoretiske perspektivene som er presentert.

2.1 Barnehagens formål

Barnehagehageloven slår fast at barnehagen skal være en arena hvor likestilling og demokrati skaper vennskap og fellesskap. Likestilling og demokrati fremmes ved at alle barn har rett til å aktivt være med å forme og vurdere innholdet i barnehagehverdagen. Personalet skal med utgangspunkt i barnas alder og modenhet sikre at deres innspill blir ivare tatt når det tas avgjørelser vedrørende barnehagens daglige virksomhet. (Barnehagehageloven § 1 Formål, 3. ledd, § 3 Barns rett til medvirkning 1.–3. ledd).

Rammeplanen utdyper at økt individualisering og mangfold danner grunnlaget for å respektere ulikheter. Å støtte barn i å respektere hverandres ulikheter sees på som positivt holdningsskapende arbeid. Barn har ulike forutsetninger for å ytre seg. I barnehagen skal alle barn oppleve å bli hørt og alle barn skal oppleve å delta. Slik beskriver rammeplanen at barnehagen skal være en inkluderende fellesskap som ivaretar mangfoldet i barnegruppen. (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 8 – 10).

Videre, under punktet “livsmestring og helse” finner vi at “Barnehagen skal ha en helsefremmende og forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller. Barnas fysiske og psykiske helse skal fremmes i barnehagen.” (Kunnskapsdepartementet, 2017 s. 11). Dette prosjektet tar sikte på å argumentere for at barnehagefaglige praksiser som gir rom for at alle barn opplever seg som aktive, fullverdige deltakere i et fellesskap, nettopp bidrar til å utjevne sosiale forskjeller fordi barrierer som står i veien for dette brytes ned, og dermed gir

mulighet for full deltakelse for alle barn. Sett i sammenheng med rammeplanen kan vi si at arbeid for fellesskap for alle er helsefremmende- og forebyggende arbeid. Videre sidestilles barnas fysiske og psykiske helse, begge skal fremmes i barnehagen.

“Mestre hele livet”, regjeringens strategi for god psykiske helse (2017 – 2022), handler blant annet om å fremme god psykisk helse hos barn og unge. Rapporten trekker frem at helse og livskvalitet fremmes av deltakelse og medvirkning. Videre fremheves noen godt dokumenterte kjerneelementer som er tilstede i et psykisk helsefremmende miljø for barn og unge. Blant annet finner vi at ingen skal oppleve å bli holdt utenfor fellesskapet av jevnaldrende. For å oppleve mestring bør hver enkeltes forutsetninger og muligheter samsvare med de krav en utsettes for. For å motvirke passivitet og likegyldighet bør alle å mulighet til å påvirke sine omgivelser. (Helse- og omsorgsdepartementet, 201, s. 42 – 42). Dette sammenfaller med formålsparagrafen i barnehageloven som sier at barnehagen skal fremme vennskap og fellesskap, at barnehagen skal oppleves trygg men samtidig utfordrende, og at barna har rett til medvirkning tilpasset forutsetninger og alder. (Barnehageloven § 1 Formål, 3. ledd).

Når det gjelder barnehagen helt konkret, sier regjeringens strategi for god psykisk helse følgende:

Barnehagen og skolen skal tilby et omsorgs- og læringsmiljø som er til barns beste. Barnehagebarn og elever skal oppleve trygge og gode miljøer som bidrar til å fremme barn og unges mestring og psykiske helse. Dette omfatter også det psykososiale miljøet, inkludert vennskap, trygge voksne, og forebygging av sosial ekskludering, krenkelser og mobbing. (Helse- og omsorgsdepartementet, s. 43).

Barn opplever mestring, vennskap, trygge voksne og sosial inkludering i samspill med sine omgivelser. Dette støtter at å jobbe mot fellesskap for alle i barnehagen er helsefremmende arbeid.

2.2 PPS – organisering og tilbud, herunder lavterskeltilbud - barnehager
PP-tjenesten organiseres på ulike måter fra kommune til kommune, men er underlagt samme ansvar og oppgaver. Utdanningsdirektoratet uttrykker PP-tjenesten sine oppgaver på følgende måte:

PP-tjenesten skal hjelpe barn, elever, lærekandidater, lærlinger, praksisbrevkandidater og voksne med behov for særskilt tilrettelegging. Hensikten er at de får et inkluderende, likeverdig og tilpasset pedagogisk tilbud. PP-tjenesten skal også hjelpe barnehager og skoler med å legge til rette for barn og elever med særskilte behov. (Utdanningsdirektoratet, 2017)

Den pedagogisk-psykologiske tjenesten er i Bergen kommune lokalisert i fire pedagogisk psykologiske sentre (PPS). Hvert senter representerer to bydeler, og består av tre underavdelinger; to fagsentre og en PPT-avdeling. Når det gjelder å legge til rette for barn med spesielle behov, har den pedagogisk-psykologiske tjenesten et særlig ansvar for å støtte barnehager og skoler i dette arbeidet. Barn og unges behov for gode utviklingsmuligheter i barnehage og skole står i fokus. Ved ulike tilfeller, for eksempel når det gjelder barn som etter barnehageloven § 19 a har rett til spesialpedagogisk hjelp, må det foreligge en sakkyndig vurdering. PPT har ansvar for å utarbeide dette. Pedagogisk fagsenter utfører den spesialpedagogiske hjelpen i tråd med sakkyndig vurdering. Jf. barnehageloven § 19 g, skal kommunene sikre et egnet individuelt tilrettelagt barnehagetilbud for barn med nedsatt funksjonsevne. I dette tilfellet trengs ikke en sakkyndig vurdering fra PPT. Pedagogisk fagsenter tildeler og utfører kommunal tilrettelegging. (Bergen kommune, 2017). Barnehagene har også mulighet til å søke om lavterskeltilbud til PPS. I håndbok spesialpedagogisk arbeid i Bergen kommune står det følgende om lavterskeltilbudet:

Pedagogiske fagsenter gir også et tidlig-innsats tiltak i form av lavterskeltilbud. Et slikt tilbud innebærer at barnehager skal få rask og relevant hjelp med små og store spørsmål som gjelder barns utvikling. Tilbudet skal være lett tilgjengelig ved at en kan henvende seg uten henvisning, og tilbys hjelp uten lang vente- og saksbehandlingstid. Denne form for hjelp og veiledning vil være med på å utvikle barnehagene og øke kompetansen til de ansatte. Avdelingsleder ved Pedagogisk fagsenter mottar og effektuerer slike henvendelser. Både foresatte, helsestasjoner og barnehager kan henvende seg med forespørsel om lavterskeltilbud. (Håndbok spesialpedagogisk arbeid i Bergen kommune, s. 25, 2018).

Lavterskeltilbudet i Bergen kommune var allerede et etablert tilbud da reglene om rett til spesialpedagogisk hjelp for barn under opplæringspliktig alder ble flyttet fra opplæringsloven til barnehageloven 1. august 2016. En av endringene som ble gjort i denne prosessen gjelder

PP- tjenesten sin rolle når det gjelder kompetanse og organisasjonsutvikling.

Utdanningsdirektoratet sier at “PP-tjenestens mandat er regulert i barnehageloven § 19 c.

(Utdanningsdirektoratet, 2017)

Kommunens pedagogisk-psykologiske tjeneste er sakkyndig instans i saker om spesialpedagogisk hjelp. Den pedagogisk-psykologiske tjenesten skal sørge for at det blir utarbeidet lovpålagte sakkyndige vurderinger.

Den pedagogisk-psykologiske tjenesten skal bistå barnehagen i arbeidet med kompetanse- og organisasjonsutvikling for å tilrettelegge barnehagetilbudet for barn med særlige behov. (Barnehageloven § 19 c)

Kompetanse- og organisasjonsutvikling er en viktig del av arbeidet også når det gjelder spesialpedagogisk hjelp og kommunal tilrettelegging. I forhold til lavterskeltilbudet uttrykkes det eksplisitt på Bergen kommune sine hjemmesider at “målet med tilbudet er å utvikle barnehagene og øke kompetansen til de ansatte.” (Bergen kommune, 2017). Av den grunn gir det mening å se lavterskeltilbudet i sammenheng med barnehageloven § 19, 2. ledd.

2.3 Perspektiver på fellesskap

En barnehage som fungerer som et praksisfellesskap vil gi barna muligheter til å delta i, og dermed også identifisere seg som en del av fellesskapet. Dette skjer først og fremst via leken. Leken er en kilde til glede og læring, på barnas premisser. Interaksjon og samhandling er en naturlig del av barnehagehverdagen, men for noen barn oppstår det sårbarheter i møte med situasjoner som krever aktiv deltakelse i felles lek/aktivitet. Barnehagepersonalet kan oppfatte og møte barns sårbarheter på ulike måter. Når vi opplever barn som strever med å komme inn i fellesskapet, ligger det til grunn en anerkjennelse av at noen er innenfor, mens andre er utenfor. Fellesskapet må tilpasses slik at det er rom for mangfoldet som representerer hele barnegruppen. I forbindelse med å skape fellesskap for alle, viser jeg til nyere forskning angående balansen mellom å ivareta enkeltindividets behov, samtidig som det skal støttes inn i fellesskapet.

2.3.1 Praksisfellesskap

Wenger (1998) omtaler “communities of practise” som noe vi alle er en del av i ulike sosiale sammenhenger, og har således en integrert plass i menneskers liv. Ut i fra felles opplevelser oppstår det et uformelt samhold mellom deltakerne i praksisfellesskapet. Noen ganger vil vi

identifisere oss som et “core member” (kjernemedlem?), mens andre ganger mer som en perifer deltaker. (Wenger, 1998, s. 2). Det betyr at deltakelse i praksisfellesskap er dynamiske prosesser. Hillesøy referer i sin doktoravhandling til Wenger (1998) og sier at tre egenskaper må “(...) være oppfylt for at et sosialt fellesskap skal kvalifiseres som et praksisfellesskap: i) gjensidig engasjement, ii) felles virksomhet og iii) delt repertoar.” (Hillesøy, 2016, s. 36). Gjennom interaksjon og felles opplevelser med praksisfellesskapets medlemmer er det mulig å gå fra å være en ny, perifer deltaker, til full deltakelse, og dermed oppleve seg som et fullverdig medlem. Hillesøy (2016) løfter frem dette når hun skriver om barnefellesskap som praksisfellesskap. Hun peker på barnehagens kulturelle rutiner, og hvordan barn gjennom å ta del i dens utvikling i samhandling med andre barn skaper felles opplevelser og forståelse. (Hillesøy, 2016, s. 36). Dette danner grunnlaget for gruppetilhørighet, og understreker således betydningen av barnehagens tilrettelegging for barns deltakelse for å oppnå fellesskap for alle.

Barnehagen kan, dersom Wengers (1998) tre egenskaper oppfylles, således defineres som et praksisfellesskap. Det vil gi barna, som aktive deltakere av fellesskapets praksis, mulighet til å oppleve inkluderende prosesser for å så identifisere seg som en del av fellesskapet. Simonsen & Kristoffersen trekker frem interaksjon og jevnlig samhandling mellom medlemmene i fellesskapet som en forutsetning for å høre til. For barna vil det si at de deler et felles fokus og engasjement i en aktivitet eller lek. Når dette repeteres over tid, skaper barna felles erfaringer som igjen danner grunnlag for videre interaksjon og utvikling av aktiviteten/leken. Dette skaper tilhørighet. (Simonsen & Kristoffersen, 2017, s. 233-234). Min erfaring tilsier at personalets bevissthet angående egne handlinger og holdninger i slike prosesser, gjenspeiler variasjonen i barnehagers konkrete arbeid når det gjelder å skape gode praksisfellesskap. Dette kommer til uttrykk gjennom i hvilken grad personalet identifiserer barns behov for ekstra støtte, og i hvilken grad, og hvordan, de responderer på dette. Å ivareta og utvikle det unike i hvert enkelt barn og samtidig skape rom for dette i et fellesskap, er et dilemma personalet daglig må forholde seg til. I tillegg til at alle barn har ulike utgangspunkt, er disse prosesser som stadig er i bevegelse i takt med barnas kroppslige og kognitive utvikling.

2.3.2 Lek

Barn har en helt unik evne til å utvikle leken, løse utfordringer som oppstår, og gi og ta i mot initiativer i lek. Noen av de mest verdifulle hverdagssituasjonene i barnehagen oppstår når barna i lek evner å tilpasse seg hverandre og ser muligheter fremfor begrensninger som den

største selvfølgelighet. På den ene siden er det svært lærerikt i forhold til å forstå barna, for i slike situasjoner byr barna virkelig på seg selv. På den andre siden er det å få lov til å oppleve den gleden som oppstår i samspillet mellom barna, som alle tar del i, en helt unik opplevelse. Nes ser dette i sammenheng med begrepet lykke.

Lykkelige barn føler seg trygge sammen med venner, trives hjemme, gleder seg til å gå på skolen og i barnehagen, og ser lyst på fremtiden. Lykken kan dermed sees på som en viktig ressursbyggende funksjon både i nåtid og fremtid. (Nes, 2014, s. 370 – 371). Nes trekker frem nettopp leken som en viktig kilde til lykke. I samlek med andre barn lærer barna å samarbeide og løse konflikter. Egenlek gir barna erfaring med å selv skape og opprettholde glede. Et annet viktig moment er flyt, som oppstår når barna ved å være helt og fullt tilstede i leken, samtidig opplever at utfordringene som måtte oppstå er i overenstemmelse med deres forutsetninger for mestring. Når flyt inntreffer glemmer barna tid og sted, de er fullstendig opplukt i leken. Leken blir dermed sin egen belønning i form av at barna selv lærer å skape og opprettholde meningsfulle opplevelser som gir dem glede. (Nes, 2014, s. 374 – 375).

Personale som tilrettelegger for lek som barna viser interesse for og engasjerer seg i, skjærmer god lek og støtter barn som trenger ekstra hjelp for å komme inn i og bli værende i lek med andre barn, vil gi barna gode erfaringer av trygghet og å skape og opprettholde glede. Rammeplanen sier at “Leken skal ha en sentral plass i barnehagen, og lekes egenverdi skal anerkjennes.” (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 17). Flyt er et direkte bilde på lekens egenverdi.

Det er nettopp de positive konsekvensene av å oppleve flyt Nes peker på som viktige ressurser “(...) for å møte utfordringer og gripe muligheter også på senere utviklingstrinn.” (Nes, 2017, s. 378). For å sikre at alle barn opplever flyt, forutsetter det et fellesskap hvor alle barn ut i fra sine premisser deltar fullt og helt i leken.

2.3.3 Barns sårbarheter i møte med praksisfellesskapet

Jeg vil i det følgende presentere forskning som viser ulike perspektiver på sårbarhet, samt dette prosjektets fokus når det gjelder barns sårbarheter i møte med praksisfellesskapet. Lek og samspill med andre barn er en naturlig del av barnehagelivet. Noen barn vil av ulike årsaker ha behov for tettere oppfølging og støtte fra personalet. I dette prosjektet vil fokuset være rettet mot de barna som på ulikt vis uttrykker at de strever med å være i jevnlig positivt samspill med andre barn, og som har behov for ekstra tilrettelegging og støtte for å mestre å delta i for eksempel rutinesituasjoner, overgangssituasjoner og planlagte aktiviteter. Disse

barna uttrykker ulike sårbarheter som ikke nødvendigvis utløser ekstra ressurs som spesialpedagogisk hjelp jf. barnehageloven § 19 a-f, eller kommunal tilrettelegging, som omhandler kommunens tilretteleggingsplikt for å sikre at barn med nedsatt funksjonsevne skal ha mulighet til å delta i barnehagen på likhet med andre barn, jf. barnehageloven § 19 g.

Drugli (2017) skiller mellom medfødt og påført sårbarhet. Medfødt sårbarhet kan for eksempel være et vanskelig temperament eller for tidlig fødsel. Påført sårbarhet er for eksempel krenkelser eller omsorgssvikt. Hun trekker frem at negative erfaringer i barnehagen, for eksempel negative relasjoner mellom barn og voksne eller mobbing, kan påføre barn sårbarheter. Barn er ulikt genetisk disponert i forhold til hvor mottakelige de er for påvirkninger fra miljøet. Det vil si at hva barn tåler varierer, noen barn vil tåle mindre enn andre. Barn som er i et utviklingsstøttene og omsorgsfullt miljø, vil på tross av sin medfødte eller påførte sårbarhet få en positiv utvikling. (Drugli, 2017, s. 20 – 21). Min erfaring er at barnas sårbarhet kommer til uttrykk i møte med barnehagens praksis både når det gjelder de voksnes interaksjon med barna, men også når det gjelder hvilke muligheter barna gis når det gjelder å delta i samspill med andre barn.

Arnesen, Kolle & Solli trekker frem begrepet gråsonerbarn. Gråsonerbarna beskrives som de barna barnehagelærere mener ikke får den særlige hjelpen i form av ressurser og tilrettelegging som de har behov for. Statistisk hevder Arnesen m.fl. å finne noen av disse barna blant dem som henvises til PPT hvor det søkes om enkeltvedtak, som får avslag. (Arnesen, Kolle & Solli, 2017, s. 104). Begrepet gråsonerbarn defineres på ulike måter. I noen sammenhenger menes barn uten medisinsk diagnose. Noen inkluderer barn med minoritetsspråklig og -kulturell bakgrunn, mens andre tenker på innadvendte og stille barn. Barn som har utfordringer i forhold til å utøve negative fysiske eller verbale handlinger mot andre barn, kategoriseres gjerne i tillegg til gråsonerbarna.

2.3.4 Fellesskap som rommer alle

Solli og Andresen har på bakgrunn av to studier skrevet om barnehagepersonalets synspunkter på inkludering. De skriver at inkluderende fellesskap av barnehagepersonalet forbindes med vennskap, gode relasjoner, tilhørighet, og deltakelse i barnehagens hverdagsliv. (Solli & Andresen, 2017, s. 155).

I arbeidet mot et fellesskap som rommer alle, ligger det til grunn en anerkjennelse av et utgangspunkt hvor noen barn utgjør et fellesskap, mens andre står utenfor. Da kan det være naturlig å spørre seg hva som kjenner seg ut som barna som er inkludert, og hvordan barna på utsiden utfordrer fellesskapet. Dersom det i stor grad fokuseres på forskjeller mellom barna, kan en slik tenkemåte føre til at avstanden mellom dem blir større, fremfor å bidra til å forene og samle barnegruppen. Da skapes det en risiko for at personalets støtte og tilrettelegging, med eller uten intensjon, foregår på siden av fellesskapet. Et alternativ er at personalet forsøker å forstå hva som ligger bak barnas handlinger, for i så måte kunne være en støtte i å hjelpe dem inn i positivt samspill med andre barn. Jeg ser dette i sammenheng med Arnesen sine betraktninger angående individuelle og differensierte tiltak for å gi barn i barnehagen den hjelpen de har behov for.

Individualisering og differensierte tiltak er viktig for at noen skal få den hjelpen de har behov for, men de kan også gi grunnlag for avstand og atskillelse. Derfor må alle slike ordninger veies opp mot det som forener og samler. Det betyr ikke at vi skal bli mer like, men at miljøet som helhet gir rom for forskjellighet på måter som viser betydningen av mangfold. (Arnesen, 2017, s. 24).

Rammeplanen slår fast at "I barnehagen skal alle barn kunne erfare å være betydningsfulle for fellesskapet og å være i positivt samspill med barn og voksne." (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 22). Videre fremheves det at barna skal støttes i å mestre balansen mellom å ta hensyn til andres behov samtidig som egne behov skal ivaretas. Dette mener jeg er avgjørende når det gjelder å gi alle barn like muligheter til deltakelse i barnehagens innhold. Pedagogiske planer må didaktisk utarbeides i forhold til mangfoldet i barnegruppen, og de voksne må utøve handlinger som springer ut i fra en felles holdning om at vi må tilpasse oss hverandre slik at alle har muligheter til å delta. I praksis betyr det at personalet kontinuerlig må ta valg som veksler mellom å ivareta barna som enkeltindivid, og dermed deres unike behov for støtte og utfordringer, og barnegruppen som helhet. Hensikten er som rammeplanen presiserer: "Barnehagen skal bidra til at alle barn føler seg sett og anerkjent for den de er, og synliggjøre den enkeltes plass og verdi i fellesskapet." (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 12).

Nyere forskning fremhever nettopp balansen mellom å ivareta det unike i hvert enkelt barn, og samtidig skape rom for dette i et fellesskap. Stipendiat Helen Bergem ved Høgskolen i Oslo og Akershus har analysert samspillet mellom barnehagelærer og barn i grupper. Hun

peker på balansen mellom å se hvert enkelt barn, hele barnegruppen, samt hvor stor plass pedagogen tar i samspillet. Dette samspillet henger sammen med barnas opplevelse av samhold i gruppen. (Jonassen, 2017). Airi Bigsten skrev i 2015 en Phd-avhandling kalt “Forstran i förskolan” ved Göteborgs universitet. Bigsten intervjuet ni barnehagelærere fra fire barnehager i Sverige. Hun har også filmet dem i samspill med barn, og for å fremme refleksjon hos barnehagelærerne angående hvorfor de handler som de gjør.

Utdanningsforskning.no har publisert en artikkel om studien, og trekker frem fire punkter. Det første er nettopp balansen mellom å la barnet være helt unikt samtidig som det skal sosialiseres inn i et fellesskap. Videre nevnes tydelige rammer, legge et godt grunnlag for barnets fremtidige liv, og at det er viktig å reflektere over egen praksis. (Jakobsen, 2017).

Solli har sett på inkludering i barnehagen i lys av forskning. Han viser til resultater fra de siste ti årene, og sier at inkluderings- og ekskluderingsprosesser avhenger av personalets holdninger og kompetanse, interaksjonen mellom barn, og samspillet mellom voksne i barnehagen og mellom voksne og barn. Det er også avgjørende at barna har gode rammebetingelser for deltakelse. (Solli, 2017, s. 61). Dette leder meg inn på det jeg oppfatter som kjernepunkt i tilrettelegging av gode fellesskap, nemlig tilknytning, organisering, og som Solli skriver, “(...) hvordan personalet forstår sin rolle og sine oppgaver når det gjelder barn med nedsatt funksjonsevne, og hvordan de legger til rette for samspill. (Solli, 2017, s. 61). Nedsatt funksjonsevne kan defineres på mange måter. Jeg opplever at alle barn, uavhengig av hvordan vi definerer dem, i perioder eller mer konstant, har behov for tett oppfølging når det gjelder å mestre å være i gode samspillsituasjoner med andre barn. Personalets oppfatning om hvordan de best kan tilrettelegge for dette er viktig for alle barn som har behov for slik form for støtte.

Barnehager som fungerer som et praksisfellesskap inviterer til interaksjon og jevnlig samhandling, som er en forutsetning for at barna skal oppleve tilhørighet til fellesskapet. Dette skjer først og fremst via felles opplevelser i lek. Barnas respons når det gjelder å faktisk delta vil likevel være forskjellig, da vi er ulikt disponert for sårbarheter som oppstår i møte med fellesskapet. Et personale som viser omsorg i form av å søke forståelse for hva som ligger bak barnas handlinger fremfor å fokusere på forskjeller, for deretter å støtte barna i sine utfordringer, skaper et utviklingsstøttene miljø som på tross av påført eller medfødt sårbarhet gir barna en positiv utvikling. I slike prosesser oppstår utfordringen knyttet til balansen

mellom å ivareta barnets individuelle behov samtidig som det skal støttes inn i fellesskapet i barnegruppen.

2.4 Kriterier for tilrettelegging av gode fellesskap

En god relasjon mellom barnet og minst én voksen i gruppen/på avdelingen er avgjørende for om barnet opplever den tryggheten som behøves for at det gradvis deltar i samspillet som oppstår i barnehagen. Videre er det slik at det å skape gode fellesskap er en dynamisk prosess som endres i takt med barnas kognitive og motoriske utvikling, i tillegg til at noen barn slutter og nye kommer til. Derfor må personalet stadig arbeide med å organisere barnehagehverdagen på en måte som ivaretar samtlige barn i gruppen. Planlagte aktiviteter og rutinesituasjoner må organiseres slik at hvert enkelt barn ut i fra sine individuelle forutsetninger har reelle muligheter for mestring. I denne sammenhengen er det vesentlig at hele personalet har en felles forståelse for sin rolle og sine oppgaver.

2.4.1 Tilknytningsteori

Tilknytning kan beskrives som det sterke følelsesmessige båndet som etableres mellom barn og deres omsorgspersoner. Killén viser til Bowlby og Ainsworth når det gjelder tilknytningsteoriens opphav. Den teoretiske referanserammen for studiet mellom barn og foreldre ble utviklet av Bowlby, og går ut på at alle barn, uavhengig av hvordan de blir behandlet, knytter seg til sine omsorgspersoner. Dette er nødvendig for å overleve. Ainsworth m.fl. har bygget videre på Bowlbys ideer. (Killén, 2003, s. 573-5574). Ainsworth og hennes kollegaer var blant de første som undersøkte variasjoner i tilknytning. I hovedsak hevdet Ainsworth at det kan skilles mellom tre typer tilknytning. Trygg, engstelig unnvikende og engstelig ambivalent. (Dalsklev & Eimot, 2017). Drugli skriver spesifikt om tilknytning i en norsk barnehagekontekst. Jeg velger derfor å referere til henne når jeg i det videre fokuserer på tilknytning mellom barn og barnehagepersonell.

Barns psykiske og fysiske utvikling, samt atferd og læring har felles tidlige røtter, nemlig det nære, gjensidige og stimulerende samspillet mellom barnet og omsorgspersonene. Det danner en grunnmur som all utvikling bygger på. (Drugli, 2017, s. 16).

Trygg tilknytning mellom en eller flere i barnehagepersonalet og barnet er utgangspunktet for å danne en grunnmur slik Drugli viser til, og som vil gi barn gode utviklingsmuligheter i barnehagen. Barn som opplever trygg tilknytning til en voksen i barnehagen, vet at den

voksne er tilgjengelig, og bistår med hjelp og trøst når det er behov for det. Over tid har barnet erfart en sensitiv voksen, som på den ene siden evner å støtte barnet med å regulere sine følelser, og på den andre siden ser og forstår når barnet er fornøyd og mestrer på egen hånd, og dermed skaper rom for barnets selvstendig utvikling. Barnet opplever den voksne som en trygg omsorgsperson, som ivaretar hele barnets spekter av følelser og behov, uten at barnet må registrere og ta hensyn til den voksnes dagsform eller behov. Trygg tilknytning fremmer barnets muligheter til å lære, i tillegg til emosjonell, sosial og kognitive utvikling. (Drugli, 2017, s. 46).

Drugli tar utgangspunkt i forskning på hvilke faktorer som vil bidra til trygge tilknytningsrelasjoner mellom barn og barnehagepersonale. Hun peker på at etablering av trygg tilknytning krever at positivt samspill mellom barnet og personalet foregår over en viss tid. Samspillet må inneholde følgende faktorer:

- Sensitivitet: at den voksne fanger raskt opp og gir gode responser på barnets signaler og uttrykk
- Positiv holdning: den voksne uttrykker ofte positive følelser i samspill med barnet
- Synkronitet: den voksne er fleksibel og tilpasser seg barnet når der er i samspill (tempo, form, intensitet og så videre)
- Felles fokus: den voksne og barnet har ofte oppmerksomheten rettet mot det samme når de er i samspill, for eksempel en leke eller et objekt
- Støtte: den voksne gir barnet emosjonell støtte
- Stimulering: den voksne veileder og støtter barnets utforskning og læring (Drugli, 2017, s. 53).

2.4.2 Trygg tilknytning – en forutsetning for å skape gode fellesskap

Trygg tilknytning skaper grunnmuren Drugli referer til som gir barna gode utviklingsmuligheter i barnehagen. Utvikling fordrer at barna er en del av et sosialt samspill, altså at de erfarer og opplever i fellesskap med andre. Et godt samspill med andre er helt avgjørende for barns emosjonelle, motoriske, kognitive og språklige utvikling. (Størksen, 2014, s. 74). Barn som opplever en trygg tilknytning til barnehagepersonalet har overskudd til å selv ta initiativ, eller følge en voksens initiativ til å delta i samspill med andre barn, da de ikke må bruke energi på å kartlegge de voksnes dagsform og behov. Derfor er trygg tilknytning en forutsetning for å skape gode fellesskap. I trygge omgivelser kan barna observere hverandre, støttes inn i lek, og dermed delta i samspill med andre barn.

Dersom dette sees i sammenheng med Wenger, som trekker frem gjensidig engasjement, felles virksomhet og delt repertoar for å skape et praksisfellesskap, kan vi stille spørsmål ved om det er en automatikk i at trygg tilknytning danner gode praksisfellesskap. Når personalet jobber med å etablere trygge tilknytningsmønstre til barna, er dette noe som oppstår i dyaden, altså mellom barnet og den voksne. Når dette er etablert, må den voksne ta et aktivt valg og flytte fokus til hvordan dyaden kan utvides til å gradvis inkludere resten voksen- og barnegruppen. Dette må være en felles holdning blant personalet, og prege hvordan personalet organiserer og tilrettelegger innholdet i barnehagehverdagen. På denne måten kan en si at organisering, personalets forståelse av sine roller og oppgaver og arbeid med trygg tilknytning mellom barn og personalet, sammen er med på å forme hvilke muligheter som skapes i form av å skape fellesskap for alle i barnehagen.

2.4.3 Organisering

Det krever god organisering for å sikre at alle barn har mulighet for deltakelse i alle deler av barnehagehverdagen. Arnesen oppfatter inkludering i barnehagen som "... sosiale prosesser med fysisk og organisatorisk eksklusjon som det ene ytterpunktet og full deltakelse og selvfølgelig tilhørighet som den andre." (Arnesen, 2017, s. 70). Dersom "full deltakelse og selvfølgelig tilhørighet" er mål for praksis, kan det tenkes at det tilbakevendende dilemmaet mellom å ivareta enkeltbarnets behov samtidig som man skal støtte barnet inn i fellesskapet, utfordrer dette? Fysisk og organisatorisk eksklusjon går etter min erfaring hånd i hånd. Dersom didaktisk planlegging av pedagogiske aktiviteter ikke tar hensyn til barn som profiterer på en annen form for tilrettelegging eller tettere oppfølging fra personalet, eller dersom personalet ikke enes om hvordan de best kan støtte barnet i hverdagssituasjoner gjennom hele barnehagehverdagen, så vil heller ikke organiseringen ivareta disse barna. Det vil kunne føre til at barna fysisk havner på siden av fellesskapet, fordi de mangler den formen for planlagt tilrettelegging som må være en del av organiseringen for at de kan delta med den samme selvfølgelighet som resten av barnegruppen. På den andre siden vil didaktisk planlegging som ivaretar dette gi større muligheter for full deltakelse og selvfølgelig tilhørighet for alle. Dette er prosesser som må arbeides med kontinuerlig gjennom jevnlig evaluering av tiltak. Fokuset bør være hvordan personalet kan jobbe enda bedre for å inkludere alle barn i fellesskapet. På den måten legges ansvaret for barnets trivsel og tilhørighet i barnehagen hos de voksne.

Når Arnesen skriver “full deltakelse og selvfølgelig tilhørighet” er dette en ytterlighet som gjerne kan presiseres. Dersom vi sier “full deltakelse i forhold til barnas forutsetninger og evner,” kan det kanskje enda tydeligere sees i sammenheng med mangfoldet i barnehagen som skal ivaretas og fremmes. Min erfaring er at når man lykkes med dette utsagnet, altså at barna opplever seg som en del av barnegruppen fordi innholdet i barnehagehverdagen er tilpasset slik at alle kan delta på sine premisser med en god opplevelse av å være inkludert, så vil det samtidig bety at vi har oppnådd “selvfølgelig tilhørighet”. Dette opplever jeg viser hvor mye makt som ligger i språket. På den ene siden kan det forstås som om at full deltakelse innebærer at alle skal delta fullt ut på alt av innhold i aktiviteten. På den andre siden kan det bety at alle skal ha lik mulighet til å delta på sine premisser. Da er det også en forutsetning at dette gjøres på en måte hvor alle skal oppleve mestring, og som en likeverdig del av fellesskapet.

Antia, Stinson & Gaustad (2002) bruker begrepene “membership” og “visitors” i sin forskning angående inklusjonsprosesser vedrørende døve og tunghørte elever. Jeg vil trekke frem begrepene “membership” og “visitors”, da disse oppleves som sentrale begreper når det kommer til elevenes opplevelse av å være innenfor eller utenfor fellesskapet. Elever/grupper av elever med et særskilt undervisningstilbud som opplever å bli anerkjent og verdsatt ved at deres unike behov blir møtt i klasserommet, oppnår “membership”, altså å være et fullverdig medlem i skolefellesskapet. “Membership” står i motsetning til “visitorship”. Når elever/grupper av elever med et særskilt undervisningstilbud behandles som besøkende, står de overfor større barrierer for å oppnå en god utdannelse i klasser med hørende elever. Arbeidet mot å sikre at alle barn i barnehagen opplever fullt medlemskap i fellesskapet går ut på å bryte ned barrierer som bidrar til at barn opplever seg som besøkende. Videre er det nødvendig å tilrettelegge barnehagens innhold slik at alle barn kan delta fullt og selvfølgelig i tråd med sine forutsetninger og evner. Det fordrer at vi møter barn på ulike måter. Det betyr at barnehagens organisering ikke kan bli styrt av tilfeldigheter, men må være godt gjennomtenkt, planlagt, satt i system og jevnlig evalueres og endres. Slik blir hvert enkelt barn i barnegruppen ivaretatt i fellesskapet.

Kostøls bidrag til FLIK prosjektet (2016), mikrostudien “Utfordringer relatert til inkludering i barnehagen”, presenterer interessante funn angående forskjeller i sosiale og faglige tiltak rettet mot inkludering i to barnehager. Tiltak i barnehage X leder til en realisering av et inkluderende fellesskap, mens barnehage Y ikke synes å ivareta enkeltbarn når det gjelder et

inkluderende, tilrettelagt omsorgs- og læringsmiljø. Kostøl finner blant annet at personalet i barnehage X gir både atferdsmessig og emosjonell støtte, og at barna gjennom tilrettelegging og aktiv samhandling som ivaretar barnas perspektiver, støttes både i felles og individuell utvikling og læring. I barnehage Y er samspillskvaliteten mellom voksne og barn ujevn, da sosiale og faglige tiltak synes å være tilfeldige og personavhengige. Ansvar for lek og læring er plassert hos barna, eller personalets organisering mangler muligheter for barnas aktive deltakelse eller medvirkning. Det synes ikke å være nok tid, ro og muligheter til sosial og/eller faglig læring og omsorg for alle. Kostøl fremhever at dette er alvorlig når det gjelder barn med lav språklig eller sosial kompetanse, og barn som har behov for ekstra omsorg. Disse barna vil ikke oppleve et faglig, sosialt eller personlig inkluderende barnehagetilbud. (Kostøl, 2016). Dette underbygger min påstand om betydningen av en gjennomtenkt organisering særlig for barn som møter barrierer i sin barnehagehverdag når det gjelder å ta del i fellesskapet i barnehagen.

2.4.4 Personalets forståelser av sine roller og oppgaver

Hvordan personalet forstår sine roller og oppgaver har betydning for hvordan barna blir sett og møtt. Arnesen, Kolle og Solli trekker frem at

Hvordan vi betrakter, forstår og forholder oss til mangfold og til distinksjoner mellom det “normale” og “avvikende”, er av helt grunnleggende betydning for den enkelte og samfunnet – og for det inkluderingsarbeidet som gjøres i en samfunnsinstitusjon som barnehagen. (Arnesen et al., 2017, s. 110).

Dette er med på å forsterke betydningen av at barnehagepersonalet har tema som mangfold, deltakelse, tilhørighet og fellesskap på agendaen i forum hvor hele personalet deltar. Hvordan personalet nettopp forstår og forholder seg til mangfold og distinksjoner mellom det “normale” og “avvikende” kommer til uttrykk gjennom hvordan de forholder seg til barna i praksis. På samme måte som kartleggingstester ikke kan erstatte at personalet bruker tid på å bli kjent med barna og barnas relasjoner til omgivelsene, gjelder det samme for planlagte prosedyrer for å skape fellesskap for alle. Andresen påpeker viktigheten av “... de spontane, inkluderende prosessene som tar form av demokratisering av forholdet mellom barna og de ansatte i barnehagen.” (Andresen, 2017, s. 133). Det vil si at hvordan personalet håndterer spontane situasjoner mellom voksne, mellom barn eller mellom voksne og barn, påvirker barnas opplevelse av egenverd. Gjennom å f.eks. løse konflikter, ta avgjørelser eller trøste, kan de voksne fremstå som gode rollemodeller. Demokratiske prosesser som at alle får

mulighet til å uttrykke seg, bli hørt og anerkjent, viser at alle barn er like mye verdt.

Formålsparagrafen i barnehageloven sier følgende om dette:

Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap. Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering. (Barnehageloven § 1 Formål, 3. ledd).

Jeg oppfatter det slik at et personale som er seg sin forståelse og sin rolle bevisst i forhold til det samfunnsmandatet formålsparagrafen skisserer, er et personale som jevnlig samtaler og arbeider med nettopp tema som mangfold, deltakelse, tilhørighet og fellesskap.

Trygge barn kan bruke all sin energi på å oppleve og utforske sine omgivelser. Det vil si at barna har de beste muligheter for læring og utvikling, som oppstår i samspill med andre barn og voksne. For å lykkes med dette er det en forutsetning at personalet kontinuerlig arbeider med å organisere og tilrettelegge det pedagogiske tilbudet slik at hele barnegruppen får en reel mulighet til å delta på sine premisser. Parallelt skapes det forum for hele personalet som inneholder tema som mangfold, deltakelse og tilhørighet til fellesskapet. Hensikten med å jevnlig har slike tema på agendaen i plenum, er å gi personalet mulighet til å oppnå en felles forståelse for sine roller og oppgaver. Dette vil igjen påvirke at felles arbeid med organisering for gode fellesskap vil dra i samme retning. I prosessen med å oppnå trygg tilknytning mellom voksne og barn, og barna seg imellom, vil personalet oppnå en forståelse for hvilke forhold som må tas hensyn til i organiseringsarbeidet. Dette vil igjen kunne føre til ytterligere refleksjoner som igjen påvirker personalets forståelse av sine roller og oppgaver. Dette viser at disse kriteriene for tilrettelegging av gode fellesskap er sammenvevde prosesser som påvirker hverandre, og som er avgjørende i arbeidet med å legge til rette for et fellesskap som rommer barnegruppens mangfold.

2.5 Barnehagen som arena for helsefremmende arbeid

Meld. St. 21 (2016-2017) Lærelyst – tidlig innsats og kvalitet i skolen, trekker frem nobelprisvinner James Heckman, som viser til “ (...) at de forskjellene som eksisterer blant barn allerede i barnehagen, vil forsterke seg i skolealderen. Dette betyr at jo senere det settes inn tiltak, jo mindre effektive vil slike tiltak trolig være.” (Kunnskapsdepartementet, 2016-2017, s. 43-44). Med tanke på hvor stor andel av barn i barnehagealder som går i barnehage i

Norge, samt at folkehelseinstituttet dokumenterer psykiske plager hos barn så tidlig som i 18 måneders alder, er barnehagen en arena for helsefremmende arbeid. Dette støtter rammeplanen, som likestiller barns fysiske og psykiske helse, begge skal fremmes i barnehagen. (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 11)

2.5.1 God psykisk helse og livskvalitet

God psykisk helse gir de beste muligheter for en opplevelse av god livskvalitet. Gjennom felles mestringsopplevelser i barnegruppen, kan barnehagen bidra til god psykisk helse og livskvalitet.

God psykisk helse kan defineres på følgende måte:

God psykisk helse betoner trivsel og opplevelse av god livskvalitet, mening med tilværelsen, og evne til å mestre dagens utfordringer, samt fravær av alvorlige psykiske plager og lidelser. (Helse- og omsorgsdepartementet, 2017, s. 9).

God livskvalitet beskrives som:

God livskvalitet handler om å oppleve å ha det godt og å fungere godt – som å oppleve glede, vitalitet og tilfredshet, trygghet og tilhørighet, interesse, mestring, mening, engasjement og autonomi. (Helse- og omsorgsdepartementet, 2017, s. 9).

I en barnehagekontekst vil det si at barnehagen som fremmer psykisk helse skal gi barna muligheter til å mestre dagens utfordringer. Det vil si at utfordringene barna møter i barnehagen må tilpasses barnas modenhet, slik at de har noe å strekke seg etter, men som likevel er overkommelig. I trygge omgivelser skal barna observere hverandre, få nødvendig støtte, og til slutt mestre. Barna skal oppleve gleden ved å gjøre en innsats for å nå et mål. Dette skal være lystbetont, sammen skal vi skape et engasjement og interesse, og vi skal tilrettelegge i tråd med barnas premisser for å i størst mulig grad sikre en autonom opplevelse hos barna. Dette kan oppnås i mer eller mindre spontane hverdags situasjoner, og det kan planlegges i pedagogiske aktiviteter. Dersom dette preger barnehagehverdagen får barna tilgang til daglige helsefremmende hverdagsopplevelser. Barn og voksne kan støtte hverandre, heie på hverandre, rose hverandre, og juble sammen over felles mestringsopplevelser. Dette skaper samhold i barnegruppen.

I denne sammenheng vil jeg komme med et eksempel som illustrerer en felles mestringsopplevelse i barnegruppen. En småbarnsavdeling gikk jevnlig på tur over et jorde til en lekeplass i skogen. På veien var det en stor haug med jord som de klatret oppå, for å rutsje ned igjen. I starten var det bare noen av barna som klarte å klatre helt til toppen av jordhaugen. Sammen med de voksne studerte barna hvordan de best mulig skulle løpe og klatre for å komme til topps. Barna som kom helt til toppen la seg på magen og strakte ut en hånd for å hjelpe de som nesten klarte det helt selv. Noen barn trengte å holde en voksen i hånden. Etter noen uker med jevnlig turer over jordet, klarte til slutt alle barna å klatre opp på jordhaugen helt selv. Barna heiet på hverandre og seg selv, og de voksne viste og uttrykte hvor stolte og glade de var for at de hjalp hverandre på veien, og at alle kom seg helt til topps. En svært viktig oppgave for barnehagepersonalet er å sikre at samtlige barn i barnegruppen blir inkludert i slike opplevelser. På samme måte som at felles mestringsopplevelser skaper samhold i barnegruppen, skaper det avstand i barnegruppen om noen barn opplever å være utenfor slike opplevelser.

Folkehelseinstituttets rapport “psykiske helse i Norge” (2018) forteller oss at befolkningsstudier i Norge har vist at omkring 7% av barn i førskole- og skole alder har symptomer forenlige med en psykisk lidelse på undersøkelsestidspunktet.” (Folkehelseinstituttet, 2018, s. 59). I barnehagealder snakker vi om psykiske plager, som kan bli diagnostisert som en psykisk lidelse i skolealder. Folkehelse rapporten (2014) sier at psykiske plager som oftest er forbigående, mens noen kan oppleve at dette vedvarer over tid. 40% av fireåringer som har betydelige psykiske plager, vil som tiåringer fremdeles ha dette. Når det gjelder 18 måneder gamle barn med betydelige psykiske plager, vil ¼ av dem fremdeles oppleve dette som fireåringer. (Folkehelseinstituttet, 2014). Når vi vet at i 2016 gikk 91.1% av barna i barnehagealder i barnehagen, er det interessant å se på hva som fremmer god psykisk helse. (utdanningspeilet, 2016). God sosial støtte fremmes som en livskvalitetsfremmende faktor.

God sosial støtte innebærer at en får kjærlighet og omsorg, blir aktet og verdsatt, og at en tilhører et sosialt nettverk og et fellesskap med gjensidige forpliktelser. Det motsatte av god sosial støtte er ensomhet. (Folkehelseinstituttet, 2015).

Ensomhet og lav sosial støtte trekkes frem som en sårbarhetsfaktor for lav livskvalitet. (Folkehelseinstituttet, 2018, s. 21). Barn utvikler seg i samspill med andre, og det er derfor

avgjørende at barna opplever god sosial støtte fra barnehagepersonalet. Personalet må tilrettelegge for å skape et fellesskap hvor hvert enkelt barn får oppleve glede og mestring i samspill med andre barn og voksne.

Oppsummering

Jeg har i det foregående forsøkt å redegjøre for at gode fellesskap i barnehagen som gir rom for lek og mestring gjennom hele barnehagehverdagen, og som inkluderer hele mangfoldet i barnegruppen, kan sees på som helsefremmende arbeid. Barnehageloven og rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver komplementerer hverandre i å slå fast at alle barn i barnehagen skal oppleve å ta del i og være med på å skape et fellesskap som rommer mangfold ved å ivareta og respektere forskjeller. Gjennom arbeid med trygg tilknytning, organisering og personalets forståelse av sine rolle og oppgave, dannes grunnlaget for å lykkes med å tilrettelegge for deltakelse og tilhørighet for alle barn i barnehagen. For barna som finner dette utfordrende er dette særlig betydningsfullt. Dette kan forstås som et gjennomgående holdningsarbeid i hele personalgruppen som berører alle stillinger, og som er i konstant utvikling i takt med samfunnets utvikling. Ved å se på folkehelseinstituttets tall når det gjelder forekomst av psykiske vansker hos barn i barnehagealder opp i mot andel av barn i barnehagealder som går i barnehagen, samtidig som forskning viser at forskjeller i barnehagealder øker i skolealder, har jeg vist at barnehagen er en arena hvor helsefremmende arbeid vil være et viktig fokus både for hvert enkelt barn her og nå, men også i et fremtids- og samfunnsperspektiv.

Jeg vil avslutte dette kapitlet med å si noe om hvordan mine forskningsspørsmål skal forstås. Når det gjelder 1. forskningsspørsmål; *i hvilken grad benytter barnehagene lavterskeltilbudet til å søke praksisutviklende støtte i form av å tilrettelegge for gode fellesskap?* - ser jeg dette i sammenheng med de teoretiske perspektiver på fellesskap jeg nå har presentert.

Praksisutviklende støtte oppstår når barnehagepersonalet inviterer seg inn i lavterskeloppdraget og blir en deltakende aktør i prosessene som oppstår som følge av at barnehagepersonalet ønsker hjelp. Det kan være via veiledning hvor personalet får mulighet til å diskutere utfordrerne situasjoner, bidra til å utforme tiltak, og til slutt være med på å utfører dem i praksis. Søknader som beskriver ønsket hjelp som kan sees i sammenheng med å tilrettelegge for gode fellesskap, og som beskriver hjelpetiltak som involverer barnehagepersonalet, er sentrale i forhold til dette forskningsspørsmålet.

Angående 2. forskningsspørsmål; *hvordan kan lavterskeltilbudet være en arena for helsefremmende arbeid i barnehagen?* - knytter jeg helsefremmende arbeid først og fremst til arbeid som fremmer god livskvalitet. Folkehelseinstituttets beskrivelse av god livskvalitet inneholder momenter som også definerer gode fellesskap. God livskvalitet er et kriterium for god psykisk helse. Dette forskningsspørsmålet må derfor forstås som hvordan lavterskeltilbudet kan være en arena for å oppnå et felles mål om at barnehagen fremstår som et praksisfellesskap, som åpner for at barna opplever god livskvalitet i barnehagen. På den ene siden handler det om hvordan barnehagene benytter seg av tilbudet, på den andre siden handler det om hvordan PPS responderer på henvendelsen.

Siste forskningsspørsmål; *i hvilken grad fungerer lavterskeltilbudet i tråd med kommunens mål?* - sees i sammenheng med kommunens mål med lavterskeltilbudet, som er å utvikle barnehagene og øke kompetansen til de ansatte.

3. Metode og analyse

Jeg vil starte med å gjøre rede for prosjektets metodiske tilnærming. Videre vil jeg si noe om hvilke endringer som har oppstått underveis i prosessen. Så vil jeg gjøre rede for innsamling av lavterskelsøknader, og hvordan jeg har gått frem i arbeidet med å konstruere data. Jeg vil redegjøre for hvorfor og hvordan lavterskelsøknadene ble fordelt i to grupper. Videre vil jeg steg for steg redegjøre for hele analyseprosessen, som baserer seg på lavterskelsøknadens andre del, *informasjon fra barnehage*. Underveis i analyseprosessen støtte jeg på flere forskningsetiske spørsmål og vurderinger, disse vil jeg løfte frem. Til slutt vil jeg si noe om studiens validitet og reliabilitet.

3.1 Metodologi

Denne undersøkelsen kan sees på som en dokumentanalyse.

Studier av dokumenter skiller seg fra data forskeren har samlet inn i felten, ved at dokumentene er skrevet for et annet formål enn det forskeren skal bruke dem til. (Thagaard, 2013, s. 59).

Selve utformingen av lavterskelsøknaden er fra kommunens side skrevet med det formål å gi barnehagene mulighet til å søke hjelp til store og små spørsmål om barns utvikling. (Bergen kommune, 2017). Barnehagepersonalet har skrevet en lavterskelsøknad med det formål å best beskrive vanske/problemstilling, hva de ønsker hjelp til, samt hvilke tiltak som er gjennomført i barnehagen. Mitt formål med å studere lavterskelsøknadene har vært å finne en god tilnærming til tematikken “fellesskap i barnehagen – helsefremmende arbeid”, som dette masterprosjektet har gitt meg en anledning til å studere, og dernest åpne opp for formulering av forskningsspørsmål som dekker det jeg ønsker at prosjektet skal fokusere på.

Thagaard fremhever betydningen av at forskeren i sin planlegging av problemstilling og undersøkelsesopplegg er bevisst i forhold til hva undersøkelsen skal omfatte, og dernest hvilke metoder som kan benyttes for å gi mest mulig relevant informasjon. Videre peker hun på hvordan fleksibilitet i dette arbeidet muliggjør endringer i forhold til informasjon fra datainnsamlingen. (Thagaard, 2013, s. 60). Jeg har hele tiden hatt en visjon angående prosjektets tematikk, utfordringen har vært å komme til en bevissthet rundt innrammingen av undersøkelsen. Prosjektet har vært fleksibelt i den forstand at det har blitt gjort flere endringer fra start til slutt. Jeg har hatt alle muligheter til å i større grad være fleksibel når det gjelder

valg eller justering av metode, med den hensikt å innhente mest mulig relevant informasjon. I ettertid ser jeg at ved å være enda mer bevisst hva undersøkelsen skulle omfatte, kunne datamaterialet mitt åpnet opp for mer informasjon som kunne tilført diskusjonskapitlet enda flere nyanser. Den metodologiske tilnærmingen til dokumentanalysen er i utgangspunktet i tråd med Thagaards beskrivelser. Etter å ha fått et overblikk over lavterskelsøknadene reflekterte jeg over hvilke deler jeg ønsket å undersøke nærmere, og laget et analyseskjema som ble mitt analyseverktøy og således min metode, for å undersøke søknadene. Utfordringen for meg ble å gjøre dette til et fleksibelt verktøy. Analyseskjemaet gav meg tilgang til mange detaljer, som jeg på den ene siden behøvde for å klare å se helheten, men som på den andre siden var tidkrevende å undersøke, og som gav meg en del data som ble overflødig når det kom til å diskutere mine forskningsspørsmål, som gjenspeiler hva jeg ønsket undersøkelsen skulle handle om.

Analyseskjemaet åpnet for en hermeneutisk tilnærming til mine data. “Hermeneutikken bygger på prinsippet om at meningen bare kan forstås i lys av den sammenheng det vi studerer, er en del av. Vi forstår delene i lys av helheten”. (Thagaard, 2013, s. 41).

Analyseskjemaet har gitt meg anledning til å dele lavterskelskjemaet opp i flere deler, i tråd med skjemaets utforming. Mitt analysearbeid kan forstås slik at jeg systematisk har gått inn med lupe på ulike deler av søknadsteksten. Det førte ved flere anledninger til at jeg mistet synet av helheten. Meningen av de ulike delene i lavterskelsøknadene må altså forstås som en del av lavterskeltilbudet som en helhet. Analyseprosessen bestod i stor grad av å undersøke ulike deler, og se delene opp i mot helheten. Målet ble som Thagaard sier: “Å oppnå en gyldig forståelse av meningen i teksten”. (Thagaard, 2013, s. 41). For å lykkes med dette har jeg i min redegjørelse for analyseprosessen fokusert på å være tydelig og åpen i forhold til hvordan jeg har gått frem.

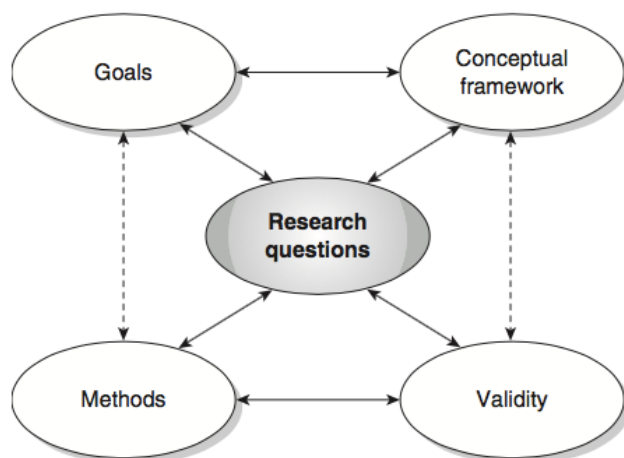
3.2 Prosjektets design

Jeg hadde i utgangspunktet et ønske om å intervju barnehagepersonell angående deres erfaringer og tanker i forhold til å tilrettelegge for gode fellesskap i barnehagen. Eventuelle interessante funn i analysen av lavterskelskjemaene skulle bidra til utforming av gode spørsmål, og videre gi informasjon om hvilke barnehager som inkluderte denne problemstillingen i sine søknader angående lavterskeltilbud. Jeg søkte dermed om tillatelse for dette hos NSD. Planen var at dette skulle bli et toleddet prosjekt bestående av en

dokumentanalyse og en intervjudel. Dette valgte jeg å gå bort i fra. Analysen av lavterskelsøknadene ble så pass omfattende at det ble mulig å basere resultatkapittelet på dette.

Mitt fokus flyttet seg fra å ønske enkeltpersoners erfaringer og refleksjoner angående deltakelse og tilhørighet til fellesskapet, til å omhandle i hvilken grad dette temaet ble belyst i barnehagens lavterskelsøknader. Under planlegging av prosjektet tok jeg høyde for at intervjuene av barnehagepersonalet var en vesentlig del av oppgaven. Mine opprinnelige forskningsspørsmål var knyttet til hva jeg ønsket å oppnå med intervjuene. Teorikapittelet var også utarbeidet på bakgrunn av dette. Jeg har derfor revurdert, omformulert og tenkt nytt når det kommer til å utarbeide gode forskningsspørsmål. Teorikapittelet er også noe endret, slik at det på best mulig måte gjenspeiler drøftingskapittelet.

Dette har vært dynamiske prosesser som har påvirket hverandre gjennom hele prosjektet. Jeg vil i denne anledning vise til Maxwell (2008, s. 217) sin modell for kvalitative forskningsdesign:

Denne modellen gir en god illustrasjon i forhold til hvordan masterprosjektet har blitt arbeidet frem. Forskningsspørsmålene mine startet med et annet fokus. Det gjorde at teorikapitlet mitt inkluderte flere modeller som passet i den konteksten, metoden var todelt, målet med studien var annerledes, likeså arbeidet med å sørge for validitet. Etterhvert som det ble klart at analysen av lavterskelsøknadene alene skulle bære prosjektet, førte det til at prosjektet tok en ny vinkling. Først og fremst påvirket det forskningsspørsmålene mine. Det førte til justeringer i teorikapitlet, for å sikre et godt teoretisk rammeverk. Videre vokste det frem nye mål for

prosjektet, og metoden var avklart. Arbeidet med å sikre god validitet har også endret seg i takt med øvrige endringer.

3.3 Presentasjon av kommunens lavterskelsøknad

Foruten om å oppgi barnehagens kontaktinformasjon, består Bergen kommune sitt lavterskelskjema av 4 deler. Kopi av skjema finnes som vedlegg i avhandlingen.

Første del heter *Oppdraget gjelder veiledning i forhold til*. Søker bes hake av for hvilke alternativ som passer best. Tilgjengelige alternativ er grupper, enkeltbarn, musikkterapeut, kurs og annet. Under annet er det satt av plass til at søker selv kan spesifisere egne ønsker). Videre skal barnehagens styrer signere, samt oppgi dato for signering.

Andre del heter *informasjon fra barnehagen*. Her er det tre punkt søker skal besvare. Det første er *vanske/problemstilling*. Utført kartlegging bes legges ved. Dernest *Hva ønsker dere hjelp til?* Til slutt *gjennomførte tiltak i barnehagen*.

Tredje del heter *Samtykke fra foresatte*. Dette punktet skal fylles ut dersom det søkes veiledning i forhold til enkeltbarn. Barnets navn samt fødselsdato oppgis, foresattes underskrift, samt dato for signering.

Fjerde del heter *Oppdrag avsluttet*. Spesialpedagogen skal oppgi hvor lang tid det er brukt på lavterskeloppdraget, og eventuell videre oppfølging. Videre skal spesialpedagogen skrive en oppsummering, eventuelt vedlegge en rapport. Deretter skal barnehagens styrer, spesialpedagogen og avdelingsleder pedagogisk fagsenter signere, samt oppgi dato for signering.

3.4 Innsamling av data

Da ønsket om å studere lavterskelsøknader oppsto, kontaktet jeg min arbeidsplass, en av Bergen sine fire Pedagogisk Psykologiske Sentre angående hvor mange lavterskelsøknader som var mottatt barnehageåret 2016/2017. Da det ble klart at senteret hadde mottatt tilstrekkelig mange søknader for prosjektet, forhørte jeg meg om muligheter for å få tilgang til disse, og fikk bekreftet at det var i orden. I det følgende utarbeidet jeg en projektskisse, utkast til intervjuguide og et informasjonsskriv til styrere da jeg på dette tidspunkt hadde ambisjoner om et toleddet prosjekt som også skulle inneholde intervjuer. Videre fylte jeg ut

meldeskjema til NSD. NSD hadde tre merknader. De ønsket en skriftlig søknad til PPS om tilgang til lavterskelsøknadene, ytterligere informasjon om anonymiseringsprosessen og et informasjonsskriv/samtykkeskriv til eventuelle informanter som kunne tenke seg å delta på intervju. Jeg utarbeidet skriv som NSD etterlyste. I tillegg forfattet leder for Pedagogisk Fagsenter i ett av Bergens Pedagogisk Psykologiske Sentre et skriv hvor det ble bekreftet at jeg har bedt om innsyn i lavterskelsaker grunnet min masteroppgave. Videre ble det informert om leder for Pedagogisk Fagsenter sin rolle i anonymiseringsprosessen. Disse vedleggene ble ettersendt til NSD som da godkjente søknaden. Søknadene som ble anonymisert var dem som på det aktuelle tidspunktet var arkivert. Det vil si at en del søknader som ikke var avsluttet, eller avsluttede søknader som enda ikke var signert, ikke var arkivert. For å få tilgang til flere søknader sendte jeg, etter avklaring med leder for Pedagogisk fagsenter jeg en fellesmail til det spesialpedagogiske teamet som jobber med lavterskelsaker, og ba om at de som hadde lavterskelsøknader liggende kunne arkivere dem slik at jeg kunne få tilgang til dem i forbindelse med min oppgave. Dette førte til at flere søknader ble anonymisert. På et tidspunkt måtte jeg avslutte innsamlingen, og endte til slutt opp med 39 anonymiserte søknader.

3.5 Utvikling av analyseskjema

Etter å ha fått tilgang til lavterskelskjemaene, forsøkte jeg å lage meg et overblikk over innholdet i andre del av skjemaet, *informasjon for barnehagen*. Jeg leste de flere ganger, og strekte under det jeg ved første øyekast fant interessant. Deretter laget jeg noen punkter som jeg umiddelbart hadde lyst å se nærmere på. I samråd med min veileder kom jeg frem til at disse punktene kunne plasseres i et skjema hvor jeg systematisk kunne plote inn ønsket informasjon. Gradvis utviklet skjemaet seg til å bli mitt analyseverktøy. Analyseskjemaet er lagt ved som vedlegg til avhandlingen.

Den første kolonnen i analyseskjemaet laget jeg for å sikre alle 39 lavterskelsøknadene plass i analyseskjemaet. Deretter laget jeg en kolonne tilhørende lavterskelsøknadens første del, *oppdraget gjelder veiledning i forhold til*.

De to første kolonnene i analyseskjemaet:

<i>Barnehage</i>	<i>Søknaden gjelder</i>
------------------	-------------------------

Videre har jeg valgt å konsentrere meg om lavterskelsøknadens andre del, *informasjon fra barnehagen*, og laget 3 hovedkategorier i analyseskjemaet.

Slik ser kolonnene tilhørende “vanske/problemstilling” ut i analyseskjemaet:

Vanske/problemstilling?					
<i>Barnehagens beskrivelser</i>	<i>Kategori</i>	<i>Mestring/interesse</i>	<i>Antall ord</i>	<i>Forklaring</i>	<i>Eksempel</i>

Den andre hovedkategorien heter i tråd med søknadsskjemaet *ønsker hjelp til*. Her har jeg utarbeidet 7 kolonner.

Slik ser kolonnene tilhørende “ønsker hjelp til” ut i analyseskjemaet:

Ønsker hjelp til?						
<i>Antall</i>	<i>Innhold</i>	<i>Veiledning</i>	<i>Kartlegging</i>	<i>Observasjon</i>	<i>Vurdering</i>	<i>Hjelpen involverer barnehagepers.</i>

Tredje hovedkategori heter som i søknadsskjemaet *gjennomførte tiltak i barnehagen*. Her har jeg utarbeidet 3 kolonner.

Slik ser kolonnene tilhørende “gjennomførte tiltak i barnehagen” ut i analyseskjemaet:

Gjennomførte tiltak i barnehagen		
<i>Antall</i>	<i>Innhold</i>	<i>Eksempel</i>

Helt til slutt laget jeg en kategori jeg kalte *kommentarer*. Her noterte jeg meg alt jeg kom til å tenke på som jeg trodde kanskje kunne bli interessant mens jeg arbeidet med skjemaet.

Slik ser kolonnen tilhørende “annet” ut i søknadsskjemaet:

Annet
<i>Kommentarer</i>

Dette skjemaet har gitt meg muligheten til å analysere hver kolonne hver for seg, men også horisontalt, for eksempel ved å se vanske/problemstilling i sammenheng med ønsket hjelp. Ferdig utfylt ble dette skjemaet et godt verktøy for analyse.

3.6 Analyse

Jeg vil i det følgende redegjøre for hvordan jeg ved hjelp av analyseskjemaet har analysert lavterskelsøknadene. Jeg følger lavterskelsøknadens oppbygging, jf. lavterskelsøknadens 2 del, *informasjon fra barnehagen*.

3.6.1 Gruppering av søknader.

Første kolonne i analyseskjemaet heter *barnehage*. Jeg laget en koblingsnøkkel, hvor hver enkelt barnehagene er representert med tall. Barnehagene som har sendt mer enn én søknad, har fått bokstaver bak tallet. På denne måten er alle 17 barnehagene og antall søknader representert i skjemaet. Andre kolonne i analyseskjemaet heter *søknaden gjelder*. Her har jeg notert hva barnehagene har haket av for i lavterskelsøknadens første del, *oppdraget gjelder veiledning i forhold til*. Jeg sammenlignet opplysninger fra barnehagens beskrivelser angående “vanske/problemstilling” for å se om dette stemte overens med det som var oppgitt under lavterskelsøknadens første del, *oppdraget gjelder veiledning i forhold til*. Her fant jeg noen avvik. Jeg har valgt å la barnehagens fokus i sine beskrivelser være avgjørende i forhold til hvor jeg plassert dem. Dette førte til at jeg valgte å dele søknadene opp i to grupper. 35 lavterskelsøknader presenterer søknadene som har fokus rettet mot enkeltbarn når det gjelder beskrivelser av vanske/problemstilling. 4 lavterskelsøknader representerer søknadene som har fokus rettet mot barnegruppen når det gjelder beskrivelser av vanske/problemstilling.

Når det gjelder søknader som kun har haket av for “grupper” under lavterskelsøknadens første del, *oppdraget gjelder veiledning i forhold til*, men som likevel fokuserer på enkeltbarn i sine vanskebeskrivelser, har jeg sett dette i sammenheng med lavterskelsøknadens tredje del, *samtykke fra foresatte*.

Når det kommer til søknadenes beskrivelser av vanske/problemstilling, er det stor variasjon av antall ord. Dette ble vist via en tabell som grupperte søknadene i forhold til dette. Denne ble utarbeidet ved å telle antall ord i samtlige beskrivelser av vanske/problemstilling. Analyseskjemaets kolonne *antall ord* ble brukt til å notere dette. I noen tilfeller kom det frem opplysninger som omhandler annen informasjon enn vanske/problemstilling. Dette ble gjort rede for i kolonnen *forklaring*.

3.6.2 Analyseprosessen – vanske/problemstilling (del 1)

Ved hjelp av analyseskjemaet startet arbeidet med å notere innholdet av lavterskelsøknadenes beskrivelser av vanske/problemstilling i stikkordsform, som i etterkant ble forsøkt sortert med den hensikt å lage noen kategorier. Her oppsto det som skulle bli den største utfordringen i arbeidet med analysen. Hvordan kunne jeg, basert på i stor grad kortfattede beskrivelser av vanske/problemstilling, kategorisere utfordringene som i stor grad kvar knyttet direkte til enkeltbarn? En svakhet ved analyseskjema var at kolonnen som omhandlet beskrivelser av vanske/problemstilling var for liten til å romme alt som burde blitt notert. Stikkordene var i stor grad min tolkning av selve søknadsteksten.

Veien videre ble å utvide kolonnen som omhandlet barnehagens beskrivelser av vanske/problemstilling, og begynne på nytt. Fokuset var nå rettet mot å være tettere på søknadsteksten, og i stor grad notere ordrett fra søknadens beskrivelser. Denne gangen var det ikke rom for mine tolkninger.

Det som gjorde størst utslag i arbeidet med å formulere gode kategorier, var å ta bort ordet “atferd”. Ved å erstatte ordet “atferd” med konkrete beskrivelser av hvilke handlinger som ble oppgitt i beskrivelsene av vanske/problemstilling, speilet analysen søknadsteksten. I de tilfeller oppgitte beskrivelser anses som kjerneelement i et teoretisk begrep valgte jeg å bruke det. For eksempel er utfordringer med å håndtere impulser samt utfordringer med å vente på tur kjerneelementer når det gjelder utfordringer i forhold til selvregulering. I dette tilfellet falt valget på å bruke termen selvregulering.

For å vise variasjonen i beskrivelsene av vanske/problemstilling, ble kategoriene som omhandler samme tema samlet under én hovedkategori. Jeg kom til slutt frem til 10 hovedkategorier, disse er plassert i analyseskjemaets kolonne kalt *kategori*.

Flertallet av søknadene beskrev flere kategorier i sine beskrivelser av vanske/problemstilling. Av den grunn ble det utformet en oversikt over hvilke kategorier som er representert i hver enkelt søknads beskrivelse av vanske/problemstilling. Data fra analyseskjemaets kolonne *kategorier* danner bakgrunnen for tabellen som er presentert i resultatkapittelet.

Tidlig i prosessen ble jeg oppmerksom på at enkelte søknader inkluderer barnas mestringsområder og i noen tilfeller interesser i sine beskrivelser av vanske/problemstilling.

Dette er ikke et punkt i lavterskelsøknaden. Av den grunn ønsket jeg å finne ut i hvilken grad dette forekommer i utvalget. I analyseskjemaets kolonnen *mestring/interesse* ble det derfor notert hvilke søknader som oppgir hva barna mestrer og i noen tilfeller også interesserer seg for, samt innholdet i beskrivelsene. Alle utsagn i beskrivelser av vanske/problemstilling som sier noe om hva barnet får til/betegnes som aldersadekvat, selv om det ikke er språklig presisert at dette er noe barnet mestrer, ble registrert i analyseskjemaet. Angående barns interesser er det registrert beskrivelser som sier noe om hva barnet liker, i tillegg til språklig presiserte interesser. Disse dataene ligger til grunn for resultater angående hvordan søknadene som omhandler mestring/interesse fordeler seg mellom barnehagene.

3.6.3 Analyseprosessen – ønsket hjelp (del 2)

Jeg ønsket å kartlegge variasjonen av antall gjennomførte tiltak som er beskrevet i søknadsskjemaene. Av den grunn ble antall gjennomførte tiltak i hver søknad notert i analyseskjemaets kolonne *antall*. Disse dataene er bakgrunnen for tabellen som viser hvor mange søknader som ønsker 0 – 6 hjelpetiltak.

Videre ble innholdet i søknadenes beskrivelser av ønsket hjelp notert i analyseskjemaets kolonne *innhold*. Arbeidet bestod i stor grad av å noterte ordrett fra søknadsteksten.

I starten av arbeidet som omhandlet å se på innholdet i søknadenes beskrivelser av ønsket hjelp, la jeg merke til at beskrivelser av vanske/problemstilling angående barns reaksjoner på å ikke bli forstått, ikke ble hentet opp i beskrivelsene av ønsket hjelp. Av den grunn falt valget på å sammenligne “vanske/problemstilling” med “ønsket hjelp” i samtlige søknader. Arbeidet bestod av å undersøke om ønsket hjelpe ble/ikke ble spesifisert mot beskrivelsen av vanske/problemstilling, om ønsket hjelp kunne forstås i sammenheng med vanske/problemstilling, og om samtlige beskrivelser av vanske/problemstilling ble hentet opp i beskrivelsen av ønsket hjelp. Det har vært utfordrende å presentere nyansene i disse funnene på en forståelig måte. Dette avsnittet er skrevet om utallige ganger. Tilbakemeldingene har vært at det kan være en fare for at avsnittet gjør kapitlet for komplisert. Med den begrunnelse at dette er interessante funn som kan være nyttig å dra veksel på i diskusjonskapitlet ble avsnittet inkludert.

Veiledning, kartlegging, observasjon og vurdering er ord som blir hyppig brukt i søknadenes beskrivelser angående ønsket hjelp. Dette er altså ikke noe som etterspørres i lavterskelskjemaet, men ord barnehagepersonalet selv velger å bruke i søknadsteksten.

Av den grunn ble det laget jeg én kolonne for hver av disse i analyseskjemaet, hvorpå det ble notert ja/nei i ut i fra om søknadstekstens beskrivelser inneholdt disse ordene. Data fra disse fire kolonnene utgjør resultatene som angår hvor hyppig ordene blir brukt, og hvilke kombinasjoner av ordene som finnes i søknadene. Deretter laget jeg et dokument hvor jeg tett på søknadsteksten skrev ordrett ned barnehagepersonalets formuleringer fra søknadsteksten, med den hensikt å undersøke hva barnehagene ønsket hjelp til å kartlegge, observere og vurdere.

Med den hensikt å undersøke i hvilken grad ønsket hjelp involverer barnehagepersonalet, ble det utarbeidet en kolonne for dette i analyseskjemaet, hvorpå det ble notert ja/nei.

Data fra denne kolonnen, i tillegg til data fra kolonnen *innhold* utgjør resultater i forhold til dette.

3.6.4 Analyseprosessen – gjennomførte tiltak i barnehagen (del 3)

Arbeidet starter med å gjøre notater tett på søknadsteksten, vedrørende gjennomførte tiltak i barnehagen. Arbeidet med å telle gjennomførte tiltak var komplisert. Noen søknader beskrev gjerne ett tiltak, med flere eksempler. Andre søknader beskrev lignende tiltak, men på en slik måte at det som tidligere ble oppfattet som eksempler nå fremstod som individuelle tiltak. Her kom jeg til samme erkjennelse som under arbeidet med kategorisering av vanske/problemstilling, nemlig hvor lett det var å miste fokus fra søknadsteksten, og konstruere data basert på mine tolkninger. Av den grunn måtte jeg gjøre dette arbeidet flere ganger med den hensikt å forsikre meg om at jeg var tett på søknadsteksten. Kun i de tilfellene hvor det kom helt tydelig frem i søknadsteksten, registrerte jeg eksempel. Da kan det for eksempel stå at “vi har hatt fokus på X ved å for eksempel Y” eller “ved å gjøre X har vi jobbet med Y”. Antall eksempler ble notert i analyseskjemaets kolonne *eksempel*. Dette arbeidet førte til et totalt antall gjennomførte tiltak fordelt på 39 søknader.

Videre ble det tatt utgangspunkt i notatene vedrørende gjennomførte tiltak i barnehagen, nå med fokus på innhold. Arbeidet bestod i å sorterte tiltakene i ulike grupper hvor hver gruppe hadde tilnærmet likt innhold. Videre ga jeg de ulike gruppene et navn, som da representerte ulike kategorier. Så skrev jeg kategoriene inn i analyseskjemaet under “gjennomførte tiltak i

barnehagen” i en kolonne jeg kalte “innhold”. Her har det også vært viktig å holde fokus mot søknadsteksten, og bruke formuleringer tett på søknads beskrivelser.

Med den hensikt å vise variasjonen i tiltak som omhandlet samme tema, sorterte jeg kategoriene i tre grupper. Dette har vært utfordrende å finne en god måte å organisere tiltakene på. Det har blitt prøvd ut mange ulike forslag, med samme tilbakevendende utfordring; hvordan hindre for stor grad av overlapp, og hvordan argumentere for at et tiltak få plass i en gruppe mens en annen blir ekskludert. I siste sekund falt det mer eller mindre på plass.

3.7 Forskningsetiske spørsmål og vurderinger

I humaniora og samfunnsvitenskap er ofte innlevelse og fortolkning en integrert del av forskningsprosessen. Forskjellige faglige tilnærminger og teoretiske ståsteder kan dessuten åpne for ulike, men likevel rimelige tolkninger av det samme materialet. Det er derfor viktig å reflektere over og redegjøre for hvordan egne verdier og holdninger kan påvirke valg av tema, datakilder og tolkninger. (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2016)

Med dette som bakteppe ønsker jeg å fremheve noen forskningsetiske sider vedrørende ulike prosesser gjennom arbeidet med dette masterprosjektet.

Allerede i avhandlingens tittel måtte jeg ta noen valg angående hvordan jeg velger å fremstille barna bak lavterskelsøknadene, som representerer søknadenes beskrivelser av vanske/problemstilling. Prosjektets undertittel var lenge som følger: “En undersøkelse av barnehagens arbeid med å tilrettelegge for deltakelse og tilhørighet for sårbare barn i barnehagen”. Med intensjon om å tydeliggjøre at prosjektet dreier seg om barn som faller utenfor fellesskapet, valgte jeg å opprinnelig å bruke termen “sårbare barn”. Når jeg leser eller hører betegnelser som “aggressive barn”, “utagerende barn”, eller som jeg har blitt oppmerksom på gjennom sosiale medier, “eksplosive barn”, gir det meg umiddelbart en dårlig følelse. Refleksjonene jeg gjør meg omhandler hvordan vi definerer barn som har det vanskelig. Ville jeg likt om noen av mine barn ble definert på denne måten? Likefremt valgte jeg selv å bruke betegnelsen “sårbare barn”. Situasjonen vi til enhver tid befinner oss i gjør oss mer eller mindre sårbare. Det vil si at sårbarhet er noe alle mennesker i større eller mindre grad kjenner på fra tid til annen. Bak hver eneste søknad jeg har fått tilgang til står det ett eller

flere barn. Fra et etisk perspektiv er det min oppgave å være nøktern i min håndtering av informasjonen fra barnehagen angående disse barna. Jeg velger å se det slik at barna bak søknadene står i en sårbar situasjon, og handler deretter. Disse handlingene, som er beskrevet i søknadsteksten, oppstår i den konteksten barnet er en del av. Samtidig kan det også tenkes at det i noen tilfeller er barnehagepersonalet som opplever begrensinger/utfordringer hos barna, og dermed påfører dem en sårbarhet som barnet kanskje ikke kjenner på selv. Dette resonnementet førte til at jeg gikk bort i fra termen “sårbare barn”, og i stede valgte termen “alle barn” i avhandlingens tittel. Ettersom prosjektet tok form fikk avhandlingen til slutt en annen undertittel. Dette er likefremt refleksjoner er setter pris på at dette prosjektet har bidratt til.

Jeg ser dette i sammenheng med hvor mye makt som ligger i språket. Den største etiske utfordringen gjennom hele oppgaven har vært å finne skriftlige formuleringer som gjenspeiler innholdet i det jeg ønsket å formidle. Særlig i arbeidet med å kategoriserte søknadenes beskrivelser av vanske/problemstilling var dette utfordrende. Hvordan kunne jeg, basert på i stor grad kortfattede beskrivelser, kategorisere barnas utfordringer? Jeg fikk en ubehagelig følelse av å bidra til å plassere barna i båser jeg i praksis etterstreber å løsrive dem fra. Min første innskyttelse var å lese teori om de ulike kategoriene jeg hadde formulert, for å være helt sikker på at beskrivelsene i søknadene stemte med definisjonen av mine kategorier. Det førte til en forsterket opplevelse av ubehag. Jeg tok med meg denne problemstillingen i veiledning.

I løpet av veiledningen oppdaget jeg hvordan jeg har forsøkt å få søknadenes beskrivelser av vanske/problemstilling til å passe inn i mine forhåndsdefinerte kategorier. Dette var en ubehagelig erkjennelse.

At jeg i for stor grad tolket innholdet i søknadsbeskrivelsene var en etisk utfordring. Jeg ble svært bevisst på å fokusere på å legge mine tolkninger basert på egne erfaringer til side, og være tett på søknadsteksten. Jeg ønsket fortsatt å kartlegge søknadenes beskrivelser av vanske/problemstilling, med den hensikt å undersøke hvilke beskrivelser som var mer eller mindre fremtredende i utvalget, og i den sammenheng undersøke i hvor stor grad mitt tema for oppgaven gjenspeilet innholdet i beskrivelsene. For å kunne forsvare kategorisering av søknadenes beskrivelser av vanske/problemstilling, enda så kortfattede en del av dem er, ble det desto viktigere å prioritere å bruke tid på å vende tilbake til tidligere arbeid og på nytt vurdere om jeg hadde vært tett nok på søknadenes beskrivelser i mine formuleringer, og gjøre

eventuelle endringer. Ved å bevisst arbeide for å unngå å gi plass til personlige tolkninger i mine formuleringer, har jeg gjort mitt ytterste for å formulere kategorier som er knyttet direkte til søknadenes beskrivelser.

Lavterskelsøknaden etterspør vanske/problemstilling. I denne prosessen ble jeg oppmerksom på bruken av ordet “vanske”, og hvordan det opplevdes for meg å forholde meg til det. Når jeg leser at et barn har en vanske, opplever jeg at utfordringene som beskrives plasseres i barnet, og at det er barnet som må endre seg. Av den grunn valgte jeg å ikke bruke ordet “vanske” i mine formuleringer av kategorier, men heller uttrykket “utfordringer i forhold til” eller ordet “problematikk”. Jeg assosierer utfordringer/problematikk i forhold til et tema som noe som oppstår i samhandling med andre. For å endre dette må fokuset være på samhandlingen, som da krever et systemperspektiv, som løfter utfordringen/problematikken til et nivå over barnet. Ansvar for endring plasseres dermed hos barnehagepersonalet, da det er de som er ansvarlig for barnets kontekst. Dette opplever jeg å være i tråd med det etiske ansvaret jeg kjenner på i forhold til å ivareta alle barna bak søknadene på en god måte.

3.8 Validitet og reliabilitet

Validitet er knyttet til forskningens gyldighet. Fremtredende forhold er dataenes kvalitet, samt slutninger som trekkes på bakgrunn av nettopp dette. (Kleven 2011, s. 23). Et viktig moment i forhold til validitet, er å til stadighet stille kritiske spørsmål. I denne sammenheng vil jeg trekke frem “bias” og “reactivity”. “Bias” omhandler faren for at forskerens verdier, teorier eller forutsetninger i for stor grad preger innsamlet data. “Reactivity” handler om forskerens innflytelse på prosjektet i kraft av å være seg selv. (Maxwell 2008, s. 243). Reliabilitet sees i sammenheng med forskningens pålitelighet. (Thagaard, 2013 s. 23).

Jeg bærer med meg mine subjektive opplevelser i prosessen med å konstruere data, som igjen er grunnlaget for mine analyser. En stor del av dette arbeidet har som jeg har vært inne på vært å evne å legge mine subjektive opplevelser til side. Ved å være tett på det skriftlige datamaterialet og distansere meg fra mine tolkninger, er jeg nå trygg på at data som rommer mine valg av kategorier og videre analyser, i størst mulig grad ikke baserer seg på mine tolkninger, men på utsagn fra søknadenes beskrivelser. Dette arbeidet har i stor grad bestått av å identifisere “bias”, for deretter å gjøre endringer i arbeidet med å konstruere data. Dette gir meg grunnlag for å påstå at dataene jeg har hentet fra søknadene er tett på søknadsteksten, og av den grunn må forstås som informasjon hentet fra lavterskelsøknadenes beskrivelser. Disse

beskrivelsene er skrevet av styrere eller barnehageansatte i 17 ulike barnehager, som i så måte kan sees på som mine informanter. Analysene jeg har gjort basert på disse dataene kan alltid diskuteres. Flere av analyseprosessene går grad hånd i hånd, de bygger på hverandre. Ved flere anledninger har jeg gjort oppdagelser som har ført til en erkjennelse av at tidligere analyser må endres, for å så gå alle stegene på nytt. Jeg er ydmyk i forhold til at mitt arbeid med konstruksjon og analyse av egne data kunne ført meg mange steder, og at mine valg som har ført prosjektet dit det er i dag kan diskuteres. Analysen må derfor forstås som prosessen som har bestått av at jeg har sortert og kategorisert data, for å få frem nyanser og detaljer i informasjonen fra barnehagene som jeg fant interessant.

Prosjektets resultater er knyttet til et begrenset utvalg av lavterskelsøknader. Et annet utvalg søknader med identiske analysemetoder ville kanskje vist til andre resultater. Min intensjon har gjennomgående vært å være transparent i forhold til de ulike prosessene jeg har gjennomført gjennom hele oppgaven. Derfor har det vært viktig å prioritere å bruke tid på å jobbe med gode formuleringer for å i størst mulig grad unngå at det blir for komplisert å forstå mine funn i resultatkapitlet. Av samme grunn har det også vært viktig å gi plass til å forklare innholdet i tabeller, samt mine definisjoner av kategorier som viser variasjonen i mine funn.

Et viktig moment i forhold til reliabilitet er at jeg er ansatt ved det PPS som har gitt meg tilgang til søknadsskjemaet. Oppsummeringene i søknadene (punkt 4) er skrevet av mine kollegaer. Jeg har valgt å fokusere på søknadens informasjonen fra barnehagene. Med unntak av én søknad som manglet alle opplysninger angående informasjon fra barnehagen, har ikke oppsummeringene blitt inkludert i dette prosjektet. Det vil si at jeg ikke har forsket direkte på forhold ved min arbeidsplass, men på data fra barnehager som har kontaktet mitt PPS i anledning lavterskeltilbudet. En viktig presisering er at jeg ikke har deltatt i noen form for arbeid med lavterskelsøknader som inngår i mitt utvalg. Når det gjelder drøftingskapitlet er jeg ydmyk for at jeg, etter å ha arbeidet i PPS i tre år, er farget av fagmiljøet jeg er og har vært en del av i en lengre periode. Alle mennesker blir preget av miljøene vi ferdes i, det gjelder også for meg. Jeg ser på erfaringene jeg har med meg fra hele mitt arbeidsliv som en styrke. Mitt arbeidsforhold i PPS har gitt meg mangfoldige arbeidserfaringer inn mot barnehagen. Disse erfaringene preger ikke bare drøftingskapitlet, men også min motivasjon for å skape og gjennomføre dette prosjektet. Min lojalitet til arbeidet med prosjektet er knyttet til å skape en avhandling som kan være et bidrag i debatten om hvordan alle barn skal oppleve barnehagen

som en trygg arena for å aktivt delta i fellesskapet. Alle arbeidserfaringer, det være seg direkte arbeid i barnehagene, faglige samtaler eller veiledninger, som har gitt meg verdifulle refleksjoner i forhold til dette temaet, er jeg svært takknemlig for.

4. Resultater

Jeg vil starte med å si noe om mitt utvalg lavterskelsøknader. Videre vil jeg presentere resultater av analysen som er basert på side 2 i søknadsskjemaet; *informasjon fra barnehagen*. Jeg følger skjemaets oppbygging, og starter med “vanske/problemstilling”, deretter fortsetter jeg med “hva ønsker dere hjelp til?”, og avslutter med “gjennomførte tiltak i barnehagen”.

4.1 Utvalg

Utvalget består av lavterskelsøknader sendt til én bydel i Bergen i perioden 01.08. 2016 – 01.08. 2017. Bydelen består av 30 barnehager. 20 barnehager har i løpet av denne perioden sendt mellom 1 og 8 lavterskelsøknader hver. Tilsammen utgjør dette 51 søknader. Jeg har fått tilgang til 39 lavterskelsøknader fordelt på 17 barnehager.

Slik barnehagene selv har krysset av i punkt 1 i skjemaet, omhandler 32 søknader enkeltbarn, 3 søknader omhandler grupper, 1 søknad omhandler grupper + musikkterapeut, 1 søknad omhandler kurs, mens 2 søknader omhandler enkeltbarn + gruppe. Da jeg fant noen avvik mellom hva som er oppgitt at søknadene gjelder veiledning i forhold til og søknadenes fokus i beskrivelser av vanske/problemstilling og ønsket hjelp, valgte jeg å sortere søknadene i 2 kategorier.

Begge søknadene som har haket av for at oppdraget gjelder veiledning i forhold til enkeltbarn + grupper, beskriver utfordringer og søker hjelp angående enkeltbarn uten å nevne utfordringer på gruppenivå. Begge disse søknadene har samtykke fra foresatte. Når det gjelder søknaden som har haket av for grupper + musikkterapeut, omhandler beskrivelsen av vanske/problemstilling, gjennomførte tiltak i barnehagen og ønsket hjelp to enkeltbarn. Utfordringer på gruppenivå blir ikke nevnt. Denne søknaden har ikke samtykke fra foresatte. Disse 3 søknadene, i tillegg til de 32 søknadene som kun haket av for enkeltbarn, danner gruppen av 35 søknader som har et fokus rettet mot det enkelte barnet når det gjelder beskrivelser av vanske/problemstilling.

1 søknad som har haket av for grupper omhandler fire av barna på avdelingen. Hovedfokuset i søknaden er rettet mot ett av barnas handlinger, og hvordan dette påvirker de tre andre. Denne beskrivelsen av vanske/problemstilling dreier seg i like stor grad om ett enkeltbarns handlinger, som en søknad som er oppgitt å gjelde veiledning i forhold til enkeltbarn, med

det oppgis også at dette påvirker dynamikken i barnegruppen. Gjennomførte tiltak og ønsket hjelp omhandler barnegruppen. Denne søknaden har ikke samtykke fra foresatte. Søknaden som omhandler kurs beskriver at de ønsker økt kompetanse som de vil benytte i hele barnegruppen. Disse to søknadene, i tillegg til de to øvrige søknadene som har haket av for grupper, danner gruppen på 4 søknader som har et fokus rettet mot det enkelte barnet når det gjelder beskrivelser av vanske/problemstilling.

Innholdet i lavterskelsøknadene varierer med tanke på innhold og omfang når det gjelder *informasjon fra barnehagen*. Enkelte søknader er ganske så ordknapp i sine beskrivelser særlig når det gjelder beskrivelser av vanske/problemstilling.

Tabellen viser fordelingen av antall søknader og antall ord som benyttes når det gjelder beskrivelse av *vanske/problemstilling*:

Søknader	8	9	8	8	2	2	2
Ord	0 - 20	21 - 39	40 - 95	102 -184	230 -271	316- 389	405- 491

2 søknader får tallet 0. Den ene søknaden mangler siden i skjemaet som om handler informasjon fra barnehagen, dette kan være en arkiveringsfeil. Den andre søknadene har valgt å skrive om dette i et vedlegg, og fikk dermed tallet 0 når jeg talte i skjemaet. Vedlegget viser en beskrivelse på 515 ord, som således er det høyeste antall ord i utvalget.

25 beskrivelser av vanske/problemstilling inneholder under hundre ord, mens 14 søknader bruker mellom 100 og 500 ord. Gjennomsnittet blir 107 ord pr. søknad. Tabellen viser at få søknader er med på dra gjennomsnittet opp. Da kan det være interessant å finne medianen, som representerer det midterste tallet i tallrekken bestående av antall ord i samtlige beskrivelser. Det er 65 ord.

4.2 Søknadenes beskrivelser av vanske/problemstilling (del 1)

Jeg vil i det følgende presentere resultater av analysen vedrørende “vanske/problemstilling”.

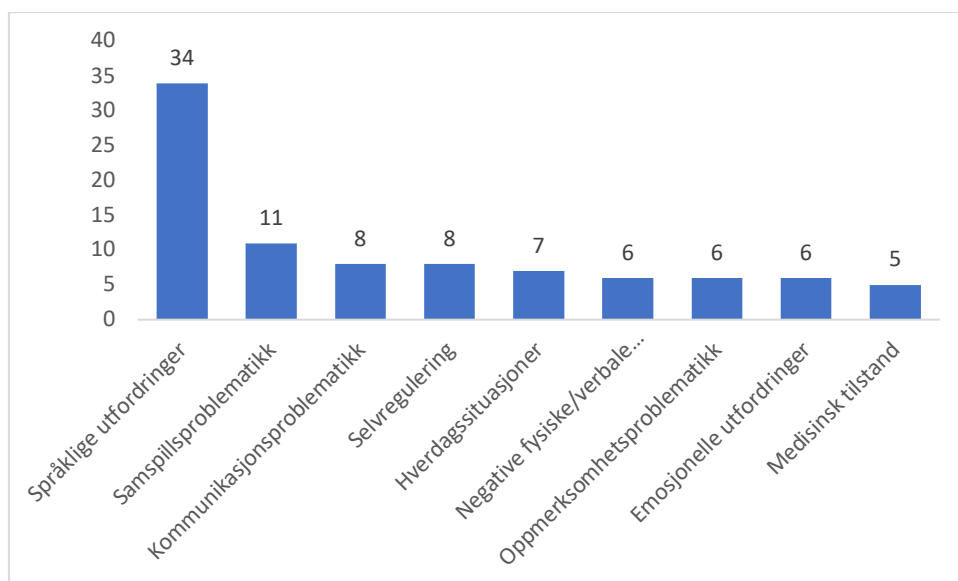
Dette er det første punktet under lavterskesøknadens andre del, *informasjon fra barnehagen*.

Først presenteres resultater i tilknytning søknader som fokuserer på vanske/problemstilling på individ nivå, dernest presenteres resultater i tilknytning til søknader som fokuserer på vanske/problemstilling på gruppenivå.

4.2.1 Søknader som fokuserer på vanske/problemstilling på individnivå

Jeg starter med å presentere resultatene fra de 35 søknadene som har et fokus rettet mot det enkelte barnet når det gjelder beskrivelser av vanske/problemstilling. Ved å analysere barnehagepersonalets beskrivelser av “vanske/problemstilling” har jeg funnet frem til 9 kategorier som representerer nyansene i søknadstekstene. “Kategori” er altså ikke et eget punkt i lavterskelsøknaden, men et punkt jeg har arbeidet frem med den hensikt å finne hvilke former for vansker/problemstillinger som i større eller mindre grad preger mitt utvalg av lavterskelsøknader. Under dette punktet har samtlige søknader som fokuserer på enkeltbarn beskrevet hvilke vansker/problemer de opplever barna har. Flertallet av beskrivelsene av vanske/problemstilling omhandler barn som beskrives med sammensatte utfordringer. Derfor er det totale antallet vansker/problemstillinger som beskrives større enn antall lavterskelsøknader. Søknader som fokuserer på grupper beskriver i større grad hvilke utfordringer personalet har med å håndtere det de beskriver som vanske/problemstilling på i gruppen. Jeg har valgt å se på søknadene som fokuserer på enkeltbarn for seg (35 søknader), samt søknadene som fokuserer på grupper for seg (4 søknader). Når det gjelder søknadene som omhandler enkeltbarn, beskriver 35 søknader tilsammen 91 vansker/problemstillinger.

Diagrammet viser hvordan 91 beskrivelser av vanske/problemstillinger med fokus på enkeltbarn fordels mellom 9 kategorier:

1. Språklige utfordringer

34 beskrivelser angående språklige utfordringer er fordelt på 27 søknader. Denne kategorien gjelder beskrivelser som angår utfordringer tilknyttet språket. Søknadenes beskrivelser viser en variasjon av ulike varianter språklige utfordringer. Med den hensikt å finne hvilke språklige utfordringer som er mest/minst fremtredende i utvalget, og hvor store variasjoner som finnes, har jeg utarbeidet 10 underkategorier. 13 tilfeller av språklige utfordringer gjelder *språklydsproblematikk*. 5 tilfeller gjelder *utfordringer i forhold til språkforståelse*, mens *lite ordforråd* og *to/flerspråklighet* forekommer 4 ganger hver. *Forsinket språkutvikling* forekommer 3 ganger, mens *stamming*, *pragmatiske utfordringer*, *utfordringer i forhold til auditiv prosessering*, *selektiv mutisme* og *avvikende prosodi* forekommer 1 gang hver.

Variasjonen i beskrivelser som omhandler språklige utfordringer fordeler seg på følgende måte: Når det gjelder *språklydsproblematikk* beskriver søknadene fonem som utelates/byttes/erstattes/kombineres/, utfordringer med å forstå/tolke barnet, og utfordringer med artikulasjon/lydproduksjon/ansiktsmuskulatur. I søknadene som omhandler *språkforståelse* lurer personalet på om barnet kan ha utfordringer med dette, eller slår fast at språkforståelsen ikke er adekvat. Én søknad ser nedsatt hørsel i sammenheng med begrepsforståelse. *Lite ordforråd* omhandler barn hvor personalet, og i noen tilfeller også foreldre, oppgir å ha registrert lite ord/lyder i barnehagen og hjemme. Én søknad beskriver utfordringer knyttet til fraværende imitering av lyder eller ord. Søknadene som oppgir at barna er *to/flerspråklige* viser til at dette forsinker den norskspråklige utviklingen, eller nevner det som en beskrivelse av barnet, uten at det konkret fremheves i forbindelse med det som beskrives som vanske/problemstilling. Når det gjelder *forsinket språkutvikling*, *stamming*, *auditive prosesseringsvansker*, og *selektiv mutisme*, er samtlige formuleringer hentet fra søknadsteksten. Med unntak av selektiv mutisme slås det fast at dette er utfordringer barna har. Søknaden som omhandler *pragmatiske utfordringer*, beskriver utfordringer knyttet til å ta alt som sies bokstavelig, og dermed også forstå når personalet tuller. Angående søknaden som omhandler *avvikende prosodi*, beskrives utfordringer knyttet til det å ha et velutviklet språk, men hvor talen er langsom, omstendelig og stakkato.

2. Samspillsproblematikk

11 beskrivelser angående samspillsproblematikk er fordelt på 11 søknader. Denne kategorien gjelder beskrivelser som angår utfordringer med å komme inn i og bli værende i lek/aktiviteter med andre barn.

Variasjonen i beskrivelser som omhandler samspillsproblematikk fordeler seg på følgende måte: 5 søknader beskriver utfordringer knyttet til lek. To av dem beskriver utfordringer i tilknytning til at det oppstår konflikter om leken ikke foregår slik barnet ser for seg. Bara reagerer med å slå, ødelegge og skrike, eller trekker seg ut av leken. Den tredje søknaden beskriver utfordringer med å henge med i leken når ting skjer fort, mens den fjerde beskriver utfordringer i forhold til å utvikle et eierforhold til leker. Om andre nærmer seg disse lekene, kan barnet bli fysisk mot dem. Den femte søknaden beskriver utfordringer i forhold til nedsatt hørsel og det å oppfatte og forstå verbale lekekoder. Dette fører til utfordringer med å henge med i rollelek, samt holde tritt med barnegruppen i lek/aktiviteter som endres. 2 søknader beskriver utfordringer knyttet til språk. Den ene søknaden beskriver at mangel på ord og det å kunne uttrykke ønsker på ord og det å kunne uttrykke ønsker og behov, virker å bli stadig mer frustrerende på barnet i samspill med barn og voksne. Den andre søknaden beskriver et barn som stopper å snakke med andre barn om det er en voksen i synsvidde. 1 søknad beskriver utfordringer med å komme inn i det sosiale i barnegruppen. 1 søknad nevner “samhandlingsproblematikk” uten å utdype hvilke utfordringer det utgjør for barnet, 1 søknad skriver “samspill/samarbeid med voksne, samspill/lek med barn” uten å gå nærmere inn på dette, og 1 søknad beskriver utfordringer angående manglende interesse til samhandling med andre barn.

3. Kommunikasjonsproblematikk

8 beskrivelser angående kommunikasjonsproblematikk er fordelt på 8 søknader. Denne kategorien gjelder beskrivelser som angår utfordringer hvor kommunikasjonen med barnet bryter sammen da barnets talespråk eller kroppsspråk ikke blir forstått.

Variasjonen i beskrivelser som omhandler kommunikasjonsproblematikk fordeler seg på følgende måte: 4 av søknadene beskriver utfordringer tilknyttet barn som strever med å bli forstått, uten ytterligere utdyping. 2 søknader beskriver utfordringer angående barn som bruker lang tid på å få sagt det de vil si, hvor andre barn ikke venter lenge nok til at barnet får snakket ferdig. 1 søknad beskriver utfordringer angående å benytte kroppsspråk som er vanskelig å forstå når barnet ønsker å formidle noe. 1 søknad mangler opplysninger, men oppsummeringen viser at barnehagen har søkt lavterskel på bakgrunn av blant annet kommunikasjonsproblematikk.

Blant disse 8 beskrivelsene som omhandler kommunikasjonsproblematikk beskriver 3 av dem hvordan dette påvirker barna ved at de hhv blir gir opp/blir sint/skriker/gråter, resignerer, er bevisst sine egne begrensninger og blir frustrert når de må gjenta seg selv flere ganger.

4. utfordringer i forhold til selvregulering

8 beskrivelser angående utfordringer i forhold til selvregulering er fordelt på 6 søknader.

Denne kategorien gjelder utfordringer angående å regulere emosjoner og impulser.

Variasjonen i beskrivelser som omhandler utfordringer i forhold til selvregulering fordeler seg på følgende måte: 2 søknader beskriver utfordringer i tilknytning til mestre å være rolige i situasjoner hvor det forventes. 2 søknader beskriver utfordringer i forhold til lav impulskontroll/spontane reaksjoner barnet ikke har kontroll på, og 2 søknader beskriver utfordringer i forhold til å alltid ville være først ute på forskjellige aktiviteter/ikke klarer å vente på tur. 1 søknad beskriver utfordringer i tilknytning til barns reaksjoner på om ikke ting går som det hadde tenkt, i dette tilfellet raserianfall. 1 søknad beskriver utfordringer ved at frustrasjon uttrykkes gjennom å være fysisk mot andre barn.

5. utfordringer i hverdagssituasjoner

7 beskrivelser angående utfordringer i hverdagssituasjoner er fordelt på 7 søknader.

Denne kategorien gjelder utfordringer i hverdagssituasjoner i barnehagen.

Variasjonen i beskrivelser som omhandler utfordringer i hverdagssituasjoner fordeler seg på følgende måte: 3 søknader omhandler utfordringer i forhold til å vike fra faste rutiner, eller barnets forståelse av hvordan en lek/aktivitet skal gjennomføres. Disse søknadene beskriver utfordringer knyttet til å se for seg hvordan en handling/lek/oppgave skal utføres, at dette er noe barna er opphengt i og strever med å avvike fra. 3 søknader omhandler utfordringer i forhold til å følge regler, mens 1 søknad omhandler utfordringer i forhold til eksekutive funksjoner. Disse søknadene beskriver utfordringer med å forholde seg til regler, gjerne samtidig som det er viktig at andre følger regler, samt å tulle/forstyrre til de blir tatt bort fra situasjonen. 1 søknad beskriver utfordringer tilknyttet eksekutive funksjoner. Her blir problemløsning, planlegging, oversikt, oppmerksomhet, multitasking og innhenting av informasjon blir trukket frem som utfordringer i søknaden som omhandler som utfordringer. Dette er hentet fra PPT sin rapport i forbindelse med søknad om sakkyndig vurdering basert

på samspill- og lærevansker. Barnehagen ble anbefalt å henvende seg på lavterskel i forhold til de tiltakene som ble skissert.

6. utfordringer i forhold til negative fysiske eller verbale handlinger mot andre barn

6 beskrivelser angående utfordringer i forhold til negative fysiske eller verbale handlinger mot andre barn er fordelt på 6 søknader. Denne kategorien gjelder utfordringer angående å rette frustrasjon eller sinne mot andre barn, gjennom negative fysiske eller verbale handlinger.

Variasjonen i beskrivelser som omhandler utfordringer i forhold til negative fysiske eller verbale handlinger mot andre barn fordeler seg på følgende måte: 5 av søknadene beskriver at dette oppstår som følge av utfordringer i forhold til selvregulering. 1 søknad beskriver at ikke noe trenger å lede til at utfordringer med å utøver fysiske handlinger mot andre oppstår, f.eks. å slå, skubbe og knipe andre barn. Angående negative fysiske handlinger beskrives følgende: Å slå, dytte/skubbe, kaste leker eller ta leker i fra andre barn, dra i klær, ødelegge, knipe, sparke og spytte. Negative verbale handlinger beskrives slik: å legge seg ned å grine (og slå), stygg ordbruk, skriking og raserianfall.

7. Oppmerksomhetsproblematikk

6 beskrivelser angående oppmerksomhetsproblematikk er fordelt på 6 søknader. Denne kategorien gjelder utfordringer som angår oppmerksomhetsutholdenhet/konsentrasjon, og/eller å fokusere på felles oppmerksomhet.

Variasjonen i beskrivelser som omhandler oppmerksomhetsproblematikk fordeler seg på følgende måte: 2 søknader beskriver utfordringer med å holde konsentrasjonen over tid (“over tid” defineres ikke)/ varierende konsentrasjon. 3 søknader beskriver utfordringer tilknyttet å fokusere, å stirre blankt ut i luften over tid (“over tid” defineres heller ikke her), og eventuelt se bort fra situasjonen det står i, og ikke svarer på tiltale. 1 søknad skriver “oppmerksomhet og generell utviklingsproblematikk” uten å utdype hva som er utfordrende for barnet.

8. Emosjonelle utfordringer

6 beskrivelser angående emosjonelle utfordringer er fordelt på 4 søknader. Denne kategorien gjelder følelsesmessige utfordringer som fører til at barnets handlinger og/eller emosjoner ikke er rettet mot andre barn, men mot seg selv. Slike utfordringer går ikke direkte ut over andre barn, men kan ha en negativ påvirkning på barnas opplevelse av seg selv.

Variasjonen i beskrivelser som omhandler emosjonelle utfordringer fordeler seg på følgende måte: Humørsvingninger beskrives 2 ganger, mens engstelse, barnehagevegring, utenforskap/mobbing og tilbaketrekning fra gruppen beskrives 1 gang hver.

Søknadene som omhandler *humørsvingninger* beskriver utfordringer tilknyttet varierende og uforutsigbart humør. Søknaden som omhandler *engstelse*, beskriver utfordringer i forhold til å reagere sterkt i ulike situasjoner, f.eks. når yngre barn gråter eller om barnet hører lyder det ikke vet hvor kommer fra. Barnet stivner til, virker usikker/redd, og gråter noen ganger. *Utenforskap/mobbing*, *barnehagevegring* og *tilbaketrekning fra gruppen* blir alle nevnt i samme søknad, og beskriver utfordringer med å holdes utfor i lek, snakkes negativt til/om og bli syndebukk. Søknaden løfter frem utfordringer i forhold til hvordan barn kan gå fra å være sosial, til å trekke seg unna, vise glede ved å gå i barnehagen, til å ville være hjemme.

9. Medisinsk tilstand

5 beskrivelser angående medisinske tilstander er fordelt på 4 søknader. Denne kategorien gjelder utfordringer alle er av medisinsk opphav.

Variasjonen i beskrivelser som omhandler medisinsk tilstand fordeler seg på følgende måte: Nedsatt hørsel beskrives 2 ganger, mens svak CP, prematur og langsynt beskrives 1 gang hver. 1 av søknadene som omhandler nedsatt hørsel, beskriver utfordringen med å oppfatte begreper og benevning i likhet med jevnaldrende. I de to resterende søknadene som omhandler sanseproblematikk (nedsatt hørsel og langsynt) er den medisinske tilstanden en del av beskrivelsen av barna. Det beskrives ikke en spesifikk sammenheng mellom medisinsk tilstand om andre oppgitte utfordringer. 1 søknad har blitt anbefalt å søke hjelp til å tilrettelegge for god språklig utvikling, angående et barn som er født *prematuro* med *svak CP*.

4.2.2 Søknader som fokuserer på vanske/problemstilling på gruppenivå

Videre vil jeg presentere resultatene fra de 4 søknadene som har et fokus rettet mot det barnegruppen når det gjelder beskrivelser av vanske/problemstilling.

Utfordringer i barnegruppen

6 beskrivelser angående utfordringer i barnegruppen er fordelt på 4 søknader.

Denne kategorien gjelder 4 søknader hvor beskrivelsen av “vanske/problemstilling” dreier seg om ulike problemstillinger som angår hele barnegruppen. Innholdet i beskrivelsene er todelt.

1 søknader omhandler utfordrende relasjoner innad i barnegruppen, 1 søknad ønsker et spesifikt kurs som skal føre til økt kompetanse som skal benyttes i barnegruppen, mens 2 søknader omhandler utfordringer knyttet til at barnegrupper har flere barn med særlige behov som skal ivaretas i hverdagen.

Variasjonen i vanskebeskrivelser som omhandler utfordringer i barnegruppen fordeler seg på følgende måte: Oppfølging av barn med særlige behov nevnes 2 ganger i to ulike søknader, og beskriver en sammensatte barnegrupper hvor flere av barna har innvilget vedtak om kommunal tilrettelegging og/eller spesialpedagogisk hjelp. I tillegg er det flere barn som av ulike årsaker har behov tett oppfølging av personalet. Det beskriver utfordringer med å tilrettelegge hverdagen slik at alle barn blir ivaretatt på en god måte. Samspillsproblematikk, engstelige barn og barnehagevegring er nevnt én gang i samme søknad. Søknaden beskriver utfordringer tilknyttet relasjoner mellom fire barn i barnegruppen. Dette kommer til uttrykk via uheldige samspillsituasjoner, engstelse, og et uttrykt ønske om å ikke ville være i barnehagen. Det oppgis at denne situasjonen preger dynamikken i hele barnegruppen. Den siste søknaden ønsker kurs i “grønne tanker glade barn”, som de vil bruke i hele barnegruppen, særlig i forhold til førskolebarna.

4.2.3 Sammensetning av kategorier

Når jeg ser på samtlige 39 søknader, varierer antall kategorier som nevnes i barnehagepersonalets beskrivelser under punktet “vanske/problemstilling” i søknadsskjemaet, fra 1 til 6.

Tabellen viser hvor mange søknader som omhandler 1 eller flere kategorier:

Antall søknader	16	12	6	2	1	2
Antall kategorier	1	2	3	4	5	6

Noen variasjoner forekommer oftere enn andre. Blant søknadene som oppgir 1 vanske/problemstilling gjelder 9 av dem språklige utfordringer. Når det gjelder søknader som kombinerer 2 vansker/problemstillinger, omhandler 6 av dem språklige utfordringer og kommunikasjonsproblematikk. 4 av dem omhandler språklige utfordringer og samspillsproblematikk. Angående søknader som beskriver en kombinasjon av 3 vansker/problemstillinger, er alle kombinasjonene ulike. 4 av disse kombinasjonene

inneholder språklige utfordringer og samspill. Begge søknadene som kombinerer 4 ulike vansker/problemstillinger er ulike, men emosjonelle utfordringer og utfordringer i hverdags situasjoner forekommer i begge variantene. Søknaden som kombinerer 5 ulike vansker/problemstillinger omhandler medisinsk tilstand, oppmerksomhetsproblematikk, utfordringer i forhold til selvregulering, fysiske eller verbale handlinger mot andre barn, og utfordringer i forhold til hverdags situasjoner. Begge søknadene som kombinerer 6 ulike vansker/problemstillinger er ulike, men språklige utfordringer, samspillsproblematikk, utfordringer i forhold til selvregulering og utfordringer i forhold til fysiske eller verbale handlinger mot andre barn forekommer i begge variantene.

4.2.4 Mestring og interesser

15 søknader beskriver noe barnet mestrer. 4 av dem beskriver i tillegg noe barnet interesserer seg for. 24 søknader sier ikke noe om dette. Blant de 15 søknadene som sier noe om hva barna mestrer, er det kun 1 av dem som bruker ordet "mestring". De øvrige søknadene kan for eksempel i etterkant av et avsnitt som sier noe om hvilke utfordringer barnet har, si noe om hva barnehagepersonalet betegner som aldersadekvat. Disse 15 søknadene fordeler seg på 11 barnehager. Disse 11 barnehagene har totalt sendt inn 30 lavterskelsøknader. Det vil si at halvparten av disse inneholder informasjon om mestring/interesse. Da gjenstår 9 søknader hvor samtlige av dem ikke inneholder informasjon om dette. Disse 9 søknadene er fordelt på de resterende 6 barnehagene. Barnehagen som har sendt flest lavterskelsøknader i mitt utvalg har sendt 8 søknader. 6 av disse inneholder ikke informasjon om hva barnet mestrer eller barnets interesser. Barnehagene som ikke har nevnt dette i noen av sine søknader, har sendt hhv 1 eller 2 søknader.

Oppsummering

Utvalget består av 39 lavterskelsøknader fordelt på 17 barnehager fra én bydel i Bergen. Søknadene er sortert i to grupper. 35 søknader presenterer søknadene som har et fokus rettet mot det enkelte barnet når det gjelder beskrivelser av vanske/problemstilling. 4 søknader presenterer søknadene som har fokus rettet mot barnegruppen når det gjelder beskrivelser av vanske/problemstilling. Det er stor variasjon når det kommer til antall ord i søknadenes beskrivelser av vanske/problemstilling. Medianen er 65 ord pr. søknad. Det ble presentert 9 kategorier basert på søknadenes beskrivelser av vanske/problemstilling som fokuserer på enkeltbarn, samt en presentasjon av hvordan kategoriene fordeler seg blant søknadene. Videre ble det presentert 1 kategori basert på søknadenes beskrivelser av vanske/problemstilling som

fokuserer på enkeltbarn. Søknadene varierer mellom å inneholde 1 – 6 kategorier i sine beskrivelser av vanske/problemstillinger. 15 søknader inkluderer informasjon om hva barnet mestrer og i noen tilfeller også interesserer seg for. disse 15 søknadene fordeler seg på 11 barnehager. Det betyr at 6 barnehager ikke inkluderer informasjon om barnets mestringsområder eller interesser i sine lavterskelsøknader.

4.3 Søknadenes beskrivelser av ønsket hjelp (del 2)

Jeg vil i det følgende presentere resultater av analysen vedrørende “ønsket hjelp”. Dette er det andre punktet under lavterskesøknadens andre del, *informasjon fra barnehagen*. Jeg vil starte med å presentere resultater tilknyttet antall søkte hjelpetiltak. Deretter vil jeg presentere resultater angående innholdet i beskrivelsene av ønsket hjelp, samt vise hvordan ønsket hjelp samsvarer med beskrivelser av vanske/problemstilling. Så presenteres resultater i tilknytning til barnehagepersonalets bruk av termene “veiledning”, “kartlegging” “observasjon” og “vurdering”. Til slutt presenteres funn i tilknytning til i hvilken grad ønsket hjelp involverer barnehagepersonalet.

4.3.1 Antall ønsket hjelpetiltak

Flertallet av søknadene har beskrevet flere forhold angående hva de ønsker hjelp til. Jeg har sortert søknadene etter hvor mange forhold som er beskrevet, og valgt å kalle dette for hvor mange ønsket hjelpetiltak som beskrives i søknaden.

Tabellen viser hvordan antall ønsket hjelpetiltak fordeler seg blant søknadene:

Antall hjelpetiltak	0	1	2	3	4	5	6
Antall søknader	5	11	16	4	2	0	1

39 søknader beskriver totalt 69 hjelpetiltak i sine beskrivelser angående ønsket hjelp. Opp i mot 70% av søknadene ønsker 1 eller 2 hjelpetiltak. Resten fordeler seg mellom 0, 3, 4 og 6 hjelpetiltak. 5 søknader oppgir ikke hva de ønsker hjelp til. I 1 av søknadene ser det ut til at dette skyldes en arkiveringsfeil som gjør at undertegnende dermed ikke har fått tilgang til denne informasjonen. Punktet “hva ønsker dere hjelp til?” er fjernet fra de 4 resterende søknadene. Samtlige av disse 4 søknadene har skrevet noe i forhold til “vanske/problemstilling”, men altså utelatt å redegjøre for hva de ønsker hjelp til.

4.3.2 Innhold av ønsket hjelp – samsvar vanske/problemstilling

For å unngå mye repetisjon har jeg valgt å inkludere innhold av ønsket hjelp og samsvar med vanske/problemstilling i samme avsnitt, for deretter å oppsummere samsvar mellom vanske/problemstilling til slutt. Av den grunn følger jeg samme oppsett som i kapittel 4.2. Jeg starter med de 9 kategoriene hvor fokus rettes mot det enkelte barnet når det gjelder beskrivelser av vanske/problemstilling, og avslutter med kategorien hvor fokus rettes mot barnegruppen når det gjelder beskrivelser av vanske/problemstilling

1. Språklige utfordringer

Totalt 27 søknader beskriver språklige utfordringer under vanske/problemstilling.

25 av disse søknadene ønsker hjelp i forhold til dette. 1 søknad mangler beskrivelse av ønsket hjelp, mens 1 søknad beskriver et barn med sammensatte vansker som inkluderer språklige utfordringer, uten at ønsket hjelp omfatter dette.

4 søknader beskriver at de ønsker en *vurdering av barnas språklige ferdigheter*, mens 2 søknader ønsker hjelp til *kartlegging av barnets språklige ferdigheter*. 1 søknad ønsker hjelp til å *avdekke hva som ligger til grunn for barnets språklige utfordringer*. 1 søknad søker hjelp i forhold til *om de trenger å gå videre med barnets språklige utfordringer*. 5 søknader skriver at de ønsker at barna skal *observeres*, 3 av dem ønsker at observasjonen gjennomføres av logoped. 4 av 5 søknader som ønsker at barnet skal observeres knytter observasjonen direkte til barnets språklige utfordringer. Den femte søknaden utdyper ikke hvorfor de ønsker hjelp til observasjon. 1 søknad ønsker hjelp til å *undersøke barnet* i forhold til oppgitt vanske/problemstilling, for deretter påfølgende veiledning.

2 søknader ønsker en *vurdering på om barnet trenger hjelp fra logoped*. 2 søknader slår fast at barnet trenger hjelp av logoped, og *beskriver konkret hvilke utfordringer barnet trenger hjelp til*. 1 søknad beskriver lignede utfordringer, *men ønsker hjelp til å selv å være en støtte for barnet* ved å søke veiledning i forhold til nyttige øvelser/oppgaver. 1 søknad ønsker hjelp til å *bedre barnets språkutvikling*, uten ytterligere spesifisering.

1 søknad ønsker hjelp til å *vite hva mer/annerledes barnehagen kan gjøre for å legge til rette for barnets språkstimulering, eller om det skyldes at barnet fysisk ikke klarer å uttale ord og lage lyder*. 1 søknad ønsker *veiledning til personal og foreldre angående hvordan møte barnet på best mulig måte*. 1 søknad ønsker *tiltak som støtte til utvikling av språk ved bruk av sang*,

musikk, rytme og bevegelse. 1 søknad ønsker hjelp i forhold til *tilrettelegging av grupper hvor et barn med nedsatt hørsel kan f.eks. styrke begrepsforståelse.* Sistnevnte er den eneste søknaden som når det gjelder hjelpetiltak tilknyttet språklige utfordringer, konkret beskriver at de ønsker hjelp i form av tilrettelegging som inkluderer flere barn, altså at hjelpetiltaket skal gjennomføres i fellesskap med andre barn. Ut i fra barnehagens tradisjoner ved bruk av sang, musikk, rytme og bevegelse kan vi anta at det samme gjelder denne søknaden. Siste søknad ønsker *tips til videre arbeid.* Akkurat som søknaden som ønsker “observasjon” uten ytterligere spesifisering, utelates det å si noe om hvordan ønsket hjelp skal omhandle søknadens beskrivelser av barnets språklige utfordringer.

2. Samspillsproblematikk

Totalt 11 søknader beskriver samspillsproblematikk under vanske/problemstilling. 8 av disse søknadene ønsker hjelp i forhold til dette. 1 søknad hvor vanske/problemstilling omhandler samspillsproblematikk, ønsker hjelp hvor det oppleves utfordrende å forstå hvordan beskrivelsen av vanske/problemstilling og ønsket hjelp skal sees i sammenheng. Dermed samsvarer ikke ønsket hjelp med oppgitt vanske/problemstilling i dette tilfelle. 2 søknader mangler beskrivelser av ønsket hjelp.

5 søknader spesifiserer at de ønsker *veiledning i form av å trygge/styrke/støtte barnet i lek/sosialt samspill/relasjoner med andre barn, i tillegg til hvordan møte/imøtekomme barnet på best mulig måte.*

3 søknader oppgir at de ønsker *tips, observasjon og veiledning* uten å ytterligere spesifisering angående hvordan dette skal omhandle søknadens beskrivelser av barnas utfordringer i forhold til samspill.

1 søknad beskriver under «vanske/problemstilling» et barn som ikke virker interessert i samhandling med andre barn. Samme søknad oppgir at personalet ønsker hjelp til *grensesetting i barnehagen og hjemme.* Søknaden utdyper/eksemplifiserer ikke hvordan det kommer til uttrykk at barnet ikke er interessert i samhandling med andre barn, utfordringer i forhold til grensesetting nevnes heller ikke. Dette er det eneste tilfellet hvor det vanskelig å forstå forholdet mellom vanske/problemstilling og ønsket hjelp, slik det uttrykkes i søknadsteksten.

3. Kommunikasjonsproblematikk

Totalt 8 søknader beskriver kommunikasjonsproblematikk under vanske/problemstilling. 6 av disse søknadene ønsker hjelp i forhold til dette. 1 søknad mangler beskrivelse av ønsket hjelp, mens 1 søknad beskriver et barn med sammensatte utfordringer som inkluderer kommunikasjonsproblematikk, uten at beskrivelsen av ønsket hjelp omfatter dette.

1 søknad søker hjelp til *observasjon og veiledning rundt atferden barnet viser når det kommer til kort i verbal kommunikasjon*, og 1 søknad ønsker hjelp til *hvordan øve opp rytmen i barnets språk*, da fravær av dette gjør at kommunikasjonen bryter sammen.

De resterende 4 søknadene ønsker *veiledning og/eller råd* uten at det fremkommer hvordan veiledning/råd skal omhandle søknadenes beskrivelser av barnas utfordringer med kommunikasjon.

Jeg vil legge til at blant 8 søknader som omhandler kommunikasjonsproblematikk i sine vanske-/problemstillingsbeskrivelser, er det 3 av disse som setter ord på barnas reaksjon når de opplever å ikke klare å uttrykke seg/bli forstått ved hjelp av verbalt språk eller kroppsspråk. 1 av disse 3 søknadene som ønsker hjelp i til observasjon og veiledning rundt atferden barnet viser når det kommer til kort i verbal kommunikasjon. Blant de resterende to søknadene er ikke denne problemstillingen å finne i beskrivelser av ønsket hjelp.

1. Utfordringer i forhold til selvregulering

Totalt 6 søknader beskriver utfordringer i forhold til dette. 4 av disse søknadene ønsker hjelp i forhold til beskrivelser angående utfordringer i forhold til selvregulering. 1 søknad mangler beskrivelse av ønsket hjelp, mens 1 søknad beskriver et barn med sammensatte utfordringer som inkluderer utfordringer i forhold til selvregulering, uten at beskrivelsen av ønsket hjelp omfatter dette.

1 søknad ønsker hjelp til *å styrke barnet til å regulerer egne følelser*, mens 1 søknad ønsker hjelp i forhold til at *barnet skal ha bedre forutsetninger for å takle spontane reksjoner*.

De 2 siste søknadene ønsker *veiledning og råd* uten at det fremkommer hvordan veiledning/råd skal omhandle søknadenes beskrivelser av barnas utfordringer med selvregulering.

2. utfordringer i hverdagssituasjoner

Totalt 7 søknader beskriver utfordringer i hverdagssituasjoner under vanske/problemstilling. 6 av disse søknadene ønsker hjelp i forhold til beskrivelser angående utfordringer i hverdagssituasjoner. 1 søknad mangler beskrivelse av ønsket hjelp.

3 søknader ønsker *veiledning hhv i forhold til barnets atferd for å påfølgende styrke barnet i overgangssituasjoner, hvordan møte barnet på best mulig måte for å tilrettelegge for en best mulig hverdag, og hvordan hjelpe barnet å opprettholde arbeidsminne, planlegge og organisere gjøremål*. 1 søknad ønsker *observasjon og vurdering av hvordan barnet tar beskjeder enkeltvis og kollektivt, med påfølgende veiledning til personalet*.

1 søknad ønsker veiledning på *“det som tidligere ble kalt PMTO”*, og 1 søknad ønsker *veiledning i Tibir*, uten at det fremkommer en sammenheng med søknadens beskrivelser av barnas utfordringer i hverdagssituasjoner.

3. utfordringer i forhold til negative fysiske eller verbale handlinger mot andre barn

Totalt 6 søknader beskriver utfordringer i forhold til negative fysiske eller verbale handlinger mot andre barn under vanske/problemstilling. 4 av disse søknadene ønsker hjelp i forhold til beskrivelser angående utfordringer i forhold til dette. 2 søknader mangler beskrivelser av ønsket hjelp.

2 søknader ønsker hhv *observasjon og veiledning rundt atferd, og veiledning på ulike konfliktstrategier i barnegruppen*.

1 søknad ønsker veiledning på *“det som tidligere ble kalt PMTO”* og 1 søknad ønsker *veiledning i Tibir*, uten at det fremkommer en sammenheng med søknadens beskrivelser av barnas utfordringer i forhold til negative fysiske eller verbale handlinger mot andre barn.

4. oppmerksomhetsproblematikk

Totalt 6 søknader beskriver oppmerksomhetsproblematikk under vanske/problemstilling. 4 av disse søknadene ønsker hjelp i forhold til dette. 1 søknad mangler beskrivelse av ønsket hjelp, mens 1 søknad beskriver et barn med sammensatte utfordringer som inkluderer oppmerksomhetsproblematikk, uten at beskrivelsen av ønsket hjelp omfatter dette.

1 søknad ønsker *en fagpersons vurdering av barnets konsentrasjon*, mens 1 søknad ønsker hjelp til å *få bedre kontakt med barnet, og hjelpe barnet å holde fokus*. 1 søknad ønsker hjelp til å *observere om vanskene er større enn jevnaldrende, og eventuelt påfølgende veiledning for å styrke barnet*. (Vanskene som nevnes i søknaden er blant annet oppmerksomhetsproblematikk.)

1 søknad ønsker veiledning på *“det som tidligere ble kalt PMTO”*, uten at det fremkommer en sammenheng med søknadens beskrivelser av barnets utfordringer med oppmerksomhet.

5. *Emosjonelle utfordringer*

Totalt 4 søknader beskriver emosjonelle utfordringer under vanske/problemstilling. Alle 4 søknadene ønsker hjelp i forhold dette.

1 søknad ønsker hjelp til å *veilede foreldre som har lite forståelse for utfordringer både i forhold til enkeltbarn og i barnegruppen*, slik at foreldregruppen kan bli en ressurs med tanke på å inkludere og heve statusen til barnet som er beskrevet med emosjonelle utfordringer. *Parallelt ønskes hjelp til å trygge barnet*, slik at barnet blir mindre usikker og dermed mer delaktig i lek. 1 søknad ønsker på vegne av personal og foreldre hjelp til å *forstå barnets reaksjonsmønster*, for å dermed kunne hjelpe barnet. 1 søknad ønsker hjelp til å *styrke barnets selvtillit og selvfølelse, samt å gi barnet bedre forutsetninger for å takle spontale situasjoner*.

1 søknad ønsker at barnet skal *observeres og vurderes, og deretter påfølgende veiledning til personalet*, uten at det fremkommer hvordan observasjon/vurdering eller veiledning skal omhandle søknadens beskrivelser av barnas emosjonelle utfordringer.

6. *Medisinsk tilstand*

Totalt 4 søknader beskriver medisinsk tilstand under vanske/problemstilling. 3 av disse søknadene ønsker hjelp i forhold til dette. 1 søknad beskriver et barn med sammensatte utfordringer som inkluderer en medisinsk tilstand (langsynt), uten at beskrivelsen av ønsket hjelp omfatter dette.

1 søknad beskriver et barn med litt utydelig diksjon som dermed har behov for arbeid med munnmotorikk. Grunnet barnets medisinske tilstand (CP) er barnehagen anbefalt å være føre var i forhold til språklig utvikling. Søknaden ønsker hjelp til *kartlegging av barnets språk*. På den ene siden kan det tenkes at barnehagen ønsker en mer detaljert kartlegging av barnets språk for å enda bedre tilrettelegge for barnets språkutvikling. På den andre siden kan det

forstås som at barnets språk allerede er kartlagt, og at tiltak som bør iverksettes i så måte allerede er beskrevet i søknadsteksten. 1 søknad ønsker hjelp angående *hvordan tilrettelegge og møte barn i hverdagen som har nedsatt hørsel, samt hvordan tilrettelegge grupper for barn med nedsatt hørsel.*

1 søknad ønsker *tips til videre arbeid* uten at det fremkommer hvordan tipsene skal omhandle søknadenes beskrivelse av medisinske tilstand.

Utfordringer i barnegruppen

Totalt 4 søknader beskriver utfordringer i barnegruppen under vanske/problemstilling. Dette representerer søknadene som retter fokus mot barnegruppen i sine beskrivelser av vanske/problemstilling. Alle 4 søknader ønsker hjelp i forhold til dette.

2 søknader beskriver en problemstilling som omhandler å best mulig ivareta en barnegruppe bestående av mange barn med ulike særlige behov. Her ønsker den ene søknaden hjelp til *å se helheten, hvor det er potensiale for bedring, og hvor det fungerer.* Den andre søknaden ønsker *tibir-veiledning, da de ønsker å styrke barnehagepersonalets kompetanse angående denne problemstillingen og slik kunne møte hele barnegruppen på en god og ivaretakende måte.* 1 søknad beskriver under vanske/problemstilling at de ser behovet for “grønne tanker glade barn” i barnegruppen, og søker derfor om *kurs* i det. 1 søknad beskriver detaljert en utfordrende situasjon mellom fire barn i barnegruppen som personalet strever med å løse. De søker veiledning på *hvordan gripe fatt i dette*, og begrunner også hvorfor de opplever veiledningen nødvendig.

Oppsummering - samsvar mellom vanske/problemstilling og ønsket hjelp

Når det gjelder i hvilken grad ønsket hjelpetiltak samsvarer med oppgitt vanske/problemstilling, kom jeg frem til følgende:

51 hjelpetiltak spesifiseres i forhold til oppgitt vanske/problemstilling. 17 hjelpetiltak spesifiseres ikke i forhold til oppgitt vanske/problemstilling. 1 hjelpetiltak kan vanskelig forstås i sammenheng med oppgitt vanske/problemstilling. 5 søknader som beskriver barn med sammensatte utfordringer nevner samtlige utfordringer bortsett fra én i sine beskrivelser av ønsket hjelp. 5 søknader som ikke har oppgitt informasjon angående ønsket hjelp omhandler til sammen 9 ulike beskrivelser av vanske/problemstilling som viser variasjonen i barnas utfordringer.

4.3.3 Veiledning, kartlegging, observasjon, vurdering

Blant de 34 søknadene som har beskrevet hva de søker hjelp til, har 21 søknader brukt ordet “veiledning”, 3 søknader har brukt ordet “kartlegging”, 8 søknader har brukt ordet “observasjon” og 6 søknader brukt ordet “vurdering”, i sine formuleringer angående ønsket hjelpetiltak. Her er det noe overlapp, da for eksempel en og samme søknad kan ha et ønske om både observasjon, vurdering og veiledning.

Når det gjelder kartlegging ønsker samtlige søknader kartlegging i forhold til språk, og det er barnets ferdigheter som ønskes kartlagt. Angående observasjon ønskes observasjoner av barns språk, atferd, konsentrasjon og hvordan barnet tar i mot beskjeder. 6 av søknadene spesifiserer at det er barnet som ønskes observert. Søknaden som ønsker observasjon rundt atferd sier ikke noe om hvem observasjonen skal inkludere. I en annen søknad står det kun “observasjon” uten videre utdypning. De to sistnevnte søknadene åpner på denne måte opp for observasjon på systemnivå, altså at barnets kontekst kan være en ønsket del av observasjonen, selv om det ikke er direkte uttrykket. Når det gjelder vurdering er det i samtlige søknader barnet som ønskes vurdert. Det ønskes vurderinger i forhold til barnas språklige ferdigheter, lek, konsentrasjon, og hvordan barnet tar beskjeder. Én søknad ønsker vurdering og hjelp til barnet, uten ytterligere spesifisering.

Blant 34 søknader som har oppgitt informasjon angående ønsket hjelp, bruker 26 av disse ordene veiledning, observasjon, kartlegging, vurdering, eller en kombinasjon av disse i sine beskrivelser av ønsket hjelp.

Tabellen viser ulike kombinasjoner av veiledning, observasjon, kartlegging og vurdering som finnes i utvalget, og hvordan dette fordeler seg blant søknadene.

Kombinasjon	Antall søknader
Veiledning	12
Veiledning + observasjon	4
observasjon	3
Veiledning + vurdering	2
Veiledning + kartlegging + vurdering	2
Veiledning + observasjon + vurdering	1
Kartlegging	1
Kartlegging + vurdering	1

21 søknader bruker altså ordet veiledning. Søknadsteksten i selve skjemaet heter “oppdraget gjelder *veiledning* i forhold til, så dette utelukker ikke at de øvrige søknadene også ønsker veiledning selv om ordet veiledning ikke benyttes i den skriftlige utformingen angående ønsket hjelp.

4.3.4 Ønsket hjelp som involverer barnehagepersonalet

Blant 34 søknader som beskriver hva de ønsker hjelp til, beskriver 17 av disse søknadene at personalet skal involveres i alle søkte hjelpetiltak. 5 søknader beskriver hjelp uten at barnehagepersonalet involveres i noen søkte hjelpetiltak, mens 12 søknader beskriver begge deler.

De 17 første søknadene omhandler ønsket hjelp i form av *veiledning*. Søknadene som ikke bruker selve ordet *veiledning* beskriver noe personalet ønsker å forbedre, eller at de ønsker tips til videre arbeid. Blant 12 søknader som beskriver begge deler, ønsker 10 søknader *observasjon/vurdering* av barnet og deretter påfølgende *veiledning*. 2 søknader ønsker hhv hjelp til å *avdekke/undersøke* forhold ved barnet og deretter påfølgende *veiledning*. 1 søknad ønsker *direkte hjelp til barnet* og deretter påfølgende *veiledning*. Det er ikke alle søknadsbeskrivelsene som bruker ordet *veiledning*, men kan for eksempel si at de ønsker påfølgende råd eller tips til hvordan de kan tilrettelegge for barnet. Blant de siste 5 søknadene som ikke involverer barnehagepersonalet i sine formuleringer angående ønsket hjelp, ønsker 2 søknader hhv *kartlegging* og *kartlegging + vurdering* av barnet. 2 søknader ønsker *direkte hjelp til barnet fra logoped*, mens 1 søknad ønsker at barnets skal *observeres*.

Oppsummering

Antall ønsket hjelpetiltak varierer fra 0 – 6 i søknadenes beskrivelser av ønsket hjelp.

Innholdet i ønsket hjelp ble presentert etter samme struktur som innholdet i vanske/problemstilling. Parallelt presenteres resultater angående om ønsket hjelp samsvarer med oppgitt vanske/problemstilling. En oppsummering viser at blant beskrivelser av vanske/problemstilling som ble hentet opp i beskrivelser angående ønsket hjelp, spesifiseres 51 ønsket hjelpetiltak mot vanske/problemstilling, og samsvarer dermed i stor grad med vanske/problemstilling. 17 ønsket hjelpetiltak spesifiseres ikke mot vanske/problemstilling og samsvarer således i mindre grad med vanske/problemstilling. Blant 34 søknader som har oppgitt informasjon angående ønsket hjelp, har 26 oppgitt ønske om veiledning, observasjon, kartlegging, vurdering, eller en kombinasjon av disse. 14 søknader ønsker at barnehagepersonalet skal involveres i alle søkte hjelpetiltak, 6 søknader beskriver ønsket hjelp som ikke involverer barnehagepersonalet, mens 14 søknader beskriver en kombinasjon av begge deler.

4.4 Søknadenes beskrivelser av gjennomførte tiltak i barnehagen (del 3)

Videre vil jeg presentere resultater av analysen vedrørende “gjennomførte tiltak i barnehagen”. Dette er det tredje punktet under lavterskesøknadens andre del, *informasjon fra barnehagen*. Jeg vil starte med å presentere resultater tilknyttet antall gjennomførte tiltak i barnehagen. Deretter vil jeg presentere resultater angående tiltakenes innhold.

4.4.1 Antall gjennomførte tiltak i barnehagen

6 søknader mangler opplysninger angående gjennomførte tiltak i barnehagen.

1 av søknadene begrunner dette med at barnet kun har gått i barnehagen i to uker. 1 søknad mangler hele siden som omhandler informasjon for barnehagen. Dette kan være en arkiveringsfeil. 2 søknader har latt feltet “gjennomførte tiltak i barnehagen” stå tomt, mens 2 søknader har fjernet dette punktet (redigert det bort i skjemaet). Dette utgjør til sammen 6 søknader. Da gjenstår det 33 søknader som har beskrevet gjennomførte tiltak i barnehagen. Antall tiltak varierer fra 0 – 12 pr. søknad.

Tabellen viser hvordan totalt 148 tiltak fordeler seg på 39 søknader:

Antall søknader	6	4	3	3	4	11	5	2	1
Antall tiltak	0	1	2	3	4	5	6	8	12

Fem av tiltakene eksemplifiseres med ett eksempel, mens tre av tiltakene eksemplifiseres med to eksempler. Øvrige tiltak eksemplifiseres ikke.

4.4.2 Innhold – gjennomførte tiltak i barnehagen

Jeg har valgt å sortere tiltakene i 3 kategorier. Hver kategori består av underkategorier som viser variasjonen av tiltakenes innhold.

Tabellen viser hvordan tiltak som preger barnehagens planlagte pedagogiske innhold fordeler seg blant søknadene:

Tiltak som preger barnehagens planlagte pedagogiske innhold	Antall tiltak
Språkstimulerende tiltak gjennom lek/aktivitet	39
Dele opp barnegruppen	14
Språkgruppe	11
Faste rutiner	6
Språkstimulerende fokus som inkluderer hele barnegruppen	4
Felles positivt fokus i hele barnegruppen	4
Involvere foreldre	3
Skjerming	3
Fokus på avdelingsmøte	1
Sum	85

Tabellen viser hvordan tiltak som utføres i det direkte samspillet mellom ansatte og barn fordels blant søknadene:

Tiltak som utføres i det direkte samspillet mellom ansatte og barn	Antall tiltak
Sikre god muntlig formidling	16
Tett på barnet	12
Språkstimulerende fokus i hverdagssituasjoner	9
Visuell støtte	6
Sosial støtte	5
Positivt styrt oppmerksomhet	4
Tydlig ledelse	1
Sum	53

Tabellen viser hvordan andre tiltak fordeler seg blant søknadene:

Andre tiltak	Antall tiltak
Motorisk/sansemotorisk stimulerende tiltak	4
Observasjon/kartlegging	3
Alternativ aktivitet utenfor barnegruppen	2
Belønningssystem (tidligere)	1
Sum andre tiltak	12

Oppsummering

Beskrivelser av gjennomførte tiltak i barnehagen viser at antall gjennomførte tiltak i barnehagen fordeles mellom 0 – 12 tiltak pr. søknad. 85 tiltak preger barnehagens planlagte pedagogiske innhold, mens 53 tiltak utføres i det direkte samspillet mellom barnehagepersonalet og barna. De resterende 10 tiltakene har vært vanskelig å plassere, og har dermed fått plass i en kategori kalt “annet”.

5.4 Oppsummering av resultater

Utvalget består av 39 lavterskelsøknader fordelt på 17 barnehager fra én bydel i Bergen. 35 søknader presenterer søknadene som har et fokus rettet mot det enkelte barnet når det gjelder beskrivelser av vanske/problemstilling. 4 søknader presenterer søknadene som har fokus rettet mot barnegruppen når det gjelder beskrivelser av vanske/problemstilling. Det ble presentert 9 kategorier basert på søknadenes beskrivelser av vanske/problemstilling som fokuserer på enkeltbarn, samt en presentasjon av hvordan kategoriene fordeler seg blant søknadene, og 1

kategori basert på søknadenes beskrivelser av vanske/problemstilling som fokuserer på enkeltbarn. Søknadene varierer mellom å inneholde 1 – 6 kategorier i sine beskrivelser av vanske/problemstillinger. Blant 17 barnehager inkluderer 11 informasjon om barnets mestringsmetoder og interesser i sine beskrivelser av vanske/problemstilling.

Antall ønsket hjelpetiltak varierer fra 0 – 6 i søknadenes beskrivelser av ønsket hjelp. Blant beskrivelser av vanske/problemstilling som ble hentet opp i beskrivelser angående ønsket hjelp, spesifiseres 51 ønsket hjelpetiltak mot vanske/problemstilling, og samsvarer dermed i stor grad med vanske/problemstilling. 17 ønsket hjelpetiltak spesifiseres ikke mot vanske/problemstilling og samsvarer således i mindre grad med vanske/problemstilling. Blant 34 søknader som har oppgitt informasjon angående ønsket hjelp, har 26 oppgitt ønske om veiledning, observasjon, kartlegging, vurdering, eller en kombinasjon av disse. 14 søknader ønsker at barnehagepersonalet skal involveres i alle søkte hjelpetiltak, 6 søknader beskriver ønsket hjelp som ikke involverer barnehagepersonalet, mens 14 søknader beskriver en kombinasjon av begge deler.

Gjennomførte tiltak i barnehagen fordeles mellom 0 – 12 tiltak pr. søknad. 85 tiltak preger barnehagens planlagte pedagogiske innhold, mens 53 tiltak utføres i det direkte samspillet mellom barnehagepersonalet og barna. De resterende 10 tiltakene har fått plass i en kategori kalt “annet”.

5. Diskusjon

Ved å se resultater fra analysen av lavterskelsøknader i lys av ulike teoretiske perspektiver på fellesskap og helsefremmende arbeid, vil jeg diskutere oppgitte forskningsspørsmål. Videre vil jeg løfte frem ulike sider ved studiens validitet og reliabilitet. Analysen av lavterskelsøknadene gav noen interessante resultater som jeg i lys av rammen for denne oppgaven har valgt å ikke gå inn på. Dette vil jeg løfte frem i sammenheng med nye, aktuelle problemstillinger for videre forskning.

5.1 I hvilken grad benytter barnehagene lavterskeltilbudet til å søke praksisutviklende støtte i form av å tilrettelegge for gode fellesskap?

Jeg vil starte med å diskutere i hvilken grad barnehagene benytter lavterskeltilbudet til å søke praksisutviklende støtte. Videre sees den praksisutviklende støtten i sammenheng med å tilrettelegge for gode fellesskap.

5.1.1 Praksisutviklende støtte.

Søknadene som i sine beskrivelser av ønsket hjelp nevner observasjon, kartlegging og vurdering, bruker begreper som ligger til grunn når det gjelder barnehagepersonalets organisering av barnehagens innhold. I følge Solli og Andresen (2017) er deltakelse i barnehagens hverdagsliv forbundet med et inkluderende fellesskap. I den forstand vil observasjon, kartlegging og vurdering være gode verktøy for barnehagepersonalets arbeid med å sikre at planlagt organisering og gjennomføring av barnehagens innhold tilrettelegges på en slik måte at alle barn har en reell mulighet til å delta på sine premisser. Dette fordrer at verktøyet brukes inn mot systemet rundt barna, med den hensikt å undersøke hvordan systemet kan endres når det oppstår krevende situasjoner i barnegruppen. Slike dynamiske prosesser som jevnlig evalueres og påfølgende endres betegnes som praksisutviklende, i den forstand at barnehagens praksis justeres til det beste for barna i takt med utfordringer som måtte oppstå.

Søknadenes beskrivelser av ønsket hjelp som omhandler observasjon, kartlegging og vurdering knyttes med få unntak direkte til det enkelte barnet og dets ferdigheter. Dermed kan det tenkes at barnehagepersonalets fokus er rettet mot det Arnesen betegner som det “normale” og “avvikende”. Arnesen påpeker at dersom det i stor grad fokuseres på forskjeller mellom barna, kan det føre til at avstanden mellom dem blir større. Dette står i motsetning til å forene og samle barnegruppen, og vil i så måte være lite praksisutviklende. Søknadene som ønsker påfølgende veiledning, tilrettelegger for en arena hvor det som ønskes observert,

kartlagt og/eller vurdert snakkes om i fellesskap. Dette vil trolig åpne opp for nye refleksjoner, som vil være av positiv betydning for det videre arbeidet rundt og med barna. Kanskje vil barnehagepersonale tilegne seg ny kompetanse når det gjelder å inkludere og vise betydningen av mangfold. Fokuset som i utgangspunktet var rettet direkte mot barna, flyttes til barnas kontekst og personalets arbeid med å tilrettelegge for deltakelse og tilhørighet i barnegruppen. Veiledningen vil i så måte støtte barnehagepersonalet i å utvikle sin praksis. 29 søknader uttrykker at hele eller deler av informasjonen fra barnehagen som omhandler ønsket hjelp, uttrykker ønsket hjelpetiltak som involverer veiledning. I noen tilfeller er ordet veiledning inkludert i søknadsteksten, andre ganger kan det for eksempel være et ønske om hjelp til å finne veien videre. Dette åpner for at barnehagene bak disse søknadene benytter lavterskeltilbudet til å søke praksisutviklende støtte.

5 søknader involverer ikke barnehagepersonalet i sine beskrivelser av ønsket hjelp. Det ønskes direkte hjelp til barna, eller at barnas ferdigheter skal observeres, kartlegges og/eller vurderes, uten ønske om påfølgende veiledning. I disse tilfellene ser det ikke ut til at barnehagene bak søknadene benytter lavterskeltilbudet til å søke praksisutviklende støtte.

5.1.2 Praksisutviklende støtte – tilrettelegging av gode fellesskap

Videre vil jeg i lys av teoretiske perspektiver på fellesskap diskutere i hvilken grad tilrettelegging av gode fellesskap kan sees i sammenheng med den praksisutviklende støtten barnehagene søker. Søknadene som beskriver *utfordringer i barnegruppen* oppgir at de ønsker hjelp som går ut på å ivareta alle barna i barnegruppen på best mulig måte. På ulike måter omhandler beskrivelsene av vanske/problemstilling utfordringer som gjør det vanskelig for barnehagepersonalet å ivareta barnegruppen som helhet. På den ene siden kan det være en liten gruppen innad i barnegruppen som utfordrer fellesskapet. På den andre siden kan arbeidet med å tilrettelegge for gode fellesskap være vanskelig i seg selv, da det innad i barnegruppen er stor variasjon når det gjelder individuelle hensyn som må ivaretas. Denne gruppen søknader løfter frem eksempler som omhandler balansen mellom å ivareta og støtte det unike i hvert enkeltbarn, og samtidig finne plass til dette i fellesskapet. Dette ser jeg i sammenheng med Bergem sin forskning, som peker på balansen mellom å se hele barnegruppen, hvert enkelt barn, og pedagogens plass i samspillet som oppstår mellom barna. Barnehagepersonalet ønsker hjelp til å identifisere hvor de får samspillet i barnegruppen til å fungere, hvor det er rom for forbedringer, og hvordan de best mulig kan løse situasjoner mellom barn som skaper konflikter fremfor samhold. Personalet responderer på barns behov

for støtte i møte med barnegruppen ved å søke hjelp på lavterskelnivå som omhandler å inkludere dem i fellesskapet, eller å justere fellesskapet mot hvert enkelt barn. Dette viser at barnehagepersonalet er opptatt av å skape et fellesskap som rommer alle, og er i tråd med rammeplanen som sier at alle barn er betydningsfulle for fellesskapet.

(Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 22). Disse 4 søknadene benytter lavterskeltilbudet til å søke praksisutviklende støtte i form av å tilrettelegge for gode fellesskap.

Blant søknadene som fokuserer på enkeltbarn, er det større variasjon når det gjelder i hvilken grad praksisutviklende støtte i form av å tilrettelegge for gode fellesskap etterspørres i deres ønsker om hjelp. Analysen vedrørende vanske/problemstilling, viste at barnehagepersonalets beskrivelser når det gjelder språklige utfordringer i hovedsak omhandler personalets opplevelser av enkeltbarnets vansker isolert fra fellesskapet, og i den forbindelse et ønske om hjelp som vil bedre det enkelte barnets individuelle utvikling. Denne tendensen oppleves også i de øvrige søknaders beskrivelser av vanske/problemstilling og ønske om hjelp. I det videre vil jeg trekke frem de søknadene som skiller seg fra overnevnte karakteristikkk.

1 søknad som beskriver *utfordringer i forhold til negative fysiske eller verbale handlinger mot andre barn*, ønsker veiledning på ulike konfliktstrategier i barnegruppen. Det vil si at selv om oppdraget gjelder veiledning i forhold til enkeltbarn, så ønsker barnehagepersonalet hjelp til å justere sin tilnærming til barnegruppen. Ønsket hjelp er i dette tilfellet rettet mot systemet, fremfor enkeltbarnet. 6 søknader ønsker hjelp til å trygge og styrke barnet i lek og sosialt samspill med andre barn. Dette er søknader som omhandler *samspillsproblematikk* (5) og *emosjonelle utfordringer* (1). Her beskrives utfordringer som oppstår i det barnet ønsker å delta i fellesskapet. Barnet strever med å ta del i samspillet, og mestrer dermed heller ikke leken. Søknadene som omhandler *samspillsproblematikk*, i tillegg til 1 søknad som omhandler *utfordringer i hverdagssituasjoner*, ønsker i tillegg *hjelp til å møte barnet på best mulig måte*. Disse søknadene løfter frem arbeidet med å ivareta ulike individuelle behov innad i barnegruppen, slik at alle barn får en reel mulighet til å finne sin unike plass i fellesskapet. Dette ser jeg i sammenheng med trygg tilknytning. Drugli trekker frem sensitivitet hos personalet som en forskningsbasert faktor som fremmer trygge tilknytningsrelasjoner mellom barnehagepersonalet og barna. Sensitive voksne fanger raskt opp barns signaler og uttrykk, og responderer godt på dette. Da legges det til rette for at barna opplever å være i trygge omgivelser, noe som gir dem overskudd til å rette sin oppmerksomhet mot resten av barnegruppen. Dette fører til at personalet kommer i posisjon til å støtte barna inn i samspill

med andre barn, hvor leken oppstår. Barn som jevnlig opplever støtte fra personalet i å oppsøke og å ta del i leken, gis mulighet til gå fra en perifer deltaker i fellesskapet, til et “core member”, slik Wenger (1998) omtaler det. Når barnet over tid får støtte i å utvikle seg i lek, vil det til slutt bli en naturlig aktivitet for barnet. Gradvis har barnet beveget seg bort fra en besøkende part i leken, og opplever seg som et fullverdig medlem. Dette vil videre føre til at barnet opplever fullt medlemskap i fellesskapet.

Disse søknadene peker på utfordringer hos det enkelte barnet som oppstår i møte med fellesskapet, og som blir synlig for personalet i det barnet strever med å ta del i leken og det sosiale samspillet mellom barna. Lavterskeltilbudet benyttes dermed til å søke praksisutviklende støtte i forhold til å møte barna/barnegruppen på en god måte, for å så støtte dem inn i fellesskapet via sosiale samspill og lek. Barnehagene bak disse søknadene benytter således lavterskeltilbudet til å søke praksisutviklende støtte i form av å tilrettelegge for gode fellesskap.

5.2 Hvordan kan lavterskeltilbudet være en arena for helsefremmende arbeid i barnehagen? Helsefremmende arbeid sees i sammenheng med god livskvalitet, som er en forutsetning for god psykisk helse. Via sosialt samspill oppstår den gode leken, som via felles opplevelser og glede skaper et samhold mellom barna, som igjen utgjør en stor del av fellesskapet i barnehagen. Disse elementene løftes frem i tilknytning til dette forskningsspørsmålet. Videre vil jeg se på to hvordan barnehagene på sin side, og PPS på sin side, kan bidra til at lavterskeltilbudet kan være en arena for helsefremmende arbeid i barnehagen.

5.2.1 Barnehager som benytter lavterskeltilbudet som en arena helsefremmende arbeid
Lavterskelsøknadenes beskrivelser som omhandler emosjonelle utfordringer gjenspeiler mine observasjoner og erfaringer når det gjelder barn som havner på siden av fellesskapet. Problemstillingene som løftes frem i disse søknadene gjelder tematikk som mobbing/utestenging, barn som ikke vil i barnehagen, barn som trekker seg ut av samspillsituasjoner, eller barn som i gitte situasjoner blir engstelige. Dette står i motsetning til folkehelseinstituttet sin beskrivelse av god livskvalitet, hvor det blant annet legges vekt på glede, trygghet, tilhørighet og mestring. Folkehelseinstituttet trekker frem ensomhet som en sårbarhetsfaktor for lav livskvalitet. Barn som blir forhindret i å delta i fellesskapet i barnegruppen grunnet opplevelser hvor jevnaldrende ikke lar dem slippe til, som er engstelig for å bli avvist, og som ikke vil i barnehagen, opplever med stor sannsynlighet en form for

ensomhet. Dette viser at barnas emosjonelle utfordringer kan sees i sammenheng med å bli ekskludert fra fellesskapet i barnegruppen. Folkehelseinstituttet ser trivsel og en opplevelse av god livskvalitet i sammenheng med god psykisk helse. 4 søknader som fokuserer på enkeltbarn, samt 1 søknad med fokus på barnegruppen inneholder beskrivelser av vanske/problemstilling som berører emosjonelle utfordringer. Disse søknadene viser i sine beskrivelser av vanske/problemstilling helt konkret hvordan lavterskeltilbudet fra barnehagens side kan benyttes som en arena for helsefremmende arbeid i barnehagen.

Hovedvekten av søknadenes beskrivelser av vanske/problemstilling omhandler språklige utfordringer (27 søknader). En håndfull av disse søknadene (7 søknader) oppgir at barnas språklige utfordringer er et hinder for dem i sin daglige kommunikasjon. Blant disse søknadene vil jeg trekke frem 3 søknader, som i sine beskrivelser inkluderer personalets observasjoner angående hvordan dette påvirker barna. Beskrivelsene omhandler barn som er bevisst sine egne begrensninger som gjør at de kommer til kort i kommunikasjonen. Dette fører til at barna gråter/blir sint/frustrert, og gir opp/resignerer etter å ha gjentatt seg selv mange ganger. Disse søknadene skiller seg ut ved at de gir oss et innblikk i barnas reaksjoner, i tillegg til det voksne perspektivet, på det som oppgis som vanske/problemstilling. Språklige utfordringer fører i disse tilfellene til at barna ikke har den samme muligheten til å delta i lek og sosialt samspill på lik linje med resten av barnegruppen. Nes (?) introduserer begrepet “flyt”, som oppstår når barna opplever mestring i leken. Leken vil dermed være en kilde til meningsfulle opplevelser som gir dem glede. Glede er en viktig faktor i forhold til god livskvalitet. Leken har stor plass i barnehagehverdagen, og er dermed en viktig kilde til å oppleve glede i fellesskap med jevnaldrende. Barn som grunnet språklige utfordringer trekker seg ut av- eller ikke mestrer å henge med på lekens utvikling, faller i så måte utenfor samholdet i barnegruppen som oppstår via leken. Observasjoner angående hvordan barnas språklige utfordringer påvirker dem i den direkte kommunikasjonen, er i liten grad hentet opp i barnehagens beskrivelser av ønsket hjelp. Det er likevel naturlig å tenke seg at dette blir inkludert i lavterskeloppdraget, da det er en del av beskrivelsen av vanske/problemstilling. I så måte vil også disse barnehagene via sine beskrivelser av vanske/problemstilling skape en arena for helsefremmende arbeid.

Lavterskelsøknadene som ønsker hjelp til å møte barna på en god måte, samt å trygge og styrke barna i lek og sosialt samspill med andre barn, ble i tilknytning til 1. forskningsspørsmål argumentert for å omhandle tilrettelegging av gode fellesskap. Det samme

gjelder søknadene som beskriver *utfordringer i barnegruppen*, som oppgir at de ønsker hjelp angående å ivareta alle barna i barnegruppen på best mulig måte. Trygghet og tilhørighet, mestring og mening, engasjement og autonomi, er i følge folkehelseinstituttet faktorer ved god livskvalitet. Hillesøy peker på at grunnlaget for gruppetilhørighet skapes gjennom at barna tar del i barnehagens utvikling av kulturelle rutiner. Slik samhandling skaper felles opplevelser og forståelse. Dette understøtter at gode fellesskap åpner for en opplevelse av god livskvalitet. Når lavterskeltilbudet benyttes slik at ønsket hjelp eksplisitt handler om å tilrettelegge for et godt fellesskap som inkluderer alle barna i barnegruppen, eller at fokuset på enkeltbarnets utfordringer rettes mot barnet i møte med barnegruppens kulturelle rutiner, blir lavterskeltilbudet en arena for helsefremmende arbeid i barnegruppen.

5.2.2 Hvordan kan PPS bidra til at lavterskeltilbudet er en arena for helsefremmende arbeid? Folkehelseinstituttet fremhever god sosial støtte som en livskvalitetsfremmende faktor.

Vedrørende “gjennomførte tiltak i barnehagen” nevnes sosial støtte gjennom at personalet interesserer seg i barnet og gir det oppmerksomhet, trygger barnet, eller snakker med barnet i etterkant av utfordrende situasjoner. I tillegg nevnes positivt styrt oppmerksomhet. Dette kan sees i sammenheng med hvordan Drugli (2017) fremhever barnehagepersonalets ansvar for å trekke frem positive følelser og gi barna emosjonell støtte, som tilstedeværende faktorer i forhold til å skape trygg tilknytning mellom barna og barnehagepersonalet. PPS kan bidra til å fokusere/bygge videre på samhandling mellom barn og barnehagepersonalet som har til hensikt at barna skal oppleve voksne som genuint bryr seg, og støtter dem inn i selvstendig deltakelse i fellesskapet. Ved å fokusere på hvordan barna uttrykker at de har det i situasjonene som løftes frem i lavterskelsøknaden, og videre hvordan barnas følelsesuttrykk blir forstått og møtt av personalet, vil påfølgende refleksjoner berøre barnas opplevelse av livskvalitet i barnehagen, som er av betydning for barns psykiske helse. På denne måten kan PPS bidra til at lavterskeltilbudet blir en arena for helsefremmende arbeid i barnehagen.

5.3 I hvilken grad fungerer lavterskeltilbudet i tråd med kommunens mål?

Kommunens mål med lavterskeltilbudet er å utvikle barnehagene og øke de ansattes kompetanse. Ofte oppstår personalets behov for å søke om lavterskeltilbud i møte med det enkelte barnet. Søknadsskjemaet er utformet slik at barnehagene bes å markere om oppdraget gjelder veiledning i forhold til enkeltbarn eller grupper. Da er det naturlig å tenke at det riktige blir å hake av for enkeltbarn. Det neste punktet består av to ord; “vanske/problemstilling?”. Det kan se ut til at dette fører til at fokuset i disse beskrivelsene i

stor grad rettes mot det som oppleves som barnets vanske/problemstilling. På denne måten åpner søknadsskjemaet opp for et individbasert vanskefokus. Dette fokuset forplanter seg videre til punktet “hva ønsker dere hjelp til” og til slutt “gjennomførte tiltak i barnehagen”. Dette fører til at hensikten med å søke hjelp på mange måter synes å handle om å utvikle *barnet*, og å øke *barnets* kompetanse. Det er et annet fokus enn kommunens mål med lavterskeltilbudet, som er “å utvikle barnehagene og øke kompetansen til de ansatte”.

Jeg ser dette i sammenheng med personalets forståelse av sine roller og oppgaver, og Arnesen mfl sine betraktninger angående hva som ligger til grunn for det inkluderingsarbeidet som gjøres i barnehagen. På den ene siden tilrettelegger kommunen for et veiledningstilbud som omhandler små og store utfordringer angående barns utvikling. Personalets forståelse av barns utvikling er av betydning for hvordan mangfoldet i barnegruppen forstås, som igjen påvirker hvordan barna blir sett og møtt. Dersom veiledningen fører til ny innsikt i forhold til distinksjoner mellom det “normale” og “avvikende”, og hvordan de ansatte forholder seg til mangfoldet som er representert i barnegruppen, vil det med stor sannsynlighet påvirke barnehagens praksis. På den andre siden åpner tilbudet om veiledning i forhold til enkeltbarn opp for at søknadsteksten ser ut til å fokusere på barnets ferdigheter, som i disse tilfeller ofte ikke strekker til i forhold til barnehagepersonalets forventninger. Formålet med søknadene kan i så måte forstås slik at det er barnets utvikling fremfor barnehagens utvikling som står i fokus. Dette bekreftes i søknadene som ønsker direkte hjelp til barna fremfor veiledning til personalet. Søknadene som gjelder “utfordringer i barnegruppen” fokuserer på barnegruppens kontekst og personalets ønske om å ivareta alle barna på en god måte, og skiller seg dermed positivt ut fra resten av utvalget ved at ansvaret for endring plasseres hos personalet. Dette er to svært ulike utgangspunkt med tanke på å søke om et veiledningsoppdrag som lavterskeltilbudet er. Samtidig vises det at søknadene som gjelder utfordringer i barnegruppen fungerer i tråd med kommunens mål med lavterskeltilbudet.

5.4 Validitet og reliabilitet

Kleven (2011) sier at for at forskningsresultater skal være valide, stilles det krav til dataenes kvalitet, og de slutninger som deretter trekkes. (Kleven, 2011, s. 23). Validitet er altså knyttet til forskningens gyldighet. Diskusjonskapitlets validitet handler dermed på den ene siden om at datamaterialet analysen bygger på er blitt til som en del av dette prosjektet. Dette ser jeg i sammenheng med reliabilitet. Reliabilitet er i følge Thagaard knyttet til spørsmålet om forskningens pålitelighet. (Thagaard, 2013, s. 23). Når det gjelder konstruksjon av data, er jeg

ydmåk for at andre studenter/forskere som hadde fått tilgang til samme utvalg av lavterskelsøknader, kunne sett andre verdier av søknadstekstene, og dermed konstruert andre data enn hva som ble mitt resultat. På samme måte som at dette er viktig å understreke, ønsker jeg å fremheve at prosessen med å konstruere data har utviklet en bevissthet angående hvordan min personlige bakgrunn og motivasjon for prosjektets tematikk, har fått en innflytelse på nettopp dette. Intensjonen med å være så transparent som mulig når det gjelder utvikling av data og selve analyseprosessen, har vært å synliggjøre hvordan mine erfaringer fra et langt arbeidsforhold i barnehagen påvirker min rolle som student/forsker. Denne formen for innsikt har ført til at jeg har gjort flere steg både når det gjelder utvikling av data og når det gjelder selve analysen, flere ganger. Hensikten med dette har vært å identifisere for deretter å erstatte formuleringer som i stor grad fremfor å romme en gjenspeiling av informasjonen i søknadsteksten, har representert mine tolkninger. Dette har jeg opplevd som krevende prosesser, hvor en hver form for ny innsikt åpner for nye, lignende problemstillinger. Ved å fokusere på å gjøre metodekapitlet og resultatkapitlet transparent, har målet vært å gi leseren gode muligheter for å forstå de resonneringer og valg som er behandlet underveis i prosessen. Min redegjørelse for hvordan jeg har valgt å forholde meg til denne problemstillingen opplever jeg har bidratt til å øke prosjektets reliabilitet. Ved å flytte fokus fra egne tolkninger til å være tett på den faktiske søknadsteksten, øker sannsynligheten for at enn annen forsker (med samme fokus) med tilgang til mitt utvalg lavterskelsøknader, ved hjelp av samme analyseskjema hadde kommet frem til et lignende datamateriale. En svakhet i dette arbeidet er imidlertid at jeg har arbeidet alene. Hadde vi vært flere som jobbet med konstruksjon av data og analyseprosesser parallelt, er det større sannsynlighet for at eventuelle feil ville bli oppdaget. Løsningen på å arbeide alene har vært å sørge for oversiktlige og utfyllende skjema og notater gjennom hele prosessene. Dette har ført til at jeg har hatt gode systemer for å nøste opp i uklarheter, og gjøre nødvendige endringer.

På den andre siden handler prosjektets validitet om hvordan diskusjonskapitlet drar veksler på resultater og teoretiske perspektiver, og hvordan dette ligger til grunn for de slutninger som tas i forhold til å svare på forskningsspørsmålene. Noen perspektiver på fellesskap og helsefremmende arbeid er inkludert i prosjektet til fordel for andre. Det vil si at jeg, i kraft av mine opplevelser, erfaringer og faglige motivasjon, har satt mitt preg på prosjektets teoretiske rammeverk, samt endelig resultat. Det har det vært viktig å bruke de teoretiske perspektiver som utgjør teorikapitlet aktivt. Hensikten med dette har på den ene siden vært å understøtte relevansen av de funn jeg har valgt å trekke frem i forbindelse med å svare på

forskningsspørsmålene. På den andre siden har det vært viktig å plassere forskningsspørsmålene samt diskusjonene de utløser i en samfunnsmessig kontekst. Dette prosjektet baserer seg på et utvalg lavterskelsøknader fra 1 av Bergens 8 bydeler. Dette er altså et begrenset utvalg, som i den forstand utfordrer undersøkelsens ytre validitet. Ved å forankre diskusjonskapitlet i samfunnsaktuell teori og empiri, samt formulere forskningsspørsmål som er av betydning utover prosjektets utvalg, har intensjonen vært å styrke prosjektets overføringsverdi ovenfor alle som arbeider med eller benytter seg av lavterskeltilbudet. Dette vil også være av betydning for om studiens funn vurderes relevant i forhold til den generelle samfunnsdebatten som omhandler tidlig innsats, med mål om å tilrettelegge for deltakelse og tilhørighet for alle barn i barnehagen.

5.5 Aktuelle problemstillinger for videre forskning

Resultater fra analysen som angår barnehagens beskrivelser av “gjennomførte tiltak i barnehagen”, gav noen interessante funn som jeg i lys av rammen for denne oppgaven har valgt å ikke gå inn på. Jeg vil i det følgende trekke frem noen betraktninger samt noen konkrete funn som oppleves å være av interesse for videre forskning.

Når det gjelder lavterskelsøknadenes beskrivelser av gjennomførte tiltak i barnehagen, ønsker jeg å løfte frem et gledelig funn i lys av å tilrettelegge for gode fellesskap. Blant 98 gjennomførte tiltak i barnehagen, er det kun 2 som beskriver at barn som ikke mestrer å delta i fellesskapet gis alternative aktiviteter uten å inkludere andre barn fra barnegruppen. 12 tiltak representerer motvekten, å være tett på barnet. Sett i sammenheng med øvrige tiltak tyder dette på at barnehagene er opptatt av å tilrettelegge for tiltak i miljøet, som i større grad handler om å være i forkant av situasjoner, etablere faste rutiner til det beste for barnet, samt støtte barna der og da når utfordrende situasjoner oppstår. Sett under ett, viser barnehagene gjennom hvilke tiltak de oppgir å ha gjennomført i barnehagen at de er opptatt av å skape gode rammebetingelser for deltakelse, noe Solli (2017) ser i sammenheng med inkluderingsprosesser i barnehagen.

I forbindelse med “gjennomførte tiltak i barnehagen”, vil jeg trekke frem *tydelig ledelse* og *fokus på avdelingsmøte*, som oppgis én gang hver. Dette var noe overraskende. Pedagogisk-ledereder møter og avdelingsmøter forekommer jevnlig i barnehagen. Derav oppstår det gjerne antakelser om at tydelig ledelse og fokus på avdelingsmøte ville være tiltak som oftere gjennomføres i tilknytning til utfordringer i hverdagen. På den ene siden kan det være at disse

to tiltakene er så implementert i hverdagen at de ikke anses som egne tiltak i forhold til oppgitt vanske/problemstilling. På den andre siden kan det tenkes at tiden på avdelingsmøter ikke strekker til, og at fokus på ledelse kunne vært mer fremtredende i pedagogenes praksis. Dette er spørsmål det hadde vært interessant å studere nærmere.

6. Konklusjon

Jeg vil starte med å se på prosjektet i sin helhet, og på bakgrunn av diskusjonskapitlet konkludere med utgangspunkt i forskningsspørsmålene. Dette leder til noen forslag angående utvikling av lavterskeltilbudet. I løpet av denne prosessen har jeg vært igjennom en læringsprosess. Avslutningsvis vil jeg si noe om hvilke erfaringer fra masterprosjektet jeg vil ta med meg videre.

6.1 Prosjektet i sin helhet

Analyse av lavterskelsøknader har vært en god innfallsvinkel til mitt største faglige engasjement; å tilrettelegge for deltakelse og tilhørighet for alle barn i barnegruppen. Innholdet i informasjonen fra barnehagene gjorde det mulig å formulere forskningsspørsmål som rommer mine intensjoner for prosjektet, som blant annet handler om å løfte frem sammenhengen mellom gode fellesskap og helsefremmende arbeid. Den teoretiske rammen rundt prosjektet viser hvordan barnehageloven, rammeplanen, og regjeringens strategi for god psykisk helse aktualiserer dette, og har sammen med ulike teoretiske perspektiver på fellesskap samt informasjon fra folkehelseinstituttet på den ene siden skapt en fin innledning til selve undersøkelsen, og på den andre siden understøttet diskusjonen i etterkant. Om jeg skal trekke frem et forhold ved prosjektet som skapte noen utfordringer på veien, må det bli valg av analysemetode. Dersom jeg skal gjøre et lignende prosjekt igjen, vil jeg underveis i analyseprosessen være mer fleksibel i forhold til å justere analyseskjemaet inn mot hva jeg ønsker å hente ut av informasjon. Likevel vil jeg si at resultatene av analysen sammen med det teoretiske rammeverket ledet til interessante refleksjoner når det kom til å diskutere mine forskningsspørsmål.

6.2 Konklusjon med utgangspunkt i forskningsspørsmål

Forskingsspørsmål 1: *I hvilken grad benytter barnehagene lavterskeltilbudet til å søke praksisutviklende støtte i form av å tilrettelegge for gode fellesskap?*

Samtlige av de 4 søknadene som beskriver *utfordringer i barnegruppen* er opptatt av å tilrettelegge for gode fellesskap. Deres ønsker om hjelp handler om hvordan de ansatte kan ta gode valg til det beste for barnegruppen, og samtidig ivareta barnas ulike behov. Dette viser at disse søknadene benytter lavterskeltilbudet til å søke praksisutviklende støtte i form av å tilrettelegge for gode fellesskap. Blant 35 søknader som oppgir at lavterskeloppdraget gjelder

veiledning i forhold til enkeltbarn, er det 7 søknader som skiller seg ut ved at de ønsker hjelp til å møte barna/barnegruppen på en god måte, for å så trygge/støtte dem inn sosialt samspill og lek med andre barn. Dette viser at den praksisutviklende støtten som søkes omhandler å tilrettelegge for gode fellesskap. Øvrige lavterskelsøknader som gjelder enkeltbarn er todelt. På den ene siden er søknadene som fokuserer eksplisitt på utvikling av barns ferdigheter uten å nevne barnas kontekst. På den andre siden er søknadene som ønsker hjelp for eksempel i form av observasjon eller veiledning, uten å utdype hva som skal observeres eller hva de ønsker veiledning i forhold til. Dette viser at barnehager som oppgir at lavterskeloppdraget gjelder veiledning i forhold til enkeltbarn i mindre grad benytter lavterskeltilbudet til å søke praksisutviklende støtte i form av å tilrettelegge for gode fellesskap.

Forskningsspørsmål 2: Hvordan kan lavterskeltilbudet være en arena for helsefremmende arbeid i barnehagen?

Lavterskeltilbudet kan være en arena for helsefremmende arbeid ved å ta imot og gjerne oppmuntre til, henvendelser som gjelder emosjonelle utfordringer. Videre kan PPS tilføre elementer i veiledningen som belyser barnas opplevelser av enhver utfordring barnehagepersonalet skisserer, og fremme gode tiltak i form av sosial støtte og tilrettelegging av gode fellesskap. Gevinsten av slike tiltak er at barna gjennom å delta i fellesskapet gis en reell mulighet til å oppleve god livskvalitet i barnehagen. God livskvalitet er av betydning i forhold til god psykisk helse. Dermed vil lavterskelsøknader som har til hensikt å tilrettelegge for gode fellesskap, skape en arena for helsefremmende arbeid.

Forskningsspørsmål 3: I hvilken grad fungerer lavterskeltilbudet i tråd med kommunens mål?

Samtlige søknader som gjelder utfordringer i barnegruppen ønsker hjelp i tilknytning til personalets arbeid med å tilrettelegge for gode fellesskap, eller ivareta barns ulike behov innad i barnegruppen. Når det gjelder lavterskelsøknader som fokuserer på grupper, fungerer lavterskeltilbudet i tråd med kommunens mål. Beskrivelser av vanske/problemstilling som fokuserer på enkeltbarn, fremhever i større grad utfordringer som plasseres i barnet fremfor i barnets kontekst. Dette gjør at søknadenes mål for ønsket hjelp i flere tilfeller handler om barnets utvikling. Kommunen oppgir at små og store spørsmål om barns utvikling kan ligge til grunn for å søke om lavterskeltilbud, mens målet skal være å utvikle barnehagene og øke de ansattes kompetanse. Dermed fungerer lavterskelsøknader som fokuserer på enkeltbarn i mindre grad i tråd med kommunens mål med lavterskeltilbudet.

6.3 Forslag til utvikling av lavterskeltilbudet Barnehageloven § 19 c sier følgende:

Kommunens pedagogisk-psykologiske tjeneste er sakkyndig instans i saker om spesialpedagogisk hjelp. Den pedagogisk-psykologiske tjenesten skal sørge for at det blir utarbeidet lovpålagte sakkyndige vurderinger.

Den pedagogisk-psykologiske tjenesten skal bistå barnehagen i arbeidet med kompetanse- og organisasjonsutvikling for å tilrettelegge barnehagetilbudet for barn med særlige behov. (lovdata.no)

Jeg ser muligheter for at lavterskeltilbudet kan tilknyttes barnehageloven § 19 c 2. ledd. Lavterskeltilbudet vil dermed fremstå som et veiledningstilbud i tilknytning til å “bistå barnehagene med kompetanse- og organisasjonsutvikling for å tilrettelegge barnehagetilbudet for barn med særlige behov”. Dette kan sees på som en ytterligere presisering av kommunens mål med lavterskeltilbudet, og vil være en måte å markere at lavterskeltilbudet er i tråd med lovverket. Utdanningsdirektoratet sier at PP-tjenestens mandat er regulert i opplæringsloven § 5-6 og barnehageloven § 19 c (Utdanningsdirektoratet, 2017). Om lavterskeltilbudet formelt knyttes til lovverket, kan det bidra til at PP-tjenestens ansvar for å utføre lavterskeloppdrag sidestilles med ansvaret for å utarbeide sakkyndige vurderinger. Dette vil kunne lede til et tettere samarbeid mellom ansatte i PPT som jobber inn mot barnehagene og ansatte i Pedagogisk Fagsenter, og vil i så måte kunne bidra til å styrke kommunenes tilbud til barnehagene angående tidlig innsats.

“Barn med særlige behov” kan forstås på flere måter. For at lavterskeltilbudet skal fortsette å være det navnet tilsier, nemlig et tilbud det skal være lav terskel for å søke, vil jeg fronte en vid forståelse av denne termen. I teorikapitlet fremhevet jeg at barns sårbarheter kommer til uttrykk i møte med barnehagens praksis. Det vil si at i noen barnehager vil det som betegnes som et særlig behov bli en sårbarhet for barnet, mens det i andre barnehager ikke vil oppleves slik. Når barnas sårbarheter kommer til uttrykk i møte med barnehagens praksis, kan det argumenteres for at nettopp barnehagens praksis som bør utløse lavterskeltilbudet. Fokuset på enkeltbarn vil i en slik sammenheng erstattes med fokus på barnehagens egen praksis. Da vil det gjerne være mer interessant om informasjonen fra barnehagen (som etterspørres i søknadsskjemaet) sier noe om hvilke situasjoner som utfordrer barnehagepersonalet, og hvordan personalet handler når slike situasjoner oppstår. Videre vil det være naturlig å

etterspørre hva personalet ønsker veiledning i forhold til. Søknadene i undersøkelsen som ikke fokuserte på ett enkeltbarn, men på utfordringer i barnegruppen, har i stort grad benyttet dagens søknadsskjema slik jeg nå har skissert. Samtidig er viser undersøkelsens resultater at det en utfordring at barnehagene forstår begrepet “grupper” ulikt, noe som vises ved at det i enkelte tilfeller er beskrivelser rettet mot enkeltbarn som preger søknadsteksten, da uten samtykke fra barnas foresatte. Dette understøtter at det kan være mer hensiktsmessig at barnehagens praksis er utgangspunktet for å søke lavterskeltilbud, med mulighet for et veiledningsfokus som dreier seg om utfordringer i forhold til personalets praksis som gjerne utløses i møte med det enkelte barnet.

6.4 Erfaringer fra masterprosjektet

Å gjennomføre et masterprosjekt byr på læringsprosesser i alle ledd. Jeg har valgt å trekke frem to erfaringer som har i størst grad har preget meg i arbeidet med masteroppgaven. Etter å ha fått tilgang til lavterskelsøknadene brukte jeg mye tid på å lese beskrivelser av vanske/problemstilling. Som jeg har vært inne på i blant annet metodekapitlet brukte jeg mye tid på å finne gode måter å sortere og kategorisere innholdet i beskrivelsene. Gjennom dette arbeidet ble jeg særlig bevisst på hvor lett det er å dra egen tolkninger inn i analysen. På et tidspunkt måtte jeg stoppe helt opp og ta en full gjennomgang av mitt hittil skriftlige analysearbeid. Jeg erkjente at mine formuleringer ikke representerte meg og mine holdninger når det gjelder å unngå å sette barn i forhåndsdefinerte båser. Dette er noe jeg er svært opptatt av i mitt arbeid med barn. Selv nå, etter å ha arbeidet utallige timer med akkurat den biten av prosjektet, kan jeg forstå om min fremstilling av barnehagepersonalets beskrivelser av vanske/problemstilling kan oppleves slik. Jeg plukket på mange måter opp tråden i søknadsteksten som fokuserte på barnas utfordringer. I etterkant ser jeg at en måte å løse dette på kunne vært å endre fokus i analyseskjemaet. Likevel ble det en viktig oppdagelse og lærdom at det ikke er et likhetstegn mellom skrift og praksis. Mine skriftlige formuleringer, særlig tidlig i prosessen, definerer ikke hvem jeg er i møte med barn. Dette leder meg inn på neste erfaring jeg ønsker å trekke frem i denne anledning. Jeg har forholdt meg til et skriftlig datamateriale, men barnehagens praksis vet jeg ikke noe om. En stor del av informasjonen fra barnehagen har, som jeg ved flere anledninger har vært inne på, et individbasert vanskefokus. Dette gjorde noe med meg. Parallelt med at jeg fokusert på inkluderende fellesskap, som jeg virkelig brenner for, så har jeg arbeidet med søknader som i stor grad omtaler barnas vansker. På mange måter opplevde jeg at dette stod i motsetning til hverandre, og som jeg tidligere har vært inne på ble det nødvendig for meg å sette ord på hvorfor det vokste frem et behov for å

erstatte termen “vanske” med “utfordring”. Søknadsskjemaet etterspør vanske, og når det søkes om hjelp er det kanskje ikke så unaturlig at dette fokuset blir forsterket. Det ble en viktig vekker for meg da jeg innså at jeg faktisk ikke vet noe om barnehagens praksis, jeg vet noe om hva de skriftlig uttrykker i lavterskelskjemaet. Jeg evnet med dette å få et mer nyansert blikk på søknadsbeskrivelsene, og jeg vet med meg selv at neste gang jeg skal jobbe med et lavterskeloppdrag, eller leser en sakkyndig vurdering, så vil jeg være ekstra ydmyk når det kommer til å tolke dette inn mot barnehagens praksis. På samme måte har jeg fått et nytt blikk på mitt eget skriftlige arbeid. Jeg er svært takknemlig for disse erfaringene, i tillegg til at jeg umåtelig stolt over alt jeg har lært ved å fullføre en masteravhandling.

Referanser

Andresen, R. (2017). Ideologiske spenninger mellom offentlig inkluderingspolitikk og barnehagens inkluderende praksis. I A.-L. Arnesen (Red.). *Inkludering. Perspektiver på inkludering i barnehagefaglige praksiser* (s. 114 – 137).

Antia, S.D., Stinson, M.S. & Gaustad, M.G. (2002). Developing Membership in the Education of Deaf and Hard-of-Hearing Students in Inclusive Settings. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 213-229. doi: 10.1093/deafed/7.3.214

Arnesen, A.-L. (2017). Inkludering i det utdanningspolitiske barnehagelandskapet. I A.-L. Arnesen (Red.). *Inkludering. Perspektiver på inkludering i barnehagefaglige praksiser* (s. 69 – 92). Oslo: Universitetsforlaget.

Arnesen, A.-L. (2017). Inkludering. Perspektiver på inkludering i barnehagefaglige praksiser. I A.-L. Arnesen (Red.). *Inkludering. Perspektiver på inkludering i barnehagefaglige praksiser* (s. 24 – 35). Oslo: Universitetsforlaget.

Arnesen, A.-L., Kolle, K. & Solli, K.-A. (2017). De problematiske kategoriene i institusjonelle og faglige sammenhenger. I A.-L. Arnesen (Red.). *Inkludering. Perspektiver i barnehagefaglige praksiser* (s. 93 – 113). Oslo: Universitetsforlaget.

Barnehageloven. (sist endret 16. Juni 2016). Lov om barnehager. Hentet fra:

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>

Bergen kommune. (2018). *Håndbok spesialpedagogisk arbeid Bergen kommune* [Brosjyre]. Bergen: Fagavdeling barnehage skole.

Bergen kommune. (2017). *Lavterskeltilbud – barnehager*. Hentet fra:

<https://www.bergen.kommune.no/tjenestetilbud/helse/helsetjenester/helsestasjon/lavterskeltilbud-barnehager>

De nasjonale forskningsetiske komiteene. (2016). *Forskning, samfunn og etikk*. Hentet fra:

<https://www.etikkom.no/forskningsetiske-retningslinjer/Samfunnsvitenskap-jus-og-humaniora/a.-forskning-samfunn-og-etikk/>

Dalsklev, M. & Eimot, K, (2015, oppdatert 2017). *En studie av tilknytning*. Hentet fra <https://psykologisk.no/2015/05/en-studie-av-tilknytning/>

Drugli, M. (2017). *Liten i barnehagen*. Oslo: Cappelen Damm AS.

Folkehelseinstituttet. (2014). *Fakta om sosial støtte og ensomhet*. Hentet fra: <https://www.fhi.no/fp/psykiskhelse/psykiskhelse/sosial-stotte-og-ensomhet---faktaar/>

Folkehelseinstituttet. (2018). *Folkehelse rapporten – kortversjon Helsetilstanden i Norge 2018*. Hentet fra <https://fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2018/helsetilstanden-i-norge-2018.pdf>

Folkehelseinstituttet. (2018). *Psykisk helse i Norge*. Hentet fra https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/psykisk-helse/psykisk_helse_i_norge2018.pdf

Helse- og omsorgsdepartementet. (2017). *Mestre hele livet. Regjeringens strategi for god psykisk helse (2017 – 2022)*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/contentassets/f53f98fa3d3e476b84b6e36438f5f7af/strategi_for_god_psykisk-helse_250817.pdf

Hillesøy, S. (2016) *Et vanlig barn i en vanlig barnehage? Vilkår for deltakelse i barnefellesskap for de yngste barna med cochleaimplantat i barnehagen* (Doktoravhandling, Universitetet i Stavanger). Hentet fra https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2393738/Siv_Hillesoey.pdf?sequence=4&isAllowed=y

Jakobsen, S. E. (2017). *Utfordrende å finne balansen mellom barnets og fellesskapets behov*. Hentet fra <http://vetuva.udir.no/index.php/artikler-2017/utfordrende-a-finne-balansen-mellom-barnets-og-fellesskapets-behov/>

Jonassen, T. (2017). *“Blikk for barn”: -La barn hjelpe barn!* Hentet fra <https://www.barnehage.no/artikler/blikk-for-barn-la-barn-hjelpe-barn/427178>

Killén, K. (2003). Barns tilknytning. *Psyke & Logos*, 24, 573-587. Hentet fra <https://tidsskrift.dk/psyke/article/viewFile/8642/7215>

Kleven, T. A. (Red.). (2011). *Innføring i pedagogisk forskningsmetode*. Bergen: Fagbokforlaget.

Kostøl, A. (2016). Hentet fra

http://vbn.aau.dk/files/236677311/Resultater_fra_fire_kvalitative_casestudier_FLiK_projektet_Kristiansand_Kommune_2016.pdf

Kunnskapsdepartementet. (2017). *Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. Hentet fra:

<https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/rammeplan-for-barnehagen-bokmal2017.pdf>

Kunnskapsdepartementet. (2016-2017). *Lærelyst -tidlig innsats og kvalitet i skolen*. (Meld. St. nr. 21 2016-2017). Hentet fra:

<https://www.regjeringen.no/contentassets/71c018d2f5ee4f7da7df44a6aae265bc/no/pdfs/stm201620170021000dddpdfs.pdf>

Maxwell, J.A. (2009). Designing a Qualitative Study. In L. Bickman & D.J. Rog (Ed). *The SAGE Handbook of Applied Social Research Methods*, Second edition. London: Sage, 214-250.

Nes, R. B. (2014). Lykke som ressursbygger. I M. B. Drugli (Red.) *Utvikling, lek og læring i barnehagen. Forskning og praksis* (369–381). Bergen: Fagbokforlaget.

Simonsen, E. & Kristoffersen A.-E. (2017). Fellesskapets fordeler og forutsetninger – utfordringer for den spesialpedagogiske profesjonen. I A.-L. Arnesen (Red.). *Inkludering. Perspektiver i barnehagefaglige praksiser* (s. 229 – 250). Oslo: Universitetsforlaget.

Solli, K.-A. (2017). Inkludering i barnehagen i lys av forskning. I A.-L. Arnesen (Red.). *Inkludering. Perspektiver i barnehagefaglige praksiser* (s. 36 – 68). Oslo: Univeristetsforlaget.

Solli, K.-A. & Andresen, R. (2017). “Alle skal bli sett og hørt.” Barnehagepersonalets synspunkter på inkludering. I A.-L. Arnesen (Red.). *Inkludering. Perspektiver i barnehagefaglige praksiser* (s. 138 – 160). Oslo: Universitetsforlaget.

Størksen, I. (2014). Sosial utvikling. I M.B. Drugli (Red.). *Utvikling, lek og læring i barnehagen. Forskning og praksis* (s. 74 – 99). Bergen: Fagbokforlaget.

Thagaard T. (2013). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.

Utdanningsdirektoratet. (2017). *Hva gjør PP-tjenesten?* Hentet fra:

<https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/samarbeid/pp-tjenesten/hva-gjor-pp-tjenesten/>

Utdanningsdirektoratet. (2017). *Nytt i barnehageloven – regelverk for barn med særskilte behov*. Hentet fra: <http://magasinet.udir.no/barnehage/nytt-barnehageloven-regelverk-barn-saerskilte-behov/#>

Utdanningsspeilet. (2018). *Barn i barnehagen*. Hentet fra

<http://utdanningsspeilet.udir.no/2017/innhold/del-1/1-1-barn-i-barnehagen/>

Wenger, E. (1998). Communities of Practice: Learning as a Social System. *Systems Thinker*, 1-10. Hentet fra

https://moo27pilot.eduhk.hk/pluginfile.php/415222/mod_resource/content/3/Learningasocialsystem.pdf

Bestilling mottatt: _____

Tidlig innsats

Oppdragsskjema – Lavterskel

Byområde: _____ Barnehage: _____

Avdeling: _____ Telefon: _____

E-postadresse: _____

1. Oppdraget gjelder veiledning i forhold til:

(Sett hake)

<ul style="list-style-type: none">• Grupper
<ul style="list-style-type: none">• Enkeltbarn. Husk samtykke fra foresatte
<ul style="list-style-type: none">• Musikkerapeut (gjelder ikke PPS Nord)
<ul style="list-style-type: none">• Logoped/pedagog med kompetanse på språk
<ul style="list-style-type: none">• Kurs og andre kompetansehevende tiltak
<ul style="list-style-type: none">• Annet

Dato: _____ Underskrift (barnehagens styrer)

2. Informasjon fra barnehagen

Vanske/problemstilling:

Utført kartlegging(legges ved):

Hva ønsker dere hjelp til?

Gjennomførte tiltak i barnehagen:

3. Samtykke fra foresatte

Må fylles ut for enkeltbarn

Barnets navn:	Født:
Dato:	Underskrift foresatte

4. Oppdrag avsluttet

Tidsbruk:	Evt. Oppfølging:		
Oppsummering: (evt. vedlagt rapport)			
Dato	Underskrift styrer:	Underskrift spesialpedagog:	Underskrift avdelingsleder Pedagogisk Fagsenter:

